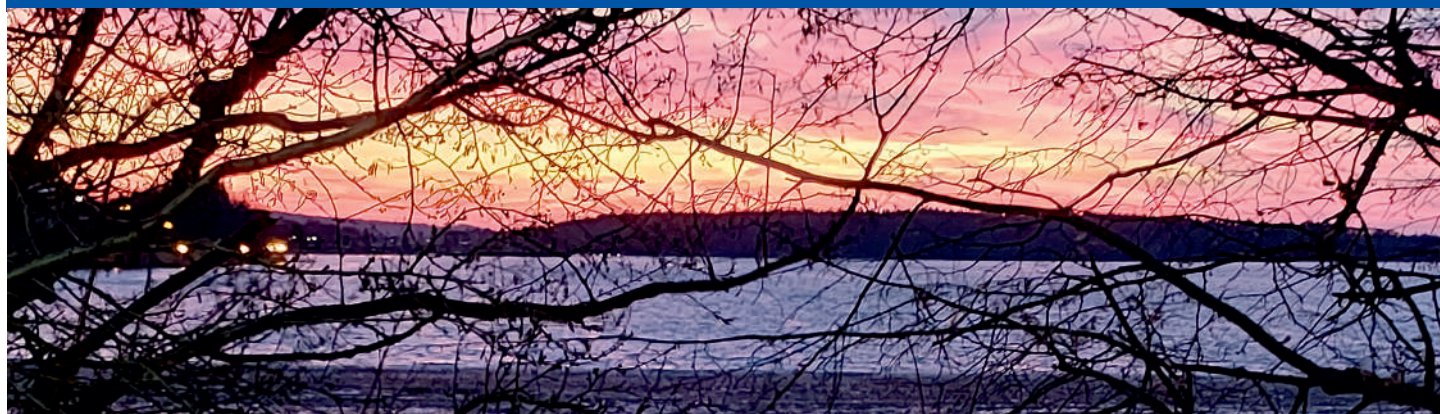

Publikator

ROK 2025 nr 1 (90)

artykuły informacyjne i dydaktyczne dla nauczycieli

Wydawca:
MODN w Ełku
ISSN 1641-8085

W NUMERZE:

Anna Brzezińska
Depresja wśród dzieci i młodzieży

s. 2

Marta Kamińska
Projekt edukacyjny „Spotkanie świąteczne”

s. 4

Magdalena Tutkaj
Najczęściej stosowane metody nauczania języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym

s. 7

Elżbieta Kołeczko
Komunikacja interpersonalna z dzieckiem w młodszy wieku szkolnym

s. 9

Anna Rdes
Teatrzyk kamishibai jako narzędzie dydaktyczne. Wzbudzanie dziecięcej miłości do literatury

s. 10

Danuta Kułakowska
Muzyka przywraca równowagę

s. 12

Izabela Polińska
Opóźniony rozwój mowy

s. 14

Milena Cieśla
Klasa szkolna jako środowisko wychowawcze ucznia w ujęciu literatury dydaktyczno-wychowawczej

s. 16

Aneta Skrzypiec, Joanna Wysocka
Nowatorskie spojrzenie na edukację wczesnoszkolną – pedagogika Celestyna Freineta

s. 18

Magda Ostrowska-Więcek
Rozwój mowy dziecka a profilaktyka logopedyczna

s. 20

Agnieszka Drożdżel
Droga Bolesława do tronu. Scenariusz na obchody Tysiąclecia Królestwa Polskiego

s. 23

Emilia Cichocka
Terapia logopedyczna dziecka z zespołem Downa

s. 26

Urszula Smokowska-Kowalczyk
Umiejętności komunikacyjne bazą do budowania dobrych relacji w środowisku szkolnym

s. 28

Przykłady dobrych praktyk

s. 30

Natalia Kobryńska
Zajęcia rozwijające uzdolnienia

s. 35

Monika Pilcher
Powiedz to przysłowiem innowacja pedagogiczna

s. 38

Powiat Ełcki
Klasy I w roku szkolnym 2025/2026

s. 40

WYDAWCA:

Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Ełku, 19-300 Ełk, ul. Sikorskiego 5A
87 621 10 71, www.modn.elk.pl, modn@elk.edu.pl

Redaktor naczelny: Krzysztof Piłat

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w nadesłanych materiałach.

Redakcja nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń.

Depresja u dzieci i młodzieży

Współcześnie w populacji obserwuje się istotny wzrost częstości występowania depresji, co sprawia, że stanowi ona jeden z najpoważniejszych globalnych problemów zdrowotnych. Zaburzenie to dotyka nie tylko osób dorosłych, lecz coraz częściej diagnozowane jest również u dzieci i młodzieży. Podczas gdy depresja w populacji dorosłych została szeroko przebadana i dobrze udokumentowana, problematyka depresji wieku rozwojowego wciąż wymaga pogłębionych badań i lepszego zrozumienia.

Depresja jest chorobą wpływającą na całe życie osoby nią dotkniętej, a w przypadku ludzi młodych wpływa także niekorzystnie na ich rozwój. Dlatego tak ważne jest, aby jak najszybciej rozpoznać ją i podjąć leczenie. Nieleczona lub nieprawidłowo leczona depresja może prowadzić do prób samobójczych, samoocaleczeń i uzależnień od substancji psychoaktywnych.

Definicja i charakterystyka

Słowo depresja pochodzi od łacińskiego czasownika *depri-mere*, oznaczającego „uciskać w dół, przygniatać”. Depresja polega na zaburzeniach nastroju: smutek, utrata przyjemności, pesymistyczne spojrzenie na świat i siebie samego. Możemy podejrzewać jej występowanie, jeśli taki stan trwa ponad dwa tygodnie i ma znaczący wpływ na codzienne życie: trudności ze snem, zaburzenia apetytu i popędu seksualnego, utrata sprawności intelektualnej, chęć izolacji.

Depresja nie jest chwilowym obniżeniem nastroju, ale poważnym zaburzeniem psychicznym. Co znaczy, że mówienie do chorego, by wziął się w garść, nie pomoże mu. Sama wola nie pozwala się z tego wydostać. Depresję trzeba leczyć. Nie każde uczucie przygnębienia jest równoznaczne z depresją. Przejściowe złe samopoczucie, które pojawia się w reakcji na wydarzenia życiowe, może zdarzyć się każdemu dziecku i dorosłemu.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się cztery postacie depresji młodzieńczej:

- **depresja apatyczno-bulimiczna**, podczas której ujednostki obserwuje się apatię i brak chęci do podjęcia jakichkolwiek działań; młody człowiek zaczyna opuszczać się w nauce i popadać w beczynność; przestaje interesować się rzeczami, którymi interesował się dotychczas, a w jego odczuciu życie traci sens;
- **depresja buntownicza**, którą charakteryzuje „bunt młodzieńczy”, czyli pojawienie się gwałtownej agresji wobec otoczenia, chuligaństwem, ucieczkami z domu lub konfliktami z prawem; młody człowiek, który nie potrafi poradzić sobie z nadmiarem emocji, może dopuścić się autoagresji w postaci prób samobójczych, czy samo-

okaleczenia; bywa także, że młodzi ludzie cierpiący z powodu depresji buntowniczej, by zagłuszyć swój wewnętrzny ból, znieczulają się alkoholem lub narkotykami. Cechuje ich obniżony poziom samooceny, kompleks niższości, wszechogarniające poczucie smutku i beznadziei.

– **depresja rezygnacyjna**, podczas której osoby chore prezentują całkowity brak wiary w siebie, nie podejmują żadnych aktywności, widząc przyszłość w ciemnych barwach; swoje życie postrzegają jako nudne i szare, rezygnują z własnych zainteresowań, czy planów; nie nawiązują także głębokich więzi emocjonalnych, bowiem przestają wierzyć w ich znaczenie; pojawia się także głęboka niechęć do samego siebie i chęć autodestrukcji;

– **depresja labilna**, której towarzyszą patologiczne wahania nastroju; wahania tak duże, że nie pozwalają choremu prawidłowo funkcjonować w społeczeństwie, przejawiając się fazą ogromnego przygnębienia przeplatanego z fazą wzmożonego nastroju, choć ta druga ma zdecydowanie krótszy przebieg; może pojawić się bunt, ucieczka z domu lub chęć wygłupiania się; zatopienie się w pustkę uczuciową; pojawienie się zachowań auto-agresywnych, które mogą zakończyć się samobójstwem.

Przyczyny depresji u dzieci i młodzieży

Patogeneza depresji u młodzieży jest złożona i nie do końca wyjaśniona. Bez wątpienia nie ma jednego czynnika, który depresję wywołuje. Do najważniejszych z nich należą procesy biochemiczne zachodzące w mózgu, czynniki genetyczne oraz wpływ środowiska zewnętrznego.

Do przyczyn **biologicznych** zalicza się uwarunkowania genetyczne, nieprawidłowe działania neuroprzekaźników w mózgu oraz zaburzenia hormonalne. Badania wykazują, że jeśli rodzice chorują na depresję, to ryzyko wystąpienia depresji u ich dzieci wynosi nawet 50%.

Wśród przyczyn **psychologicznych** sprzyjających pojawieniu się depresji wskazuje się niską samoocenę, zaburzone poczucie bezpieczeństwa oraz brak umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresujących. Nie bez znaczenia pozostają także słabo rozwinięte umiejętności społeczne, wysoki lęk, wysoki samokrytycyzm, negatywny styl atrybucji, wysoki perfekcjonizm i niskie osiągnięcia szkolne.

Z kolei do czynników środowiskowych zalicza się kontakty rówieśnicze oraz atmosferę panującą w domu rodzinnym. Przyczyną depresji może zatem być:

- przemoc w rodzinie,
- alkoholizm członka rodziny,
- sięganie przez członków rodziny po narkotyki,

- choroba przewlekła dziecka lub innego członka rodziny,
- śmierć bliskiej osoby,
- wykorzystanie seksualne przez opiekunów,
- przemoc psychiczna,
- zrzućenie odpowiedzialności na dziecko tak dużej, że nie jest ono w stanie jej udźwignąć,
- konflikty rodzinne, zaniedbanie, ubóstwo rodziny,
- brak zainteresowania ze strony bliskich,
- nadmierna kontrola rodzicielska,
- stres wywołany sytuacją szkolną,
- wymagania stawiane przez nauczycieli, którym dziecko nie jest w stanie sprostać,
- napięta i wroga atmosfera w klasie, przemoc rówieśnicza.

Mówiąc o przyczynach depresji, zwraca się uwagę na to, że szczególnie strata kogoś bliskiego wpływa na destabilizację jednostki. Ryzyko wystąpienia depresji jest większe u dzieci z rozbitych domów, wychowywanych jedynie przez matki czy nieposiadających rodzeństwa. Zwiększone ryzyko wystąpienia depresji występuje u dzieci emigrantów, w domach, gdzie matka pełni rolę głowy rodziny, gdy rodzice wychowują w sposób autorytarny, nadopiekuńczy.

Także szkoła może być czynnikiem patogennym, bowiem często wywołuje u ucznia poczucie niepewności i stres, które przekładają się na trudności w nauce i relacje rówieśnicze oraz na brak motywacji.

Pomoc dziecku z depresją w szkole

W przypadku dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym dostrzeżenie depresji sprawia niewątpliwie wiele trudności. Dzieci takie nie mówią bowiem o tym, że brak im chęci do życia. Można natomiast zaobserwować u nich apatię, drażliwość, brak zainteresowań czynnościami, które wcześniej sprawiały im radość. Dzieci z depresją często skarżą się na ból brzucha, nóg, czy ramion.

Ponadto nauczyciela bez wątplenia powinny zaniepokoić takie zachowania jak częste spóźnianie się do szkoły, częsta absencja, brak zaangażowania w pracę na lekcji, czy powtarzające się nieprzygotowanie do zajęć. Niepokój powinny wzbudzić także trudności w usiedzeniu bez ruchu, kręcenie się, wybuchy złości, drażliwość, płaczliwość, nagła utrata masy ciała lub szybki przyrost wagi. Należy zawsze zareagować, gdy nastolatek deklaruje myśli samobójcze. Przekonanie, że jeśli ktoś mówi o odebraniu sobie życia, ale tego nie uczyni, jest w tym przypadku błędnym założeniem.

Leczenie zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży powinno obejmować oddziaływania psychoterapeutyczne, farmakologiczne, psychoedukację pacjentów i ich rodzin.

Psychoedukacja dostarcza dziecku i rodzicom podstawowych informacji dotyczących przyczyn i objawów depresji, metod leczenia i postępowania w przypadku nawrotu choroby.

Psychoterapię stosuje się w formie indywidualnej, grupowej i rodzinnej. Ta ostatnia ma szczególne znaczenie ze względu na funkcjonowanie systemu rodzinnego pacjenta i wpływu na jego psychikę. Życie w dysfunkcyjnej rodzinie przyczynia się do nasilenia objawów choroby. Dlatego w przypadku danej terapii tak ważny jest czynny udział i zaangażowanie rodziców w proces leczenia.

Na prawidłowy rozwój dziecka i jego poczucie bezpieczeństwa wpływ ma zarówno atmosfera w domu, jak i środowisko szkolne. Określenie czynników środowiskowych powodujących lub nasilających depresję jest stosunkowo łatwe, lecz zapobieganie im przysparza wiele trudności. Należy podejmować następujące działania:

- przeciwdziałanie przemocy w szkole,
- unikanie rywalizacji i presji,
- realizowanie programów zdrowia psychicznego,
- upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach, jakie niesie przemoc szkolna,
- udzielanie pomocy pedagogicznej i psychologicznej,
- organizowanie zajęć pozaszkolnych dla uczniów, zajęć psychoedukacyjnych i warsztatów dla rodziców,
- w pracy z rodzicami podkreślenie znaczenia spędzania czasu z dzieckiem tak, by mogło swobodnie wyrażać swoje uczucia i myśli, czuć się akceptowane i doceniane.

W zapobieganiu depresji ważna jest szeroko pojmowana edukacja osób pracujących z dziećmi i młodzieżą. Mowa o nauczycielach, pedagogach szkolnych i wychowawcach, którzy często jako pierwsi są w stanie dostrzec symptomy choroby. Zadaniem nauczycieli jest także dbanie o prawidłową atmosferę w szkole i relacje pomiędzy rówieśnikami, integracja zespołów klasowych, zachęcanie uczniów do kontaktów rówieśniczych. Nauczyciel powinien pomóc dziecku w odnalezieniu jego mocnych stron, doceniać drobne postępy i stawiać wymagania, które jest ono w stanie spełnić, rozwijać pasje.

Reasumując, działania profilaktyczne powinny dążyć do stworzenia takich warunków, w których dziecko będzie czuło się bezpieczne, otrzyma wsparcie od bliskich mu osób zawsze, gdy zajdzie taka potrzeba.

**ZAUWAŻ
ZAPYTAJ
ZAAKCEPTUJ
ZAREAGUJ**

Marta Kamińska

Projekt edukacyjny

*Dzień, który już
Każdy z nas zna od kołyski*

SPOTKANIE ŚWIĄTECZNE

Najmłodsi uczestnicy i twórcy kultury

Budowanie tożsamości dziecka opartej na tradycji jest jednym z kluczowych zadań wychowawczych, zarówno w domu, jak i w szkole. To kompetencje kluczowe w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej. Aby dziecko miało spójny obraz swojej kultury, warto kultywować zwyczaje znane mu z rodziny, przenosząc je również na grunt szkolny. Nauczyciele, pełni troski i zaangażowania, przekazują swoim wychowankom tradycje, które sami pielęgnują w życiu prywatnym. To właśnie dbałość o dziedzictwo kulturowe pozwala budować wspólną tożsamość i poczucie przynależności do wspólnoty.

Metoda projektu edukacyjnego sprzyja kształtowaniu kompetencji kluczowych

Klasy 1C i 2D pod opieką wychowawczyń i nauczycielki współorganizującej kształcenie przygotowały przedświąteczne spotkanie z rodzicami, podczas którego uczniowie recytowali wiersze polskich poetów o tematyce bożonarodzeniowej oraz wręczyli własnoręcznie wykonane kartki świąteczne ze swoimi życzeniami.

Przygotowania przedsięwzięcia rozpoczęły się na początku listopada. Nauczycielki wspólnie opracowały scenariusz działań, gdzie elementem wynikowym była uroczystość – przedstawienie świąteczne dla rodziców. Głównym założeniem scenariusza było rozwijanie poszczególnych kompetencji kluczowych uczniów edukacji wczesnoszkolnej. Zapoznanie dzieci z poezją o tematyce bożonarodzeniowej, jej interpretacja, redagowanie i zapisanie życzeń świątecznych było okazją do rozwijania podstawowej kompetencji – komunikacji w języku ojczystym. Organizacja prób, nauka wyrażania emocji podczas recytacji i występu

na scenie kształtowało u uczniów świadomość i ekspresję kulturalną. Kompetencje obywatelskie i społeczne dzieci doskonaliły, nawiązując ze sobą współpracę oraz realizując wspólny projekt. Dwie klasy na różnym poziomie edukacyjnym potrafiły ze sobą współdziałać, aby osiągnąć sukces.

Treści zrozumiałe dla 7- i 8-latków

Do przedstawienia zostały wybrane utwory polskich twórców z okresu romantyzmu, pozytywizmu, dwudziestolecia międzywojennego a także czasów współczesnych. Dobór literatury był niezwykle skomplikowany, ponieważ występujące w utworach środki stylistyczne, kontekst historyczny musiał być zrozumiały dla dzieci siedmioletnich i ośmioletnich. Uczniowie w klasie I nie potrafią jeszcze czytać, są na etapie poznawania liter. W przypadku drugich klas dzieci już czytają i potrafią samodzielnie pisać zdania ze słuchu i z pamięci. Wybrane utwory literackie charakteryzowały się tym, że wstępował w nich podział nazwotki, pojawiały się rymy, powtórzenia. Te środki stylistyczne ułatwiały dzieciom pamięciowe opanowanie tekstu. Czytanie oraz analizowanie wierszy było okazją do rozwijania twórczego i logicznego myślenia oraz wzbogacało zasób słownictwa uczniów.

Wyselekcjonowane wiersze oraz kolędy zawarte w scenariuszu przedstawienia

Uczniowie klasy I śpiewali kolędy: „Gdy się Chrystus rodzi” oraz „W dzień Bożego Narodzenia”. Dzieci dowiedziały się, że śpiewany refren „Gloria, gloria, gloria/In excelsis Deo!” pochodzi z języka łacińskiego i oznacza „Chwała Bogu na wysokości”.

Kolęda „W dzień Bożego Narodzenia” z XVIII w., śpiewana we Lwowie i na Kresach, wprowadziła uczniów w klimat

niezwykłych zjawisk przyrodniczych, które towarzyszyły narodzeniu Chrystusa: „Ptaszki do szopy zlatują Jezusowi przyspiewują (...), słowik zaczyna dyszkantem, szczygieł mu dobiera altem, szpak tenorem krzyknie czasem a gołąbek gruchnie basem”.

Klasa II zaśpiewała kolędy: „Bóg się rodzi” oraz „Wśród nocnej ciszy”. Uczniowie dowiedzieli się, że kolęda „Bóg się rodzi” to napisana w XVIII w. przez Franciszka Karpińskiego pieśń: „O Narodzeniu Pańskim”.

Autor w utworze odszedł od jasełkowego przedstawienia sytuacji narodzenia Zbawiciela, ponieważ podmiot liryczny realistycznie przedstawia, wszystko to, co wydarzyło się w grudniową noc w Betlejem – są pasterze, bydło, siano. Wszystkie zdarzenia znalazły swe potwierdzenie w Biblii: „A Słowo ciałem się stało”, na koniec osoba mówiąca wwierszu prosi Boga o błogosławieństwo dla ojczyzny: „Podnieś rękę Boże Dziecię, błogosław Ojczyznę miłą!”. Dzieci, czytając utwór dostrzegły zestawione ze sobą wyrazy o przeciwnym znaczeniu np. ogień – krzepnie, blask – ciemnie, po raz pierwszy dowiedziały się o celu stosowania środków stylistycznych w utworach literackich i usłyszały o oksymoronie.

Świąteczne przedstawienie uwieńczyło wspólne zaśpiewanie przez uczniów klasy I i II oraz wszystkich zebranych gości współczesnej pastorałki Seweryna Krajewskiego „Dzień jeden w roku”, bardziej znaną pod tytułem: „Jest taki dzień”. Pierwotne wykonanie Czerwonych Gitar ze względu na swój wyjątkowy charakter i ponadczasowe przesłanie doczekało się wielu muzycznych interpretacji.

Dzieci oprócz kolęd i pastorałki poznały również inne utwory literackie o tematyce bożonarodzeniowej:

- „Gwiazdka Bożego Narodzenia” Władysława Bełzy, który był doskonałym wprowadzeniem do pieśni „O Narodzeniu Pańskim”.
- Na pytania w jakim celu obchodzimy święta Bożego Narodzenia, po co patrzymy na Gwiazdę Betlejemską i dlaczego śpiewamy kolędy, odpowiedział ksiądz Jan Twardowski w swoim utworze „Dlaczego jest święto Bożego Narodzenia?”.

- Dzielenie się opłatkiem jest polską tradycją. W innych krajach nie ma tego świątecznego obrzędu i to właśnie czyni go wyjątkowym. Łamanie się chlebem jest znakiem miłości i pojednania, podkreśla również doczesny charakter życzeń. O niezwyklej historii tradycji dzielenia się opłatkiem, dzieci przeczytały w dziełach: Cypriana Kamila Norwida „Opłatek”, Mieczysławy Buczkówny „Przy Wigilii”, Tadeusza Kubiaka „Wieczór wigilijny” oraz Kajetana Kraszewskiego „Z opłatkiem”.
- Kolacja wigilijna zazwyczaj rozpoczyna się wraz z pojawieniem się na niebie pierwszej gwiazdki o tym, skąd wziął się ten zwyczaj, uczniowie dowiedzieli się z wierszy Leopolda Staffa „Gwiazdka” oraz „Gwiazdka”.

Praca najmłodszych z tekstem

Zanim dzieci otrzymały do nauczenia się na pamięć fragmenty poezji, codziennie podczas zajęć lekcyjnych poznawały wiersz o tematyce bożonarodzeniowej. Uczniowie doskonalili technikę czytania, kształcili umiejętność poprawnego wypowiedziania się. Była to doskonała okazja do rozwijania kompetencji kulturowych. Praca z tekstem źródłowym była swoista lekcją historii. Dzieci dowiedziały się jak dawniej obchodzono święta Bożego Narodzenia, na czym polegało kolędowanie oraz poznały środki stylistyczne takie jak: oksymoron, porównanie, przenośnia.

Kompetencje cyfrowe, manualne i redakcyjne najmłodszych

Gdy uczniowie zrozumieli tematykę i przekaz utworów oraz opanowali je pamięciowo, zaczęto realizować kolejny punkt projektu. Na zajęciach informatycznych, dzieci doskonalili kompetencje cyfrowe, tworząc szablon kartki bożonarodzeniowej. Dla siedmiolatków była to pierwsza praca z instrukcją. Komputer w tym przypadku okazał się doskonałym narzędziem pracy.

Wydrukowane pocztówki uczniowie ozdobili, wykorzystując różne artykuły papiernicze. Wycinanie, naklejanie, kolorowanie to było doskonałe ćwiczenie rozwijające motorykę małą. Uczniowie wykonując kartki bożonarodzeniowe, zwracali uwagę na zachowanie proporcji pomiędzy poszczególnymi elementami, dążyli do tego aby ich praca była wykonana estetycznie. Dzieci bardzo zaangażowały się

w realizację tego zadania i stworzone przez nie prace, zrobiły na odbiorcach duże wrażenie. Niektóre kartki zawierały elementy trójwymiarowe, każdy detal był dopracowany, całość stanowiła spójną ilustrację świąt.

Na zajęciach polonistycznych uczniowie wspólnie redagowali treść życzeń świątecznych. W dobie emotikonów, które mówią więcej, niż tysiąc słów, nie było to łatwe zadanie. Dzieci sprostały również temu wyzwaniu. Ułożone życzenia starannie przepisały na własnoręcznie wykonanych kartkach bożonarodzeniowych.

Premiera i sukces

18 grudnia 2024 roku po zajęciach lekcyjnych uczniowie wystąpili na scenie i zaprezentowali zaproszonym rodzicom efekty swojej kilkutygodniowej pracy. Dekoracje, światła skierowane na scenę, głośniki oraz mówienie do mikrofonu wprawiło młodych aktorów w oszołomienie. Poczuli lekką treść, która minęła, gdy pierwsze dziecko powiedziało swoją rolę i zostało nagrodzone brawami.

Dla pierwszaków było to wyjątkowe wydarzenie, ponieważ pierwszy raz występowały przed tak liczną publicznością. Dzieci były ustawione klasami, obok siebie. Stanie w zwartej grupie wśród kolegów i koleżanek dało im poczucie bezpieczeństwa. Obok sceny miejsce zajęła jedna z nauczycielek, która pełniła rolę suflera.

Zebrani na uroczystości goście entuzjastycznie reagowali na wystąpienia dzieci oraz wspólnie śpiewali kolędy. Rodzice nie kryli wzruszenia. Nie były to zwykłe jasełka,

podczas których odgrywana jest biblijna scena narodzenia Chrystusa. Goście przenieśli się w czasie, wrócili pamięcią do utworów, które sami poznawali na lekcjach języka polskiego – platforma wspólnych znaczeń i toposów.

Po zakończeniu przedstawienia uczniowie wręczyli rodzicom własnoręcznie wykonane kartki świąteczne oraz złożyli życzenia, których wartością było szerokie zaangażowanie osobiste dzieci.

Ewaluacja projektu

Określeniem wartości projektu stało się spontaniczne spotkanie po świątecznym przedstawieniu z rodzicami, którzy wyrazili słowa uznania dzieciom oraz nauczycielkom realizującym projekt. Byli również wdzięczni, że mogli w nim uczestniczyć nie tylko jako widzowie. Przekazywane przez nich pomysły, sugestie były wdrażane na każdym etapie realizacji projektu. Przedsięwzięcie to dało rodzicom okazję do spędzania czasu z dzieckiem w sposób kreatywny i twórczy. Włożony w przygotowanie przedstawienia wysiłek dał wszystkim zaangażowanym poczucie satysfakcji i spełnienia. Słowa uznania, uśmiech, brawa były najpiękniejszą nagrodą.

Współpraca z rodzicami

Rodzice aktywnie współpracowali z nauczycielami podczas przygotowań do tego świątecznego przedsięwzięcia. Na każdym etapie realizacji projektu dzielili się z wychowawcami swoimi spostrzeżeniami oraz przedstawiali pomysły dotyczące przygotowania dekoracji, strojów, oprawy muzycznej. Uczniowie w domu pod okiem rodziców ćwiczyli recytacje utworów lirycznych. Niektórzy rodzice byli również obecni na próbach.

Realizacja projektu to przede wszystkim atrakcyjna forma realizacji podstawy programowej z wykorzystaniem warunków tworzonych przez szkołę. Zgodnie z wymaganiami wobec szkół rodzice są partnerami szkoły. Rodzice współdecydują w sprawach szkoły i uczestniczą w podejmowanych działaniach. Szkoła współpracuje z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci, pozyskuje i wykorzystuje opinie rodziców na temat swojej pracy.

Dzień jeden w roku
Czerwone Gitary

Jest taki dzień
Bardzo ciepły, choć grudniowy
Dzień, zwykły dzień
W którym gasną wszelkie spory

Jest taki dzień
W którym radość wita wszystkich
Dzień, który już
Każdy z nas zna od kołyski

Niebo – Ziemi, Niebu – Ziemia
Wszyscy wszystkim ślą życzenia
Drzewa – ptakom, ptaki – drzewom
Tchnienie wiatru – płatkom śniegu

Jest taki dzień
Tylko jeden raz do roku
Dzień, zwykły dzień
Który liczy się od zmroku

Jest taki dzień
Gdy jesteśmy wszyscy razem
Dzień, piękny dzień
Dziś nam rok go składa w darze

Niebo – Ziemi, Niebu – Ziemia
Wszyscy wszystkim ślą życzenia
A gdy wszyscy usną wreszcie
Noc igliwia zapach niesie

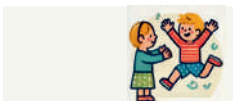

Najczęściej stosowane metody nauczania języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym

Złoty środek, metoda idealna i uniwersalna w nauczaniu języka obcego nie istnieje. Sztuką jest więc dobór przez nauczyciela właściwych metod pracy, które posłużą do przekazania wiedzy i umiejętności w sposób jak najbardziej przystępny i ciekawy dla pokolenia młodych, gdyż, jak stwierdził Manfred Spitzera: „Największym wrogiem efektywnej nauki jest nuda”. Wyzwaniem dla nauczyciela współczesnego jest zapewne nadążanie za postępem technologicznym i częstymi zmianami w systemie oświaty, co skłania do doskonalenia własnego warsztatu pracy, bo, żeby „być dobrym nauczycielem – wychowawcą, trzeba stale wzbogacać własną wiedzę o świecie a zarazem udoskonalać własny system wartościowania tego, co dobre oraz tego co piękne” (Wincenty Okoń).

Najczęściej stosowane przeze mnie metody w nauczaniu języka angielskiego przedszkolaków:

Metoda reagowania całym ciałem TPR (*Total Physical Response*)

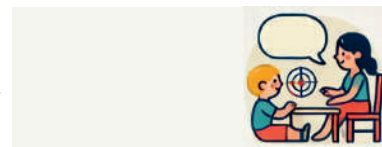
Zważając na naturalną potrzebę ruchu i zabawy dzieci w wieku przedszkolnym, metoda TPR zakłada rozumienie ze słuchu poleceń w języku angielskim i wykonywanie rozumianych czynności, aktywizuje inteligencję kinestetyczną. Dzieci słuchają poleceń, następnie obserwują ich realizację, a finalnie samodzielnie wykonują polecenia. Kolejnym etapem jest gotowość wymówienia, a nawet zamiany miejsc z nauczycielem. W metodzie TPR wykorzystuje się liczne materiały autentyczne: zdjęcia, piosenki, rymowanki itp. Połączenie metody reagowania całym ciałem z umuzykalnieniem daje dodatkowe efekty rozwoju motorycznego i lingwistycznego, dzieci uczą się struktur i słownictwa poprzez ruch i imitację gestów, kojarzą poszczególne melodie i/lub gesty z materiałem leksykalny.

Metoda naturalna (*Natural Approach*)

Nauczyciel posługuje się naturalnym, prostym językiem, mówi o tym, co dzieje się tu i teraz, stosuje wiele mimiki i gestu. Dzieciom nikt nie wyklada w sposób formalny zasad prawidłowego stosowania języka ojczystego. Zaczynają mówić stopniowo, tworzą krótkie zdania, posługują się prostym, ale naturalnym językiem. Nie jest to jednak nic wymuszonego, to dziecko decyduje kiedy zacznie się odzywać. Metoda ta opiera się też na zasadzie całkowitego wyeliminowania stresu i zapewnienia poczucia bezpieczeństwa. Zwraca też uwagę na rolę rozumienia ze słuchu, właśnie dlatego najczęściej stosuje się ją w nauczaniu dzieci, które przyswajają język obcy słuchowo.

Metoda bezpośrednia (*Direct Method*)

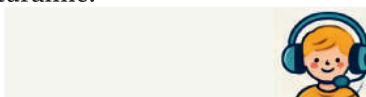
Metoda, zalecająca używanie języka obcego kosztem zredukowania lub nawet całkowitej eliminacji języka ojczystego. Dzieci nie tylko są „otoczone” językiem angielskim, ale mają okazję postrzegać i poznawać świat właśnie w tym języku. Aby uczniowie mogli zrozumieć materiał, nauczyciel posługuje się obrazkami, gestami, mimiką. Nowo poznane słowa i zwroty uczniowie wykorzystują następnie w rozmowie między sobą. Metoda ta polega na nieustannym włączaniu dziecka do uczestnictwa w naturalnych rozmowach toczących się w danym języku. Ma to duże znaczenie w późniejszych latach nauki języka obcego, ponieważ ogranicza tłumaczenie wszystkiego z angielskiego na polski i odwrotnie, co może doprowadzić do problemów.

Metoda komunikacyjna (*Communicative Approach*)

Metoda komunikacyjna zakłada tworzenie sytuacji jak najbardziej zbliżonych do autentycznych sytuacji, w których mogą się znaleźć dzieci jak zabawa w sklep. Zadaniowość jest najważniejszą cechą tej metody. Każda sytuacja, mająca miejsce w ciągu dnia, może stanowić impuls do użycia języka angielskiego. Ze względu na swoją specyfikę metoda ta powinna być jak najczęściej stosowana w przedszkolu, daje bowiem możliwość: kontaktu dziecka z komunikatami w języku obcym, które są mu aktualnie bliskie, np. *Aniu, is this your ball?*; wykorzystania sytuacji, które są dla dzieci w danym momencie ważne (warunek konieczny do efektywnego przyswajania nowych treści), np. *Kasia has birthday today! Happy birthday!*; powtarzania zwrotów w określonym kontekście sytuacyjnym, np. stosowanie zwrotów grzecznościowych w języku angielskim: *Enjoy your meal!*, co daje dzieciom podstawę do komunikowania się między sobą: *Enjoy your meal, Asia*; przyswajania przez dzieci języka „mimochoodem”, „przy okazji”, poza zorganizowanymi działaniami edukacyjnymi, co rozwija u dzieci umiejętności porozumiewania w obcym języku niejako naturalnie.

Metoda spirali (*Spiral Language System*)

Metoda opracowana przez Claire Shelby'ego, która zakłada naukę języka obcego według sześciu etapów:

1. Sounds – piosenki, bajki, dialogi, rymowanki, gry słowne.
2. Pictures – karty obrazkowe (warto połączyć tutaj dwie albo trzy modalności – kartę obrazkową z muzyką lub ruchem), animacje, historyjki obrazkowe, ilustrowane rymowanki, obrazy interaktywne.

3. Interest – sposobem na zainteresowanie dziecka jest odwołanie się do bliskich mu i stosownych do wieku zagadnień, szczególnie tych, które przemawiają do jego emocji i poczucia humoru.

4. Repetition – utrwalanie materiału jest kluczowym sposobem efektywnego uczenia.

5. Actions – ten etap zakłada połączenie nauki języka z aktywnością ruchową, która angażuje motorykę małą (czynności związane z użyciem palców i dłoni) i dużą (sprawność ruchowa całego ciała).

6. Links – polega na budowaniu sieci połączeń poprzez bazowanie na poznanym materiale, ale również łączy znane elementy z nowymi. Zajęcia powinny rozpoczynać i kończyć się w znany dzieciom sposób (piosenka podczas „circle time”), a nauka języka opiera się na regularnych powtórzeniach np. podczas wykonywania rutynowych czynności higienicznych. Dzieci, które nie posiadają jeszcze wypracowanego myślenia czasoprzestrzennego, dzięki tym zabiegom wiedzą, kiedy jest początek i zakończenie zajęć.

Metoda audiolingwalna (The Audiolingual Method)

Metoda ta opiera się na wielokrotnych powtórzeniach i stymuluje rozwój mowy oraz poprawnej wymowy w języku obcym, a jej elementy stosuje się dość często w przedszkolnym nauczaniu języka obcego, ucząc dzieci szablonowych zwrotów ułatwiających komunikację oraz ćwicząc struktury językowe poprzez śpiewanie piosenek, uczenie się rymowanek i odgrywanie scenek. Powoduje bezrefleksyjne uczenie się i w konsekwencji dzieci rozpoczynają samodzielne posługiwanie się językiem obcym. Przebiega to w sposób następujący: nauczyciel prezentuje zdanie, które powtarza kilka razy, później zdanie to powtarzają dzieci. Następnie w celu wywołania przećwiczonej wcześniej reakcji językowej, nauczyciel wprowadza bodziec, np. w postaci ilustracji. Celem tej metody jest opanowanie czterech sprawności językowych w kolejności od słuchania i mówienia do czytania i pisanie. Nawyk językowy wyrabia się mechanicznie, bezrefleksyjnie poprzez wielokrotne powtarzanie, zapamiętywanie i utrwalanie ćwiczonego materiału (dryle językowe).

Drama jest metodą aktywizującą, prowokującą poznanie świata za pomocą działania. Elementy metody dramy opierają się na naturalnej skłonności człowieka do naśladownictwa i zabawy. Gry dramatyczne wykorzystywane na zajęcia języka angielskiego to np. zabawa wymyślonym przedmiotem, wymyśloną piłką lub skakanką, gry w wyobrażonych sytuacjach i przestrzeni, np. jesteś rosnącym kwiatem, jesteś w lesie, zbierasz grzyby.

Metody z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych CALL (Computer Assisted Language Learning)

Metody z zastosowaniem TIK to nieuniknione i nieodwołalne wdrożenie również w przypadku nauczania języków

obcych. Zastosowanie TIK w dzisiejszym nauczaniu nie ogranicza się tylko do korzystania z pomocy audio-wizualnych i korzystanie z tablicy interaktywnej jako monitora, ale jest to cały szereg działań na różnych platformach edukacyjnych jak LearningApps, Genially, Canva; korzystanie z różnych aplikacji np. Chatter Kid; rozwiązywanie zadań interaktywnych; tworzenie prac plastycznych; odtwarzanie muzyki oraz filmów edukacyjnych na zajęciach; dostęp do materiałów autentycznych. Dla dzieci jest to forma nauki poprzez zabawę.

Moje podstawowe przekonania w pracy z dziećmi sprowadzają się do tego, żeby nauka języka angielskiego i dla dziecka, i dla mnie była wspaniałą zabawą. Stawiam na kreatywność i niesztampowe myślenie. Zaskakuję dzieci, angażuję, zachęcam do brania udziału w zajęciach. Dostrzegam ich starania. Pamiętam, że to ma być świetna zabawa. Dzieci niezmiernie chętnie naśladują, odgrywają role, ruszają się, tańczą, śpiewają, lubią rytmy i rymy. To wszystko robimy wspólnie podczas zajęć w języku angielskim.

Dzieci uwielbiają realia: małe i duże zabawki, maskotki, prawdziwe owoce i warzywa, które mogą nazywać, wachać, dotykać i kosztować (zawsze sprawdź, czy któregoś przedszkolak nie jest alergikiem). Lubią bawić się aktywnie, czyli w ruchu, wykorzystując całe ciało. Uwielbiają naśladować zwierzęta czy pojazdy.

Aby nauczać efektywnie, należy stosować narzędzia edukacyjne, które pozwolą rozbudzić wyobraźnię dziecka i poruszyć jego emocje. Podczas zabaw językowych z dziećmi świetnie sprawdza się pacynka czy maskotka – zazwyczaj główny bohater kursu. Rozmowa z pacynką to świetny sposób na nieśmiałość i wycofane kilkulatki. Nawet jeśli przedszkolak nie chce rozmawiać z nauczycielem, wstydzi się, ma zły humor – jest olbrzymia szansa, że odezwie się do sympatycznej pacynki.

Warto podczas zajęć z języka angielskiego stosować rytmiczne powtarzanie słów, wyrażeń czy fraz piosenek chóralnie (cała grupa razem). Kilkulatki bardzo chętnie naśladują nauczyciela, a rytm „napędza” mówienie. Aby lepiej i szybciej zapamiętać słowa rymowanki czy piosenki, nauczyciel razem z dziećmi może rytmicznie je wypowiadać i jednocześnie pokazywać dane słowo, stosując wcześniej wprowadzony gest. Piosenki to wspaniały sposób na szybki postęp językowy i zapamiętywanie słownictwa, a także całych struktur językowych. Dzięki nim dziecko uczy się nieświadomie gramatyki i poprawnej wymowy.

Od kilku lat stosuję w swojej pracy przedstawione metody. Widzę, jak pozytywnie wpływają one na zaangażowanie uczniów i ich realne zrozumienie materiału. Zamiast biernego przyswajania wiedzy, uczniowie uczą się poprzez działanie, co sprawia, że chętniej uczestniczą w zajęciach i lepiej zapamiętują treści. W mojej ocenie, jeśli ktoś jeszcze nie próbował tych metod, to gorąco zachęcam – efekty naprawdę mogą miło zaskoczyć!

Komunikacja interpersonalna z dzieckiem w młodszym wieku szkolnym

Komunikacja interpersonalna odgrywa kluczową rolę w kształceniu dzieci w młodszym wieku szkolnym, ponieważ jest fundamentem, na którym opiera się rozwój umiejętności społecznych, emocjonalnych i poznawczych.

Okres wczesnoszkolny to przechodzenie dzieci przez wiele zmian w procesie rozwoju. Uczą się nawiązywać i utrzymywać relacje z innymi. Zdobывают umiejętności niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie. Komunikacja interpersonalna obejmuje wymianę informacji werbalną, która odnosi się do wyrażania myśli i uczuć za pomocą słów i niewerbalną, obejmującą gesty, mimikę, postawę ciała oraz ton głosu. Na komunikację werbalną składają się umiejętności czytania, pisanie, słuchania i mówienia. Niewerbalne sygnały wzmacniają lub osłabiają przekaz werbalny, wpływając na jakość komunikacji.

Jak pokonać bariery komunikacyjne?

W kształceniu dzieci w młodszym wieku szkolnym kluczowe jest uwzględnienie zarówno aspektów werbalnych, jak i niewerbalnych komunikacji interpersonalnej. Nauczyciele powinni zwracać uwagę na to, jak uczniowie wyrażają swoje uczucia, jakie emocje towarzyszą im podczas nauki, a także jakie są ich potrzeby i oczekiwania względem nauczycieli oraz innych uczniów.

Edukacja wczesnoszkolna wiąże się z różnymi wyzwaniami, takimi jak rozwijanie umiejętności czytania, pisanie, liczenia oraz pracy w grupie. Nauczyciele są odpowiedzialni za stworzenie atmosfery sprzyjającej nauce, budowanie relacji opartych na zaufaniu oraz zachęcanie dzieci do wyrażania swoich uczuć i potrzeb. Praca z dziećmi w tym wieku wymaga uwzględniania barier komunikacyjnych, które mogą utrudniać proces nauczania. Obejmują one zarówno trudności werbalne, takie jak problemy z artykulacją, czytaniem czy pisanie, jak i niewerbalne, np. nieumiejętność odczytywania emocji innych osób czy trudności z kontrolowaniem własnych emocji. Współpraca z rodzicami oraz specjalistami, takimi jak logopedzi czy psychologowie, może pomóc w identyfikacji i pokonywaniu tych przeszkód.

Oprócz pracy z dziećmi, nauczyciele rozwijają własne umiejętności komunikacyjne, aby skuteczniej wspierać uczniów w procesie uczenia się. Wiedza na temat różnorodnych strategii komunikacji oraz umiejętność dostosowania swojego podejścia do indywidualnych potrzeb uczniów jest kluczowa dla efektywnego nauczania. Nauczyciele powinni zwracać uwagę na rozwój umiejętności słuchania aktywnego, empatii, asertywności oraz radzenia sobie z konfliktami.

Wspieranie uczniów a ich rozwój

Wspieranie uczniów w młodszym wieku szkolnym w rozwijaniu umiejętności komunikacji interpersonalnej przyczynia się do ich ogólnego rozwoju i zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Dzieci uczą się wtedy, jak nawiązywać relacje z innymi, radzić sobie z konfliktami, wyrażać swoje uczucia i potrzeby oraz słuchać innych. Te umiejętności są niezbędne nie tylko w kontekście szkolnym, również w życiu codziennym oraz przyszłej edukacji i przyszłym życiu zawodowym.

Nauczyciele poszukują nowych metod i technik nauczania, które wspomagają rozwój komunikacji interpersonalnej dzieci. Dobre praktyki obejmują na przykład zastosowanie gier i ćwiczeń, które zachęcają do współpracy, uczą rozwiązywania problemów oraz promują aktywne słuchanie. Nauczyciele mogą integrować treści dotyczące komunikacji interpersonalnej w ramach różnych przedmiotów szkolnych, aby uczeń mógł zrozumieć, jak te umiejętności mają zastosowanie w różnych kontekstach. W szkole ważne jest tworzenie środowiska sprzyjającego zdrowej komunikacji między nauczycielami, uczniami i rodzicami. Szkoła powinna promować otwartość, zaufanie i współpracę, zachęcać do wymiany informacji, doświadczeń i pomysłów.

Jakość komunikacji stanowi istotny element w kształceniu dzieci w młodszym wieku szkolnym. Przez rozwijanie umiejętności komunikacyjnych zarówno uczniów, jak i nauczycieli, można przyczynić się do stworzenia efektywnego procesu nauczania opartego na wzajemnym zrozumieniu i współpracy. Wspieranie dzieci w nabywaniu kompetencji komunikacyjnych przyczynia się do ich ogólnego rozwoju oraz zdolności do adaptacji w różnych sytuacjach społecznych, co jest kluczowe dla ich pomyślnej przyszłości.

Jak stworzyć silną i wartościową relację z uczniem?

Dobre współdziałanie nauczyciela i ucznia jest niezbędne dla efektywnego procesu edukacyjnego. Nauczyciel, tworząc pozytywne relacje między sobą a uczniami, może wzbudzić ich zaufanie, odpowiednią motywację i chęć do systematycznej nauki. Z tego powodu bardzo ważna jest otwarta i szczerza komunikacja. W proces wychowawczy zaangażowana jest cała osobowość nauczyciela, a wyraża się ona często w komunikacji niewerbalnej (np. życzliwe spojrzenie czy ton wypowiedzi). Dzieci są szczególnie wrażliwymi odbiorcami takich komunikatów. Wpływają one na ich samopoczucie i sukcesy w nauce. Efektywności nauczania sprzyja także akceptacja wszystkich uczniów przez nauczycieli – poszanowanie godności osobistej każdego ucznia, a także dostrzeganie jego unikalnych potrzeb.

Anna Rdes

Teatrzyk kamishibai jako narzędzie dydaktyczne

Wzbudzanie dziecięcej miłości do literatury

Teatrzyk kamishibai zajmuje moją uwagę już dziesięć lat. Od razu po studiach pracowałam jako trener nauczycieli bibliotekarzy. Moją specjalnością, oprócz opracowania zbiorów audiowizualnych, było rozpowszechnianie lekcji bibliotecznych i terapeutycznych z użyciem kart kamishibai jako efektywnym narzędziem dydaktycznym.

Spektakl teatrzyku kamishibai to wyjątkowe wydarzenie łączące opowiadanie historii o różnej tematyce z wizualną prezentacją dopełniających treść obrazków:

Przygotowanie

- Spektakl odbywa się przy użyciu specjalnej drewnianej ramki (butai), która pełni funkcję sceny dla ilustracji.
- Opowiadacz ustawia butai na stole lub stabilnej podstawie tak, aby publiczność miała dobry widok.
- W ramce umieszczane są duże kartonowe plansze z ilustracjami. Na odwrocie każdej planszy znajduje się tekst opowiadania, który widzi tylko narrator.

Przebieg spektaklu

- Opowiadacz zaczyna od wprowadzenia widzów w atmosferę historii, często używając prostych dźwięków, takich jak dzwonek czy drewniane klapki (hyoshigi), które już dawniej przyciągały uwagę publiczności.
- Po otwarciu drzwiczek butai, widzowie widzą pierwszą ilustrację. Narrator opowiada historię, jednocześnie zmieniając plansze zgodnie z rozwojem fabuły.
- Każda plansza przedstawia jedną scenę opowieści, co pozwala widzom śledzić wizualną część historii, podczas gdy opowiadacz nadaje jej życie słowami.

Interakcja z widownią

- Kamishibai to forma, która zachęca do interakcji. Narrator często angażuje widzów, zadając pytania, zachęcając do odgadywania, co może się wydarzyć dalej, lub podkreślając emocje bohaterów.
- Publiczność, zwłaszcza dzieci, aktywnie uczestniczy w spektaklu, co czyni go angażującym i dynamicznym.

Zakończenie

- Po zakończeniu opowieści narrator może omówić historię z widzami, dzielić się morałem lub pozwolić dzieciom wyrazić swoje wrażenia.
- Często widzowie mają okazję obejrzeć plansze z bliska, aby podziwiać szczegóły ilustracji.

Czym jest teatrzyk kamishibai

Kamishibai w języku japońskim oznacza „papierowy teatr”. To tradycyjna forma narracji powstała w Japonii w świątyni buddyjskiej ok. XII w. Mnisi używali jej przy opowieściach moralizatorskich, aby słuchacze lepiej rozumieli omawiane

tematy. Metoda sprawdzała się, gdyż ludzie w większości byli niepiśmienni. W późniejszych czasach handlowcy-gawędziarze używali kamishibai, by zainteresować dzieci sprzedawanymi przez nich słodyczami. Handlarze często jeździli na rowerach. Odwiedzali parki miejskie. Z tyłu roweru mieli zamontowany mały, drewniany teatr. Dzieci, które kupiły słodycze dostawały miejsca, z których lepiej mogły obserwować wydarzenia z teatrzyku.

Sytuacja z popularnością teatrzyku kamishibai zmieniła się dopiero, gdy pojawiła się telewizja. Wtedy możliwości teatrzyku zaczęto wykorzystywać w szkole dla celów edukacyjnych. W ten sposób nastąpił renesans popularności sztuki kamishibai. Powszechnie doceniano jej walory w zakresie nauczania. Jej popularność stale rosła, a w latach 90. XX wieku dotarła do Europy, Stanów Zjednoczonych i innych części świata. Dobrą sławą teatrzyk cieszy się m.in. w Szwajcarii, Holandii, Belgii. Wyjątkowość i szerokie możliwości zwiększają grono miłośników zastosowania go w edukacji oraz w terapii.

Współcześnie kamishibai nie zmieniło swojej formy, treści natomiast zostały dostosowane do aktualnych potrzeb.

Teatrzyk kamishibai stanowi podstawę do wielu działań, rozwijających w dzieciach wrażliwość na słowo pisane i mówione. Podobnie ze wzmacnianiem pozytywnego obrazu samego siebie. Próby wyrażenia swoich opinii nie zawsze bywa udane. Wiemy, z praktyki nauczycielskiej, jak trudno jest rozbudzić w uczniach umiejętność twórczego pisania.

Teatrzyk sprawdza się jako alternatywna forma czytania, umożliwiając jeszcze większe pobudzenie wyobraźni dzieci, które skupiają się głównie na obrazkach. Mały spektakl

przypominający teatr rozwija wycucie języka, poszerza słownictwo. Należy pamiętać, że bawi i uczy jednocześnie. Szybko zabiera swoich uczestników w podróż do magicznej przestrzeni, gdzie obraz i słowo tworzą doskonały tandem.

Jaka jest zatem różnica między książką a kartą teatrzyku? Jest nią format ilustracji. Karty A3 sprawdzają się w pracy z większą grupą, np. z całą klasą.

Wszyscy wiemy, jak dużą rolę w wychowaniu dzieci pełni czytanie baśni. One uczą nas, że powinniśmy pokonywać własne słabości. Kształtuje wśród młodych chęć zwalczania zła oraz umacniają wiarę w sprawiedliwość. Słuchając baśni, dziecko poznaje, czym jest dobro i zło, niegodziwość i cnota. Czytanie od najmłodszych lat rozbudza ciekawość świata, pomaga zrozumieć siebie i innych na podstawie doświadczeń z treści baśni.

Kolejnym atutem jest wykształcenie odpowiednich nawyków czytelnich. Jest to szczególnie ważne w erze telewizji i komputerów. Dzieci są od nich uzależnione, a pośpiech w życiu w ogóle nie pomaga. Zauważmy, że tempo życia wypacza najważniejsze wartości. Teatrzyk kamishibai wspomaga kreatywność, dba o promocję języka.

Urozmaica także kształcenie mowy komunikacyjnej przez używanie pełnych zdań przez dzieci oraz ćwiczenie narządów mowy. Jego wysoce stymulujący charakter zachęca uczniów do ustnych opowieści, czytania oraz do otworzenia własnych historyjek. Często inspiruje do malowania obrazów na podstawie własnych historyjek. Promuje różnorodność metod nabywania umiejętności językowych i narracyjnych. Przede wszystkim sprawia dużo radości oraz zwiększa pewność siebie, co prowadzi do poczucia sukcesu i wzmacnia strukturę grupy przez wspólne działania.

Kamishibai zawiera dodatkowo kartę ze znakiem zapytania do wykorzystania w pracy z obrazkiem i w zabawie. Można ją zastosować w dowolnym momencie, np. gdy wspólnie zastanawiamy się, co będzie dalej i budujemy losy postaci z teatrzyku. Czasem zmieniamy zakończenie. Historie bohaterów są pretekstem do oceny postaci literackiej.

Różnorodne tematy opowiadań są podstawą do rozwijania umiejętności pisania na każdym z poziomów, a dzieci mogą tworzyć i jednocześnie przyswajać wiedzę ogólną. Wszystko zależy od inwencji prowadzącego zajęcia.

Opowiadania kamishibai mogą być tworzone przez uczniów indywidualnie lub w parach, mogą być projektem całej klasy. Mogą powstawać zarówno w oparciu o oryginalne pomysły, jak i tematy związane z programem nauczania. Ogranicza nas tylko wyobraźnia.

Dlaczego warto wykorzystać teatrzyk kamishibai w edukacji?

Teatrzyk kamishibai to znakomite narzędzie dydaktyczne, które może być wykorzystane w wielu obszarach zarówno edukacji, jak i terapii i sprzyjać rozwijaniu kompetencji:

1. Rozwijanie miłości do literatury.

Opowieści ilustrowane na kartach A3 angażują dziecięcą wyobraźnię i ciekawość. Alternatywna forma czytania, łącząca obraz i słowo, pomaga właściwie kształtować nawyki czytelnicze najmłodszych.

2. Rozwijanie kompetencji językowych.

Kamishibai wspomaga naukę języka, rozwija słownictwo i poprawia wycucie języka. Ćwiczy mowę komunikacyjną zachęcając dzieci do wymyślania i opowiadania własnych historii, zadawania pytań i dyskusji.

3. Stymulowanie kreatywności.

Dzieci mogą tworzyć własne opowiadania, ilustrować ich treść i przedstawiać w formie spektaklu. Teatrzyk inspiruje do malowania, pisanie scenariuszy i rozwija wyobraźnię.

4. Wspieranie rozwoju emocjonalnego.

Opowieści przedstawiane w teatrzyku pomagają zrozumieć emocje bohaterów, uczą empatii i wzmacniają pozytywny obraz siebie. Angażują widzów w dyskusje o wartościach moralnych i ocenach postępowania postaci literackich.

5. Wsparcie w terapii.

Kamishibai jest świetnym narzędziem terapeutycznym, szczególnie dla dzieci z trudnościami w nauce czytania i pisania. Integruje dzieci o różnym poziomie możliwości, w tym uczniów z niepełnosprawnościami, tworząc przestrzeń do wspólnej pracy.

Przykłady zastosowań w praktyce dydaktycznej

1. Opowiadanie własnymi słowami.

Dzieci mogą opowiadać baśnie i opowiadania na podstawie ilustracji wybranych lub własnoręcznie przygotowanych.

2. Ilustrowanie znanych baśni.

Tworzenie ilustracji do klasycznych opowieści rozwija warsztat artystyczny i kreatywność.

3. Pisanie scenariuszy.

Uczniowie mogą tworzyć własne historie, a następnie przedstawiać je z wykorzystaniem teatrzyku.

4. Zabawa edukacyjna.

Budowanie losów postaci, zmienianie zakończeń opowieści czy śledzenie morałów to przykłady aktywności, które angażują dzieci.

5. Edukacja językowa.

Prezentowanie opowiadań w językach obcych.

Sposoby do wykorzystania w przygotowaniu aktywności na zajęcia z teatrykiem kamishibai:

- opowiadanie własnymi słowami gotowych baśni,
- czytanie na głos gotowych baśni,
- ilustrowanie znanych baśni lub innych opowiadań,
- pisanie scenariuszy,
- ilustrowanie i prezentowanie własnych opowiadań,
- ilustrowanie i prezentowanie tematów związanych z programem nauczania,
- ilustrowanie i prezentowanie własnych opowiadań, tematów związanych z programem nauczania w językach obcych.

Wnioski z praktyki nauczycielskiej

Teatryk kamishibai można kreatywnie wykorzystać do innych form teatralnych, takich jak teatryk sylwet lub teatryk cieni. W ramach działań zapisanych we wniosku do Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2012–2025 założyłam, że zrealizuję działania aktywizując czytelnictwo z teatrykiem kamishibai.

Uczniowie naszej szkoły uczestniczyli w regularnych zajęciach z teatrykiem kamishibai. W planie działań bibliotecznych znalazło się tworzenie kart do teatryku, realizacja dalszych losów bohaterów danej opowieści, rozwój dziecięcego warsztatu pisarskiego. Młodzież autentycznie zainteresowała się taką formą edukacji czytelniczo-medialnej. Uczniowie zadawali wnikliwe pytania, malowali karty podczas warsztatów artystycznych i bardzo pozytywnie wypowiadali się o zajęciach.

We wspólną pracę włączyliśmy także dzieci z upośledzeniem w stopniu lekkim oraz umiarkowanym. Działania te nie stanowiły dla nich bariery i nie powodowały oporu w podjęciu pracy, a, niestety, jako nauczyciel języka polskiego często zmagam się z niechęcią tych uczniów do pisania, głośnych i spójnych wypowiedzi.

Zachęcam wszystkich nauczycieli polonistów i bibliotekarzy do zainteresowania się pracą z teatrykiem kamishibai i podjęcia podobnych działań z zakresu edukacji czytelniczo-medialnej.

Danuta Kułakowska

Muzyka przywraca równowagę

Muzyka jako forma oddziaływania terapeutycznego

Muzyka ma niezwykłą moc oddziaływania na człowieka nawet w sposób nieuświadomiony. Jeżeli towarzyszy nam w życiu, od najmłodszych lat aż po późną dorosłość, to pełni istotną rolę w różnych aspektach naszego funkcjonowania. Muzyka asystuje człowiekowi w różnych formach i stylach. Może bawić, wzruszać, inspirować. Jej siła tkwi w niezwyklej mocy oddziaływania na ludzkie emocje i umysł. Może być źródłem radości i smutku, skłaniać do refleksji, pobudzać do działania lub stanowić formę relaksu. Często towarzyszy w pracy, nauce i zabawie, wzbogacając przeżycia emocjonalne. Już w dzieciństwie wpływa na rozwój motoryczny, intelektualny, społeczny i pobudza kreatywność.

Współcześnie muzyka jest obecna wszędzie. Niektórzy traktują ją jako sposób na wypełnienie ciszy, inni czerpią z niej inspirację do wyrażania emocji. Dla wielu stanowi także formę terapii. Stąd mówi się nie tylko o muzykoterapii, ale i o psychologii muzyki, która znajduje zastosowanie w medycynie i rehabilitacji, np. u pacjentów po udarach.

Konstrukcje muzycznych utworów mają w rehabilitacji podwójne znaczenie. Nastawiają pozytywnie pacjentów do ćwiczeń, motywują do spontanicznego wykonania, co bardzo ułatwia przeprowadzenie następnych ćwiczeń.

Funkcje terapeutyczne muzyki:

- może stanowić tło do przeprowadzenia konkretnej techniki terapeutycznej;
- „żywa” melodia usuwa stan zmęczenia, ospałości, apatii,

- „łagodna” i radosna zmniejsza stany depresyjne;
- dzięki niej można zredukować uczucia strachu, niepewności i frustracji;
- melodie łagodne, o powolnym rytmie są bardzo pomocne w niwelowaniu stanów przewlekłej nerwicy i napięć;
- muzyka wpływa na sposób myślenia odbiorcy.

Bardzo dużą rolę w terapii odgrywają utwory relaksacyjne. W technikach odprężających relaksacyjnych stosowany jest specyficzny rodzaj i typ muzyki. Najczęściej jest to spokojna melodia o powolnym rytmie. Ułatwia ona wejście w stan ładu psychicznego i emocjonalnego. Może zniwelować stany depresyjne i nerwicogenne. Efektem tej terapii ma być zwiększenie zdolności do komunikacji interpersonalnej, podwyższenia umiejętności koncentracji, wzmocnienia samodyscypliny.

Muzyka w wychowaniu dziecka z niepełnosprawnością

Terapia przez sztukę określana jako **arteterapia** koncentruje się na wykorzystaniu sztuki w odniesieniu do dorosłych i dzieci. Formy terapii pozwalają na nawiązanie kontaktu z pacjentem, gdy kontakt słowny jest utrudniony lub niemożliwy.

Terapeutyczne oddziaływania zajęć muzycznych:

- stymulacja fizyczna,
- doskonalenie koordynacji motorycznej,
- dostarczanie doświadczeń społecznych,
- dostarczanie prawidłowych sposobów wyrażania uczuć.

Tworzywem muzyki są zjawiska akustyczne. Oddziałują one na sferę słuchową, która jest ściśle związana z emocjonalnością. Zakres zajęć muzycznych z dziećmi z niepełnosprawnością pod względem terapeutyczny to uwrażliwienie, aktywizacja lub uspokajanie oraz komunikacji. W kontakcie z muzyką osoby z niepełnosprawnością mają okazję wyrazić swoje uczucia i myśli poprzez: krzyk, płacz, podskoki, taniec, kołysanie się, rytmiczny chód czy nucenie. Ze względu na ograniczony rozwój ich aktywność muzyczna rozwija się głównie poprzez realizację trzech form: śpiew, ruch przy muzyce i gra na instrumentach perkusyjnych. Formy te się wzajemnie integrują, powodując w rzeczywistości autentyczne, aktywne uczestniczenie w zajęciach na miarę możliwości. Dzięki aktywizowaniu przez muzykę, rozwijają się dyspozycje twórcze i rozwój cech osobowości, tj. samodzielność, zdyscyplinowanie czy zdolność do utrzymywania więzi społecznych.

Zajęcia muzyczne dla dzieci prowadzone w ramach terapii grupowej należy dostosować do potrzeb i możliwości uczestników oraz stopnia niepełnosprawności. W młodszych grupach dobrą terapią jest wykorzystanie zabaw i piosenek opracowanych przez Martę Bogdanowicz, która jest jednym z pionierów pracy **metodą ruchu rozwijającego** Weroniki Sherborne.

Proponowane zabawy, np. integracyjne, ułatwiają nawiązanie kontaktu z drugą osobą. Integracji w grupie sprzyja dobra atmosfera charakteryzująca się życzliwością, akceptacją, zaufaniem, brakiem negatywnych ocen i rywalizacji. Dzieci bawiąc się w kręgu, pozostają ze sobą w stałym kontakcie wzrokowym, w bliskości fizycznej. Krąg jednoczy ludzi w każdym wieku. Zajęcia w pozycji siedzącej na podłodze zapewniają poczucie stabilności i oparcia.

Dużym zainteresowaniem wśród dzieci cieszy się wykorzystanie na zajęciach **instrumentarium Orffa**. Stanowi ono ważny element w pracy. Aktywizowanie poprzez udział w tworzeniu muzyki na żywo daje dobre efekty wychowawcze i perspektywy rozwoju emocjonalnego i twórczego.

Jedną z metod, którą również osobiście wdrożyłam do swojej pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami, zarówno w stopniu umiarkowanym, jak i głębokim, jest **metoda mobilnej rekreacji muzycznej** stworzonej przez Macieja Kierę. Inspiracją do jej stosowania było szkolenie „Muzykoterapia. Profilaktyka i terapia muzyczna”, nauczające łatwej techniki prowadzenia zajęć indywidualnych i grupowych techniką mobilnej rekreacji muzycznej.

Metoda zakłada następujące etapy aktywności dziecięcej we wskazanej kolejności:

- odreagowanie – ćwiczenia ruchowe o wzrastającej dynamice i tempie (cel: odreagowanie napięć psychofizycznych),
- zrytmizowanie – ćwiczenia rytmiczno-ruchowe (cel: m.in. koordynacja pracy kończyn górnych i dolnych),
- uwrażliwienie – ćwiczenia muzyczne i plastyczne wyci-

szające i poszerzające wrażliwość (cel: poprawa percepcji słuchowej i wzrokowej, zaspokojenie potrzeby tworzenia),

- relaksacja – bajki terapeutyczne, treningi słuchowe (cel: budowanie pozytywnych emocji, nadziei, akceptacji i przyjaźni),

- aktywizacja łagodna – ćwiczenia stopniowo aktywizujące i pionizujące ciało (cel: nabywanie świadomości uczucia odprężenia i pozytywnego stosunku do otoczenia),

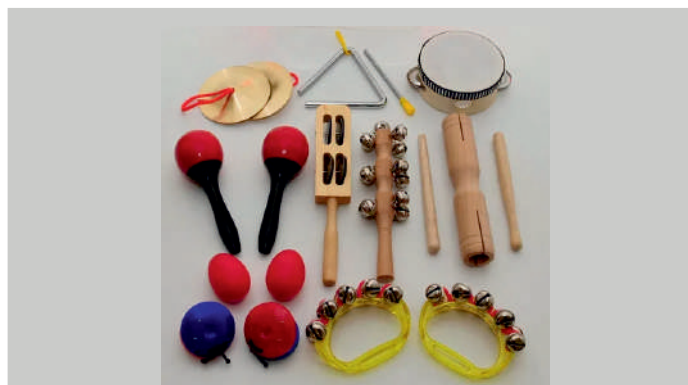
- aktywizacja dynamiczna – ćwiczenia rytmiczne, muzykowanie perkusyjne, improwizacje taneczne (cel: budzenie motywacji do działania, poprawa motoryki).

Jako środki pomocnicze wykorzystuję zestawy utworów muzycznych, ćwiczeń i zabaw opracowanych przez Macieja Kierę, instrumenty rytmiczne, materiały plastyczne.

Podsumowując rolę, jaką muzyka pełni w usprawnianiu dzieci z różnorodną niepełnosprawnością, należy zaznaczyć, że przed rozpoczęciem zajęć konieczne jest uwzględnienie specyficznych potrzeb sensorycznych, motorycznych i emocjonalnych uczestnika zajęć. Stosując różne rodzaje muzyki i metody aktywizujące, zauważa się poprawę nastroju i redukcję stresu. Odpowiednia muzyka działa uspokajająco, redukuje napięcie emocjonalne. Dzieci mogą reagować na melodię, wydając dźwięki, co może być formą komunikacji. Odtwarzanie prostych, powtarzalnych melodii przy użyciu różnych instrumentów, np. bębenków, dzwonek, grzechotek, można połączyć z delikatnym ruchem rąk, masowaniem w rytm muzyki lub wibracjami poprzez specjalne maty wibrujące. Poprzez proste ruchy do muzyki mogą wspierać rozwój motoryczny. Znane utwory lub dźwięki prostych instrumentów kreują w dziecku poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia.

Cokolwiek powiedziałoby się na temat muzyki i jej znaczenia, sprowadza się to do stwierdzenia podstawowego faktu, że jest ona ważnym elementem w życiu każdego z nas, ponieważ wprowadza w jego kształt treści o charakterze estetycznym, posiadającym wpływ na podstawowy rozwój intelektualny i osobowościowy każdego człowieka. Ważne jest zatem, aby zainteresowanie światem muzyki kształtować już od najmłodszych lat niezależnie od rozwoju czy stopnia niepełnosprawności.

Danuta Kułakowska jest nauczycielką muzyki, rewalidatorką w Centrum Edukacyjno-Terapeutycznym w Olecku

Opóźniony rozwój mowy

Mowa jest złożonym procesem wymagającym precyzyjnej współpracy układu nerwowego, mięśniowego i oddechowego. Aby wyartykułować zrozumiałe dźwięki mowy, konieczna jest koordynacja trzech głównych układów aparatu głosowego. Układ oddechowy, obejmujący płuca, przeponę i tchawicę, dostarcza powietrze niezbędne do powstania dźwięku. Układ fonacyjny, w skład którego wchodzi krtani i fałdy głosowe, odpowiada za jego wytworzenie, natomiast układ artykulacyjny, obejmujący język, wargi, zęby, podniebienie, jamę ustną, nosową i gardło, modyfikuje dźwięk, nadając mu właściwe brzmienie. Kluczową rolę w tym procesie odgrywa także narząd słuchu, który umożliwia kontrolę dźwięków i dostosowanie w czasie rzeczywistym.

Na rozwój mowy wpływają takie czynniki, jak stopień dojrzałości i sprawność ośrodkowego układu nerwowego, a także poziom intelektualny i rozwój ruchowy. Wszelkie negatywne oddziaływania na kształtujący się układ nerwowy znajdują odzwierciedlenie w zaburzeniach oraz opóźnieniach w rozwoju mowy.

Rozwój mowy dziecka

Rozwój mowy dziecka rozpoczyna się jeszcze przed narodzinami ze względu na warunki genetyczne oraz czuciowe płodu. Prawidłowy rozwój mowy związany jest z niezaburzonymi zmysłami, szczególnie ze zmysłem słuchu. Ważne, aby rodzic miał świadomość, jak powinien wyglądać prawidłowy rozwój mowy w poszczególnych latach, miesiącach życia dziecka zgodnie z normą rozwojową.

Tuż po urodzeniu następuje pierwszy dźwięk – krzyk oraz próby ssania. W tym okresie prelingwalnym, przedjękowym, komunikacja z otoczeniem oparta jest na pewnych symptomach i sygnałach. Okres ten można podzielić na podokresy – krzyku, płaczu, głużenia i gaworzenia. Głuzą wszystkie dzieci, nawet te, które nie słyszą lub mają uszkodzenia słuchu. W okresie gaworzenia występują dźwięki artykułowane, samogłoski, spółgłoski.

Okres pomiędzy 9–12 a 18–24 miesiącem życia jest okresem wyrazu, wypowiedzi jednowyrazowej. Pojawiają się pierwsze słowa, dziecko naśladuje różne dźwięki, rozpoznaje części ciała oraz bliskie osoby, przedmioty na obrazkach, komunikuje własne potrzeby. Dziecko w wieku około 18 miesięcy wchodzi w okres wypowiedzi dwuwyrazowej, okresu zdania. Dwulatek jest w stanie wymówić własne imię, wypowiada zdania dwuwyrazowe, a nawet trójwyrazowe, używa około 150–300 słów, stosuje takie części mowy jak rzeczowniki, przymiotniki i czasowniki.

Po 36 miesiącu życia dziecka następuje okres swoistej mowy dziecka. Szybko i w sposób skokowy następuje rozwój

systemu językowego. Osoby z otoczenia rozumieją w większości wypowiedzi dziecka. Następuje wzrost sprawności komunikacyjnej i społecznej. Podczas zabawy opartej na wyobraźni używa przedmiotów jako symboli. Świetnie potrafi wykonać trójstopniowe polecenia. Cztero-latek podczas rozmowy zadaje pytania „kto?”, „dlaczego?”, doskonalą podstawy gramatyki, powtarza słowa w danej kolejności. Powinien wymawiać wszystkie głoski, z wyjątkiem głoski „r” oraz głosek szeregu szumiącego. W wieku pięciu i sześciu lat następuje ostateczny czas kształtowania się systemu językowego, pojawiają się wszystkie głoski, gdzie jedynym brakującym dźwiękiem może być głoska „r”.

Co może niepokoić rodziców?

Pojawienie się jakiegokolwiek zaburzenia skutkuje nieprawidłowym kształtowaniem się języka. Istotna jest obserwacja zachowania dziecka przez rodzica i wczesna interwencja w obrębie zaburzonych funkcji. Nieprawidłowości procesu ssania, oddychania czy rozwoju motorycznego, zauważone w ciągu kilku pierwszych miesięcy życia, powinny zaniepokoić rodziców i skłonić do szukania diagnozy, bowiem związane jest to z ryzykiem powstania wad wymowy czy opóźnionym rozwojem mowy.

Opóźniony rozwój mowy

W dostępnej literaturze naukowej termin opóźniony rozwój mowy oraz zaburzony rozwój mowy ma różne zastosowanie i wynika z różnych klasyfikacji. Niejasności terminologiczne wynikają z podejścia poszczególnych badaczy. Logopedzi analizują to za pomocą kryteriów jakościowych i ilościowych, zwracając uwagę na czas oraz stopień opanowania języka na poszczególnych poziomach. Z kolei lekarze opóźnienie rozwoju mowy rozpatrują w ramach patogenezy i patomechanizmu. Wyróżniają różne postacie opóźnień: pochodzenia endogenne i egzogenne, związane z dysharmonią rozwojową, o podłożu psychicznym, somatycznym, dziedzicznym. Psychologowie rozwój mowy rozpatrują na tle rozwoju psychoruchowego, gdzie rozwój psychomotoryczny to proces rozwoju, w których motoryka jest ściśle powiązana z psychiką.

Uwzględniając podaną terminologię, Grażyna Jastrzębowska opóźnienie rozwoju mowy określa jako najważniejszy *symptom zakłóceń i zaburzeń rozwoju komunikacji (...), gdy proces kształtowania lub/i rozwoju mowy na wszystkich jej poziomach, we wszystkich bądź niektórych jej aspektach ulega opóźnieniu i przebiega niezgodnie z normą przewidzianą dla danej grupy wiekowej.*

W dostępnej terminologii opóźnienia rozwoju mowy dzielą się na samoistne i niesamoistne. Samoistne opóźnienia

rozwoju mowy (SORM) wynikają z indywidualnych różnic w rozwoju psychomotorycznym dziecka, mogą też świadczyć o niewykształceniu dojrzałości aparatu artykulacyjnego, są rodzajem zakłóceń procesu rozwoju. Oznacza to, że następuje okresowy lub całkowity brak rozwoju mowy w odniesieniu do normy wiekowej. W ramach tego rozpoznania zalicza się: proste opóźnienie rozwoju mowy, zespół opóźnionego rozwoju mowy czynnej a także dyslalię rozwojową. Proste opóźnienie oznacza pojawienie się mowy z opóźnieniem przy prawidłowym jej dalszym rozwoju. Zespół opóźnionego rozwoju mowy czynnej związany jest z niedojrzałością aparatu artykulacyjnego przy dobrym rozumieniu mowy. Natomiast dyslalia rozwojowa oznacza opóźnienie rozwoju fonetyczno-fonologicznego, niedojrzałość aparatu artykulacji. Dziecko tworzy liczne substytucje, elizje utrzymujące się do 5 roku życia. Po tym czasie wymowa samoistnie ulega poprawie.

Niesamoistne opóźnienie rozwoju mowy (NORM) może mieć charakter trwały. Oznacza rozpoznanie o podłożu patologicznym z konsekwencjami dla całego procesu rozwojowego dziecka. Proces rozwoju mowy jest zaburzony. NORM może być następstwem między innymi zaburzeń słuchu, uszkodzenia centralnego układu nerwowego, upośledzenia umysłowego, całościowych zaburzeń rozwojowych, uszkodzeń obwodowego narządu mowy, zaburzeń emocjonalnych, psychicznych, agnozji akustycznej, negatywnego oddziaływania czynników społecznych.

Wpływ zaburzeń rozwoju psychomotorycznego na rozwój mowy

Istnieje duża zależność pomiędzy rozwojem ruchowym a rozwojem mowy. Duża motoryka wpływa na umiejętność chodzenia, biegania, raczkowania, skakania, pokonywania przeszkód, pływania, jazdy na rowerze. Mała motoryka wpływa na ruchy o mniejszym zakresie, takie jak, rysowanie, malowanie, pisanie. Związek pomiędzy motoryką a mową uwarunkowany jest bliską lokalizacją ośrodków znajdujących się w mózgu, dlatego mowa wymaga wytworzenia pewnych funkcji czuciowo-motorycznych. Również obszar kory mózgowej odpowiadający za motorykę dłoni i motorykę artykulacyjną zajmuje dużą powierzchnię w stosunku do pozostałych obszarów kory. Integracja zmysłowa jest warunkiem koniecznym, aby proces kształtowania się motoryki dłoni oraz mowy przebiegał w sposób prawidłowy. Podczas oceny funkcji komunikacyjnych należy zawsze zwrócić uwagę na rozwój motoryki małej i dużej. Negatywne czynniki, które działają na rozwijający się układ nerwowy mają odzwierciedlenie w zaburzeniach i opóźnieniach rozwoju mowy.

Zaburzenia rozwoju psychomotorycznego mogą prowadzić do niesamoistnego opóźnienia rozwoju mowy i prowadzić do zaburzeń artykulacji, w zależności od typu zaburzenia. Niepełnosprawność umysłowa może prowadzić do NORM i oligofazji: stosowanie elizji, uproszczeń, substytucji, seplenienie, ubogi zasób słownictwa, agramatyzm, problem

z budowaniem zdań oraz prozodią, echolalia, nosowe zabarwienie, zaburzenie kinestezji artykulacyjnej. Stopień rozumienia mowy zależy przede wszystkim od poziomu rozwoju intelektualnego, odbioru i przetwarzania bodźców sensorycznych oraz zakresu słownictwa biernego. Należy zwrócić uwagę na możliwości anatomiczne związane z realizacją mowy, na uzębienie i możliwe wady zgryzu, podniebnie gotyckie, ewentualny rozszczep podniebienia, budowę języka, przegrodę nosową, tor oddechowy, napięcie mięśniowe, budowę krtani.

U dzieci z zespołem Downa mogą pojawić się zaburzenia oralno-twarzowe, wysoko wysklepione podniebienie, przerost języka, rozszczep podniebienia, wady zgryzu, problem z ruchomością języka oraz żuchwy, oddychaniem i połykaniem. Może pojawić się wymowa międzyzębowa, liczne substytucje, elizje, uproszczenia, używanie pojedynczych sylab. Tym zaburzeniom mowy często towarzyszą wady wzroku i słuchu oraz nadwrażliwość sfery oralnej.

Uszkodzenia mózgu, które pojawiły się do 1 roku życia prowadzą do NORM i afazji rozwojowej, a uszkodzenia mózgu po 1 roku życia do NORM i afazji nabytej. Uszkodzenia obwodowego narządu mowy prowadzą do NORM, rynolalii, palatolalii oraz dyslalii. Przy dysfunkcjach mózgowia mogą wystąpić różne zaburzenia mowy i NORM. Uszkodzenia struktur odpowiadających za napięcie mięśniowe mogą ujawniać się w zaburzeniach dysartrii i NORM. Zaburzenia rozwoju funkcji wzrokowej, agnozja akustyczna, niedotlenienie mózgu w czasie okołoporodowym, mogą prowadzić do NORM i zaburzeń mowy.

U dzieci, z autyzmem wczesnodziecięcym, mowa może pojawić się z opóźnieniem, dużym zakłóceniem lub w ogóle się nie pojawia. Widoczne są problemy w komunikacji niewerbalnej a także nie pojawia się komunikacja zwana przed-intencjonalną. Rozwój mowy może przebiegać w sposób specyficzny i indywidualny. Dzieci z autyzmem stosują wokalizacje, problemem jest prawidłowa prozodia, zachowanie melodii, rytmu tempa wypowiedzi. Często stosują neologizmy, zniekształcenia głosek, elizje i substytucje. Mają pewien ograniczony i stereotypowy zasób słów. Pojawiają się trudności podczas kontroli ruchowej narządu mowy, dmuchaniu, połykaniu, kinestezji artykulacyjnej.

Terapia dziecka z opóźnionym rozwojem mowy

Postawą terapii dziecka z opóźnionym rozwojem mowy jest przede wszystkim terapia logopedyczna. W celu niwelowania ewentualnych deficytów często łączy się ją z innymi terapiami, m.in. terapią integracji sensorycznej. Ćwiczenia dostosowane indywidualnie do możliwości dziecka powinny obejmować ćwiczenia oddechowe, logorytmiczne, fonematyczne, artykulacyjne a także usprawniające kinestezję artykulacyjną. Oceniając mowę, należy zwrócić uwagę na całościowy rozwój dziecka ze szczególną oceną sfery poznawczej, psychomotorycznej, społecznej, emocjonalnej i zakresu przetwarzania zmysłowego.

W terapii dziecka z opóźnionym rozwojem mowy warto zwrócić uwagę na istotny wpływ środowiska rodzinnego. Stymulacja językowa wpływa na potencjał rozwojowy dziecka. Interakcje społeczne, wsparcie rodziców i bliskich motywuje dziecko do komunikacji.

Opracowanie na podstawie:

1. Cieszyńska J., Korendo M., Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka.

Od noworodka do 6. roku życia, Kraków 2018

2. Gałkowski T., Jastrzębowska G., Logopedia, pytania i odpowiedzi, Opole 2014

3. Emiluta-Rożya D., Opóźniony rozwój mowy a opóźnienie rozwoju mowy, Poradnik Językowy 2007,

4. Odowska-Szlachcic B., Metoda integracji sensorycznej we wspomaganiu rozwoju mowy u dzieci z uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego, Gdańsk 2016

Milena Cieśla

Klasa szkolna jako środowisko wychowawcze ucznia w ujęciu literatury dydaktyczno-wychowawczej

Z domu do szkoły

Pierwszymi wychowawcami i nauczycielami dzieci są ich rodzice niejednokrotnie nieprzygotowani do zadań, które ich czekają. Wielu autorów, również Thomas Gordon, proponuje taką metodę porozumiewania się z dzieckiem, która sprawia, że staje się ono bardziej samodzielne i bardziej odpowiedzialne, że „wzajemny szacunek między rodzicami i dziećmi jest czymś naturalnym i prawdziwym a nie narzuconym siłą” (Gordon, 1993, s. 195). Bardzo ważna jest „wiedza na temat zasad i umiejętności współżycia między ludźmi, rzetelnych kontaktów interpersonalnych, konstruktywnego rozwiązywania konfliktów” (Gordon, 1993, s. 201). Jeszcze ważniejsza jest umiejętność zastosowania tej wiedzy w praktyce, nieuleganie negatywnym emocjom w chwili pojawienia się problemu.

Po upływie pierwszych sześciu lub siedmiu lat pobytu w domu i w przedszkolu dzieci, po badaniu gotowości szkolnej, trafiają do szkoły. Teraz klasa szkolna zaczyna w decydujący sposób na nie oddziaływać. Klasa szkolna jest grupą stosunkowo jednorodną pod względem wieku, poziomu rozwoju psychicznego i fizycznego oraz miejsce zamieszkania uczniów. Stykają się tu jednak różne osobowości, nie zawsze wyrażające chęć współpracy ze sobą i z nauczycielem. W początkowych klasach szkoły podstawowej rodzice i nauczyciele cieszą się dużym autorytetem uczniów. W toku dalszego rozwoju zaczynają intensywnie obserwować, porównywać, oceniać i poszukiwać innych niż do tej pory autorytetów.

Grupa kształtująca postawy

Halina Wrońska zauważa, że „klasa szkolna jest grupą społeczną sformalizowaną, w której stosunki między członkami są określone przepisami służbowymi i interakcjami międzyosobowymi. Ma ona wpływ na formację intelektualną, osobowościową i moralno-religijną, kształtuje postawy ucznia wobec samego siebie, wobec drugiego człowieka, Boga i świata” (Wrońska, 2007, s. 32).

Kinga Musialska skłania się do stwierdzenia, że klasa szkolna jest:

„– formalnie zorganizowaną grupą społeczną, dla uczniów – podstawową;

– grupą nieformalną opartą na bezpośredniej więzi między jej członkami, która wpływa na zajmowaną przez ucznia pozycję społeczną (od akceptacji do odrzucenia), stosując sankcje ujemne, takie jak przezywanie, popychanie, wykluczenie (które mogą doprowadzić do pozycji odrzucenia);

– formalną grupą rówieśniczą utworzoną dla celów dydaktycznych i skupiającą osoby zazwyczaj w tym samym wieku. W strukturze klasy pozycja społeczna zajmowana przez ucznia uwarunkowana jest wieloma czynnikami o różnym charakterze i nasileniu, mającymi wpływ na rozwój osobowości” (Musialska, 2011, s. 14).

Grupa nieformalna

Bolesław Niemierko wyróżnia kilka funkcji spełnianych przez klasę jako grupę nieformalną. Zalicza do nich: „określanie wartości, regulowanie motywacji, dobór środków, dostarczanie informacji (o nauczycielach, o wymaganiach), ustalanie norm grupowych (reguł zachowania obowiązujących wszystkich członków) i wzorów, kontrolowanie i ocenianie działań, stosowanie sankcji dodatnich (pochwala) i ujemnych (przezywanie, popychanie, wykluczenie)” (Niemierko, 2007, s. 68–69).

Marzena Sendyk zauważa, że „grupa rówieśnicza klasy odgrywa szczególną rolę w rozwoju psychospołecznym dziecka w wieku szkolnym, a układ stosunków nieformalnych między uczniami decyduje o wartości klasy jako środowiska wychowawczego. Klasa szkolna utworzona w sposób formalny staje się w krótkim czasie również grupą nieformalną, w której każdy z uczniów zajmuje określoną pozycję (mogącą być pozycją odrzucenia)” (Sendyk, 2001, s. 56).

Społeczne doświadczenia

Jarosław Jagieła uważa, że to właśnie w grupie rówieśniczej dziecko zdobywa swoje pierwsze społeczne doświadczenia.

Rówieśnicy mają tym większy wzajemny wpływ, im bardziej zmniejsza się u dziecka poczucie akceptacji i bezpieczeństwa w rodzinie. A to wszystko najczęściej wiąże się z okresem dojrzewania biologicznego, społecznego i emocjonalnego (Jagiela, 2004, s. 12).

Spoleczna adaptacja

Zdaniem Roberty M. Berns grupa rówieśnicza to mikro-system, gdzie zestawione są związki, aktywności i role. Ponadto autorka uważa, że rówieśnikami nazywa się osoby równe sobie, czyli takie, które mają ten sam wiek, taką samą płeć, zbliżony status ekonomiczny i socjalny, dzielące te same zainteresowania. Doświadczenia rówieśnicze umożliwiają dzieciom zdobycie wielu umiejętności, kształtują takie zachowania i postawy, które mają wpływ na ich społeczną adaptację. Grupa rówieśnicza może mieć pozytywny, ale też i negatywny wpływ na dzieci. Z jednej strony stwarzać może środowisko motywujące do nauki, wspierające w sytuacjach problemowych, sprzyjające chęci niesienia pomocy innym. Natomiast z drugiej strony możliwe jest wystąpienie krzywdy psychicznej i fizycznej jako skutek gnębienia, czyli bullyingu (Berns, 2007, s. 344–345).

Hierarchia

Mirosława Gawęcka twierdzi, iż struktura grupy rówieśniczej wyznaczana jest przez panujące w niej stosunki interpersonalne, hierarchię wartości, normy grupowe, standardy. Grupa ta kreuje opinie o jej członkach, na podstawie której ustalona zostaje pozycja dziecka w grupie, stopień jego popularności lub niepopularności, akceptacji lub wrogości oraz odrzucenia (Gawęcka, 2004, s. 67).

Pozycja w grupie

Waldemar Dutkiewicz, Monika Szpringer zauważają, że uczniowie w klasie społecznej zajmują określone pozycje, wyznaczone przez wiele czynników o różnorodnym nasileniu i charakterze. Pozycja ucznia na skutek niechęci czy odrzucenia ze strony grupy powodować może utratę wiary we własne siły, może wywoływać także zachowania frustracyjne. Jeżeli pozycja ucznia oparta jest na wzajemnym zaufaniu w zespole, to wpływa na niego korzystnie i przyczynia się do rozwoju osobowości w społeczeństwie. Autorzy doprecyzowali, iż odrzucenie w klasie często jest wynikiem surowych sankcji skierowanych do członków, których zachowanie łamało normy przyjęte w grupie. Środowisko szkolne, w niekorzystnych warunkach, może skutkować ryzykownymi zachowaniami podejmowanymi przez uczniów i odrzuceniem przez klasę. W sytuacji kiedy dochodzi do odrzucenia, reszta uczniów przejawia negatywny stosunek do odrzuconych, niezależnie od pokrewnych zainteresowań, czy wartości. Istota pomijania czy odrzucenia dla samego ucznia zależy od tego, jak ważna jest dla niego akceptacja czy aprobatą społeczeństwa (Dutkiewicz, 2007, s. 16, 55–63).

Funkcjonowanie jednostki

Kinga Musiańska zwraca uwagę, że w literaturze przed-

miotu „podkreślany jest związek pomiędzy klasą szkolną jako grupą społeczną, nieformalną ze względu na bezpośrednie więzi między jej członkami, rówieśniczą, a odrzuceniem przez rówieśników. Ten związek jest niewątpliwie ważny dla funkcjonowania jednostki w roli ucznia, jak również jej przyszłego funkcjonowania w innych rolach społecznych” (Musiańska, 2011, s. 14).

Poczucie bezpieczeństwa

Agnieszka Ilendo-Milewska stwierdza, że grupa rówieśnicza istotnie wpływa na rozwój ucznia – może być związana z silną, dającą poczucie bezpieczeństwa pozycją w grupie, ale może być też przykrym doświadczeniem po odrzuceniu przez rówieśników. Bolesna i dotkliwa sytuacja, gdzie dziecko spotyka się z odrzuceniem oraz kiedy zagrożone są jego podstawowe wartości i potrzeby, jest szczególnie stresogenna dla ucznia (Ilendo-Milewska, 2009, s. 180).

Środowisko odrzucenia przez rówieśników

Wartym uwagi jest fakt, że odrzucenie rówieśnicze „dotyczy każdego ucznia, nawet tego, który nie posiada socjometrycznego statusu odrzucenia w zespole klasowym, ponieważ nie ma ucznia, który nie byłby odrzucony przez choćby jednego rówieśnika z klasy w jakimś aspekcie jego funkcjonowania osobistego i społecznego, w którymś momencie wspólnego życia szkolnego”. Autorka twierdzi również, że „uczniowie akceptowani, popularni w pewnym sensie stają wobec odrzucenia rówieśniczego. Wydaje się, iż niska pozycja ucznia wśród rówieśników klasowych, jaką jest odrzucenie, staje się z pedagogicznego punktu widzenia bardzo niepokojąca w aspekcie jego funkcjonowania osobistego i społecznego”. Autorka uważa, że klasa szkolna może być określana jako środowisko odrzucenia przez rówieśników. Podaje następujące argumenty:

- Dla niektórych uczniów przebywanie w klasie szkolnej jest źródłem odrzucenia przez jej członków.
- W każdej klasie szkolnej są uczniowie odrzucony, których szanse na prawidłowy rozwój osobowości i odpowiedni kierunek oraz dynamikę procesów socjalizacyjnych są niewielkie.
- Klasa szkolna jest znaczącym środowiskiem wychowawczym oddziałującym na treść i formę doświadczeń społecznych ucznia oraz na jego rozwój moralno – społeczny.
- Grupa rówieśnicza kształtuje o poszczególnych członkach opinie oraz poglądy, na których podstawie zostaje ustalona społeczna pozycja dziecka w grupie, stopień jego akceptacji, popularności bądź niepopularności, wrogości grupy wobec niego bądź też okazywanego mu odrzucenia.
- W klasie szkolnej uczniowie odrzucony przez rówieśników mogą czuć się obco, zachowywać się agresywnie wobec rówieśników, stosować groźby i dążyć do zwrócenia na siebie uwagi, mieć trudności z emocjonalnym zaangażowaniem w życie i działalność zespołu klasowego, a zachowania takie mogą przyczynić się do dezaprobaty kolegów i zwiększającej się izolacji społecznej oraz zaburzeń osobowości i niedostosowania społecznego.

– Pozycja społeczna ucznia w wyniku odrzucenia ze strony grupy klasowej powoduje brak jego wiary we własne siły oraz może wywoływać zachowania frustracyjne.

– Odrzucenie jest sytuacją stresogenną, trudną emocjonalnie, zaburzającą zaspokojenie podstawowych potrzeb, rodzącą konflikty, zagrażającą normom i wartościom.

– Skutkiem odrzucenia przez rówieśników klasa szkolna zaczyna stawać się miejscem niebezpiecznych i ryzykownych zachowań uczniów, doświadczających odrzucenia”.

Musialska podsumowuje, że „odrzućcie rówieśnicze w klasie szkolnej związane jest ze stanem nieakceptacji ucznia, niską pozycją społeczną ucznia w klasowej grupie rówieśniczej, niezaspokajaniem jego wielu potrzeb psychicznych, a zwłaszcza potrzeby kontaktu emocjonalnego, i może być interpretowane jako jawnie zadeklarowana

forma niechęci grupy do ucznia odrzuconego” (Musialska, 2011, s.15–17, 19).

Bibliografia

1. Berns R. M., Child, family, school, community, USA 2007
2. Dutkiewicz W., Szpringer M., Społeczna akceptacja dla ryzykownych zachowań uczniów, Kielce 2007,
3. Gawęcka M., Poczucie osamotnienia dziecka w rodzinie własnej, Toruń 2004
4. Gordon T., Wychowanie bez porażek, Warszawa 1993
5. Ilendo-Milewska A., Dysfunkcjonalność uczniów gimnazjum, Warszawa 2009
6. Jagiela J., Komunikacja interpersonalna w szkole, Kraków 2004
7. Musialska K., Odrzućcie rówieśnicze w klasie szkolnej, Kraków 2011
8. Niemierko B., Kształcenie szkolne Podręcznik skutecznej dydaktyki. Warszawa 2007
9. Sendyk M., Społeczne przystosowanie dzieci z poczuć sieroctwa duchowego, Kraków 2001
10. Wrońska H., Katecheza a małe grupy parafialne, Lublin 2007

Aneta Skrzypiec, Joanna Wysocka

Nowatorskie spojrzenie na edukację wczesnoszkolną – pedagogika Celestyna Freineta

Sieć współpracy i samokształcenia nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej prowadzona w MODN w Elku przez Anetę Skrzypiec i Joannę Wysocką miała warsztaty dla nauczycieli klas 1–3 „Koncepcja pedagogiczna C. Freineta w edukacji wczesnoszkolnej” prowadzone przez animatorki Joannę Romanowską i Ewę Grzankę z Polskiego Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki C. Freineta. Spotkanie zgromadziło zaangażowanych pedagogów, którzy chcieli poznać bliżej techniki pracy z dziećmi rozwijające kreatywność, zaangażowanie i autonomię uczniów.

Podczas trzygodzinnych warsztatów uczestnicy poznali najważniejsze założenia metody, których podstawą jest nauka poprzez doświadczenie, kreatywność i pracę w grupie. Uwagę poświęcono praktycznym technikom Freineta, które można zastosować w pracy z uczniami:

– **Swobodny tekst**, który rozwija dziecięcą twórczość i wyobraźnię;

– **Fiszki**, będące podstawą nauki przez zabawę i samodzielne odkrywanie wiedzy,

– **Konferencje uczniowskie**, które wspierają dzieci w budowaniu pewności siebie

– **Sprawności**, czyli system zadań motywacyjnych i dopasowanych do potrzeb każdego dziecka.

Nauczycielki aktywnie uczestniczyły w ćwiczeniach związanych z przykładowymi technikami, które mogą wspierać rozwój dzieci w różnych aspektach edukacji i rozwoju osobistego. Każda z technik została szczegółowo omówiona i przećwiczona w praktyce, co pozwoliło pedagogom lepiej zrozumieć ich potencjał i sposób wdrażania w codziennej pracy z uczniami.

Pierwszą omawianą techniką był **swobodny tekst**, który rozwija dziecięcą twórczość i wyobraźnię. Nauczyciele mieli okazję doświadczyć tej metody na sobie, tworząc krótkie, spontaniczne wypowiedzi pisemne. Ćwiczenie ukazało, jak istotne jest dawanie dzieciom przestrzeni do swobodnego wyrażania myśli, bez narzuconych schematów czy ograniczeń. Dzięki temu uczniowie mogą rozwijać swoją kreatywność, bogacić słownictwo oraz nabierać pewności w komunikowaniu własnych pomysłów.

Kolejną metodą były **fiszki**, które stanowią doskonałe narzędzie do nauki przez zabawę i samodzielne odkrywanie wiedzy. Nauczyciele tworzyli własne zestawy fiszek, dostosowane do różnych przedmiotów i poziomów edukacyjnych. W trakcie ćwiczeń zauważyli, jak skutecznie fiszki angażują uczniów w proces uczenia się, umożliwiając im

przyswajanie informacji w sposób aktywny i interaktywny. Ta technika szczególnie sprawdza się w nauce języków obcych, matematyki czy przedmiotów przyrodniczych.

Trzecim elementem były **konferencje uczniowskie**, które pomagają dzieciom budować pewność siebie. Nauczycielki wcieliły się w role uczniów i przeprowadzały krótkie wystąpienia na wybrane tematy. Dzięki temu mogli zrozumieć, jak duże znaczenie ma odpowiednie przygotowanie oraz stworzenie atmosfery sprzyjającej otwartości i dialogowi. Konferencje uczniowskie uczą dzieci publicznego wypowiadania się, argumentowania swoich myśli oraz aktywnego słuchania innych.

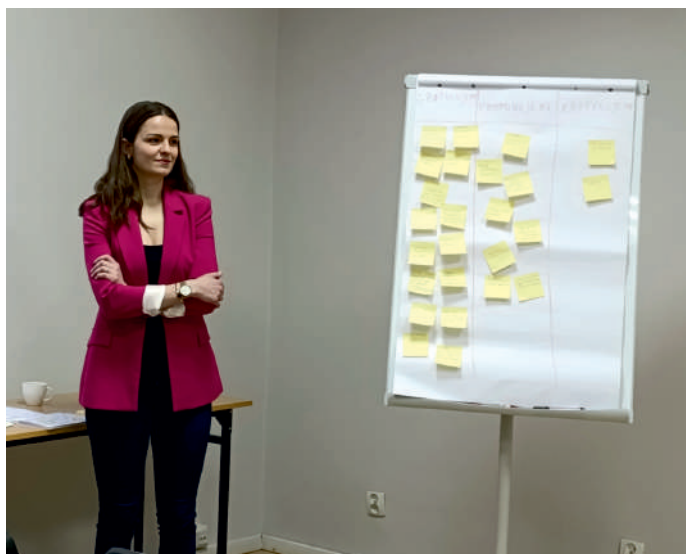
Ostatnią omawianą techniką były **sprawności**, czyli system zadań motywacyjnych dopasowanych do potrzeb każdego dziecka. Podczas ćwiczeń nauczycielki opracowywały zestawy wyzwań, które miały na celu rozwijanie zarówno umiejętności akademickich, jak i społecznych uczniów. Sprawności pozwalają na indywidualizację nauki, motywowanie dzieci do podejmowania kolejnych kroków w edukacji oraz budowanie ich poczucia własnej wartości poprzez osiągnięcie małych sukcesów.

Podsumowując, wszystkie omówione techniki są wartościowym narzędziem w pracy nauczyciela i mogą znacząco przyczynić się do wszechstronnego rozwoju uczniów. Dzięki aktywnemu uczestnictwu w warsztatach pedagogicy mieli możliwość praktycznego doświadczenia każdej metody i dostosowania jej do swoich potrzeb oraz realiów.

Atmosfera warsztatów była pełna inspiracji i zaangażowania. Uczestniczki chętnie dzieliły się swoimi pomysłami na zastosowanie technik w czasie zajęć lekcyjnych. Jak same podkreślały, metody Freineta są nie tylko efektywne, ale także angażujące i przyjazne dzieciom.

Wartości Freineta

Techniki Freineta opierają się na humanistycznym podejściu, które stawia dziecko w centrum procesu nauczania. Tworzą przestrzeń, w której wolność twórcza, współpraca i odpowiedzialność są kluczowe.

Organizatorki planują drugą część warsztatów jeszcze wiosną 2025 roku.

Zaproszenie na warsztat technik Celestyna Freineta

Czy chcesz zmienić swoje podejście do edukacji? Poznać metody, które rozwijają kreatywność, zaangażowanie i autonomię uczniów? Dołącz do naszego warsztatu i odkryj techniki Celestyna Freineta!

Dlaczego warto wziąć udział?

1. Praktyczność i zastosowanie w pracy

Poznasz narzędzia, które pomogą rozwijać współpracę i kreatywność w pracy z uczniami. Techniki Freineta to nie tylko metody nauczania – to sposób na tworzenie angażującego i inspirującego środowiska edukacyjnego.

2. Indywidualizacja i zaangażowanie uczniów

Nauczysz się, jak jeszcze lepiej dostosować proces nauczania do potrzeb dzieci, rozwijając ich samodzielność oraz radość z nauki.

3. Wzmacnianie umiejętności twórczych nauczycieli

Warsztat to okazja do rozwijania umiejętności pedagogicznych i czerpania satysfakcji z nowatorskiego podejścia do pracy.

Co wyróżnia nasz warsztat?

- **Interaktywność:** Ćwiczenia, praca w grupach i doświadczenie uczestników to fundament spotkania.
- **Realne przykłady:** Poznasz konkretne metody oraz ich zastosowanie w różnych środowiskach edukacyjnych.
- **Twórcza atmosfera:** Stworzysz nowe rozwiązania w inspirującej przestrzeni wymiany pomysłów.

Inspirująca historia

Dowiesz się, jak techniki Freineta zmieniły pracę innych nauczycieli. Poznasz przykłady sukcesów, które mogą stać się Twoją inspiracją.

Rozwój mowy dziecka a profilaktyka logopedyczna

Rozwój mowy dziecka rozpoczyna się od narodzin a w wieku szkolnym obserwujemy wzbogacanie słownictwa, utrwalanie zasad gramatyki oraz składni. Mowa odgrywa kluczową rolę nie tylko w codziennej komunikacji, ale także w nauce czytania, pisania i przyswajaniu wiedzy.

Profilaktyka logopedyczna na tym etapie nie tylko zapobiega zaburzeniom mowy, ale także wspiera jej prawidłowy rozwój. Dorosły człowiek, posługując się mową, może nie zdawać sobie sprawy, jak skomplikowany jest ten proces i jakie mechanizmy wpływają na prawidłowe funkcjonowanie mowy. Jak zauważa literatura przedmiotu: „**Czynność mówienia** jest rzeczą bardzo trudną, trudniejszą niż rozumienie mowy. Wypowiedź słowna to szybkie następstwo precyzyjnych ruchów mięśni oddechowo-głosowo-artykulacyjnych. Wymawianie samogłoski trwa przeciętnie 50, a spółgłoski 10 milisekund. Są to bardzo krótkie okresy. Ruchy muszą być więc bardzo szybkie. Czasem zakres tych ruchów jest bardzo duży, a pozycja poszczególnych głosek różni się w sposób zdecydowany. Przejście więc od jednej głoski do następnej łączy się z dużą zmianą pozycji mięśni. Precyzja tych ruchów musi być bardzo dokładna, inaczej wypowiedziana głoska będzie miała nieprawidłową budowę akustyczną i jej zrozumienie będzie trudne lub wręcz niemożliwe” (Zalewski 1992, s. 52).

Rozwój mowy u wszystkich dzieci przebiega według tych samych zasad: „Zdrowe, prawidłowo słyszające i rozwijające się dziecko przyswaja mowę w ciągu pierwszych 5–6 lat życia” (Demel 1979, s. 18).

Logopeda, przeprowadzając badania przesiewowe, często diagnozuje zaburzenia rozwoju mowy u dziecka. Można wskazać zarówno czynniki pozytywnie wpływające na rozwój mowy, jak i te, które go zaburzają. Dlatego tak istotna jest wczesna interwencja i profilaktyka, które wspierają prawidłowy rozwój językowy dziecka.

Czynniki wpływające na rozwój mowy

Jeśli dziecko dobrze słyszy i jeśli słuch nie jest przeszkodą w rozwoju mowy, logopeda powinien przyjrzeć się środowisku, w którym dziecko się wychowuje.

1. Środowisko dziecka.

Z moich obserwacji wynika, że bardzo duży wpływ na rozwój mowy dziecka ma właśnie środowisko, w którym dziecko się wychowuje: im częstsze są rozmowy z dzieckiem, dawanie dobrych wzorów wymowy, zadawanie dziecku pytań, udzielanie cierpliwych odpowiedzi na wszystkie dręczące dzieci problemy, im więcej czyta się dziecku książeczek, zachęca do swobodnego wypowiadania się, nazywa przedmioty i zdarzenia występujące w otoczeniu dziecka, tym mowa ma większe możliwości do swobodnego rozwoju. Dzieje się tak dlatego, że wielokrotnie powtarzane nazwy

przedmiotów, znajdujących się w otoczeniu dziecka zostawiają słuchowe ślady w jego mózgu. Dziecko usłyszawszy potem nazwę, potrafi wyobrazić sobie przedmiot, do którego się odnosi, z czasem potrafi również nazwać przedmiot. Wykształca się wtedy również umiejętność czucia ułożenia narządów mowy. W mózgu dziecka powstają stereotypy czuciowo-ruchowe, to dzięki nim jest możliwość wykonywania odpowiednich ruchów mownych.

Często rodzice nie mają czasu, aby go poświęcić dziecku. Mały człowiek spędza czas, oglądając telewizję lub grając na tablecie. W takich przypadkach nie ma stymulacji mowy przez środowisko, w którym dziecko żyje. Dziecko spędza czas w wirtualnym świecie, słownik bierny i czynny dziecka zostaje zubożony, a dziecko często wycofuje się też z kontaktów rówieśniczych, z rozmów oraz nie bierze tak chętnie udziału w zajęciach. Nie zgłasza się na lekcjach, nie wypowiada na dany temat. Często brakuje mu słownictwa, zdania budowane są nieprawidłowo pod kątem składni i fleksji. Mowa rozwija się wolniej niż u rówieśników.

2. Sprawność aparatu mowy.

Kiedy do logopedy trafi dziecko, u którego mowa nie rozwija się prawidłowo, logopeda zwróci uwagę, czy prawidłowo funkcjonuje aparat artykulacyjny. Niewłaściwy rozwój i budowa aparatu głosowego może być też przyczyną zaburzeń mowy.

3. **Przemęczenie dziecka**, np. spowodowane zbyt małą ilością snu.

4. **Nadmierne silne doznania psychiczne**, mogą też zahamować rozwój mowy.

5. **Niekonsekwentnie stosowane wymagania wychowawcze** w stosunku do dziecka mogą też negatywnie odbić się na rozwoju mowy dziecka.

6. Na rozwój mowy może mieć wpływ długa **rekonwalescencja** po przebytej chorobie.

7. **Gwałtowne przeżycia** o ujemnym charakterze emocjonalnym, które obciążają układ nerwowy.

8. **Szok nerwowy** towarzyszący fizycznym urazom lub **niski poziom intelektualny**.

Dzieci w wieku szkolnym powinny posługiwać się dobrze rozwiniętą mową. W praktyce i życiu codziennym można wciąż zaobserwować trudności w jej rozwoju. Możemy zaobserwować opóźniony rozwój mowy – „synonimy: niemota, alalia prolongata, niedorozwój mowy, mowa opóźniona w rozwoju, opóźnienie w nabywaniu kompetencji językowych i w rozwoju sprawności realizacyjnych, opóźniony rozwój języka – najogólniejszy termin służący określeniu zjawiska wolniejszego wykształcania się zdolności percepcyjnych lub i ekspresyjnych dziecka w porównaniu z jego rówieśnikami, które powoduje, że dynamika rozwoju tych zdolności jest odmienna od normalnej.

Zjawisko to może być wywołane różnymi czynnikami” (Gałkowski, Jastrzębowska 1999, s. 37).

Dla logopedy przy opóźnionym rozwoju mowy ważne jest, aby stwierdzić, czy określony etap rozwoju mowy dziecka nie pojawił się w czasie powszechnie uważanym za właściwy, czy wydłuża się kształtowanie się mowy dziecka, czy istnieją znaczące różnice w rozwoju poszczególnych podsystemów mowy, czy istnieją różnice w percepcji i ekspresji językowej. Podczas przeprowadzania wywiadu z rodzicem dziecka padają pytania o to, kiedy dziecko zaczęło mówić pierwsze słowa i pierwsze zdania, które poziomy i jakie aspekty mowy rozwijają się z opóźnieniem, jaki jest przedział czasowy nabywania kolejnych umiejętności związanych z kształtowaniem się mowy oraz w jakim stopniu dziecko opanowało umiejętność sprawnego posługiwania się językiem? Logopeda sprawdzi, dowie się, jakie przyczyny mogą mieć wpływ na opóźniony rozwój mowy. Czy są to przyczyny zewnątrzpochodne (w tym środowiskowe) i wewnątrzpochodne (w tym uwarunkowania genetyczne), czy może związane będą z indywidualnym tempem dojrzewania układu nerwowego lub zaburzeń rozwojowych, mających podłoże somatyczne lub psychiczne, czy następstwami patogenicznych, biologicznych lub psychospołecznych czynników działających na organizm w różnych okresach rozwojowych.

„Wyróżnia się dwa podstawowe typy opóźnień rozwoju mowy. Jeden określany jest jako proste opóźnienie rozwoju mowy – synonimy: alalia, prolongata, zwykłe opóźnienie rozwoju mowy, zespół opóźnienia mowy czynnej, wycinkowe opóźnienie rozwoju mowy, drugi nazywany jest opóźnieniem rozwoju mowy – synonim opóźniony rozwój mowy (Gałkowski, Jastrzębowska 1999, s. 46). Samoistne opóźnienie rozwoju mowy jest następstwem zakłóceń procesu rozwojowego, natomiast niesamoistne opóźnienie rozwoju mowy stanowi efekt zaburzeń procesu rozwojowego, co sprawia, że przebieg i następstwa obserwowanych nieprawidłowości rozwoju mowy u dzieci z obu wymienionych grup znacznie się różnią.

Istota i klasyfikacja opóźnień rozwoju mowy

(Jastrzębowska 1997, s. 76)

Opóźnienie rozwoju mowy jest wynikiem:

1) zakłóceń rozwoju prowadzących do samoistnego opóźnienia rozwoju mowy (SORM), do których zalicza się normalne odmiany rozwoju:

- wycinkowe opóźnienie rozwoju mowy,
- zespół opóźnienia mowy czynnej,
- opóźnienie rozwoju artykulacji (dyslalia rozwojowa),
- rozwojową nie płynność mowy (jąkanie rozwojowe).

2) zaburzeń rozwoju prowadzących do niesamoistnego opóźnienia rozwoju mowy (NORM), do których zalicza się:

- będące objawem specyficznych zaburzeń rozwojowych,
- będące objawem parcjalnych zaburzeń rozwojowych,
- będące następstwem rozległych zaburzeń rozwojowych.

Pracując w szkole, zaobserwowałam, że skuteczna diagnoza dziecka wymaga nie tylko wyników badań przesiewowych, ale także wsparcia ze strony rodziców i nauczycieli. To dzięki ich obserwacjom i informacjom logopeda może uzyskać pełniejszy obraz trudności dziecka, co pozwala na trafną diagnozę oraz skuteczne zaplanowanie terapii. Niezwykle istotną rolę odgrywa także profilaktyka logopedyczna, która nie tylko pomaga zapobiegać zaburzeniom mowy, ale również umożliwia ich wczesne wykrycie i skuteczne przeciwdziałanie.

Profilaktyka logopedyczna to działania prewencyjne, które pozwalają na wczesne wykrycie nieprawidłowości w rozwoju mowy i komunikacji dziecka. Dzięki temu możliwe jest szybkie wdrożenie odpowiedniej terapii logopedycznej. Przykładem takich działań są przesiewowe badania logopedyczne w szkołach, które umożliwiają wczesną diagnozę dzieci z trudnościami w mowie.

Profilaktyka logopedyczna obejmuje trzy poziomy działań:

I poziom – profilaktyka pierwszorzędowa obejmuje działania mające na celu promowanie prawidłowego rozwoju mowy i komunikacji. W ramach tej profilaktyki organizowane są porady i wykłady dla rodziców, które przybliżają im kalendarz rozwoju mowy dziecka, możliwe zaburzenia oraz ich przyczyny.

II poziom – profilaktyka wtórna zawiera badania przesiewowe, które pozwalają wykryć zaburzenia lub zakłócenia w rozwoju mowy u dzieci. W szkołach takie badania odbywają się zazwyczaj we wrześniu, aby jak najszybciej zidentyfikować dzieci wymagające wsparcia logopedycznego.

III poziom – profilaktyka trzeciorzędowa ma na celu eliminację wad wymowy i poprawę komunikacji dziecka.

Odpowiednio wdrożona profilaktyka logopedyczna skutecznie wspiera rozwój mowy i zapobiega trudnościom w komunikacji, co przekłada się na lepsze funkcjonowanie dziecka w szkole i w relacjach z rówieśnikami.

Stymulowanie rozwoju mowy w wieku szkolnym

W ramach profilaktyki logopedycznej wprowadzam różnorodne zabawy i ćwiczenia, które stymulują mowę: ćwiczenia artykulacyjne, oddechowe, słuchowe jak i gry językowe.

Ćwiczenia warg:

1. Układanie ust w ryjek i cmokanie.
2. Zakładanie górnej wargi na dolną i odwrotnie.
3. Oblizywanie warg przy otwartych ustach.
4. Naśladowanie „konika” – parskanie.
5. Zaciskanie warg.
6. Układanie warg w koło – zęby widoczne i zamknięte.
7. Przesuwanie na boki zamkniętych warg.
8. Uśmiech – dzióbek (rozciąganie warg – zęby widoczne, i ich ściąganie – dzióbek).
9. Naśladowanie rybek – usta zaokrąglone.
10. Dmuchanie na świeczkę, papier, watę, piłeczki, wiatraczki – wargi ułożone jak do głoski "U", "SZ" lub "F".

11. Dmuchanie do butelki z wodą.
12. Wargi wysunięte do przodu, zaokrąglone i zwierane, ruch w prawo i lewo lub góra – dół.

Ćwiczenia języka:

1. Unoszenie języka do nosa, do kąćków ust.
2. Unoszenie szerokiego, rozluźnionego języka do góry i cofanie go za górne zęby.
3. Opuszczanie języka na brodę.
4. Przyklejanie szerokiego języka do podniebienia i mlaskanie.
6. Oblizywanie warg przy otwartych ustach.
7. Wysuwanie wąskiego, długiego języka z buzi – „wąż”.
8. Robienie i wysuwanie szerokiego, spłaszczonego języka – „łopatka”, placek.
9. Unoszenie języka do podniebienia, na wałek dziąsłowy.
10. Oblizywanie zębów językiem.
11. Liczenie zębów językiem, dotykając każdego po kolei.
12. Młaskanie: środkowa i przednia część języka „przykleja się” do podniebienia i opada na dno jamy ustnej.
13. Wypychanie policzków językiem.
14. Oblizywanie dziąseł pod wargami.
15. „Koci grzbiet” – czubek języka opiera się o dolne zęby, unosząc środkową część języka.
16. „Schodki z języka” – układamy język na górną wargę, następnie na górne zęby i na wałek dziąsłowy.

Ćwiczenia żuchwy:

1. Wysuwanie i cofanie żuchwy – zęby „drapią” nos, brodę.
2. Przesuwanie opuszczonej żuchwy w obie strony.
3. Cofanie żuchwy do przodu i nagryzanie dolnej wargi górnymi zębami.
4. Wysuwanie żuchwy i nagryzanie górnej wargi dolnymi zębami.
5. Wykonywanie ruchów żujących – góra/dół i na boki, usta zamknięte.

Ćwiczenia podniebienia miękkiego i pierścienia zwierającego gardło:

1. Ziewanie przy nisko opuszczonej żuchwie, język na dnie jamy ustnej.
2. Chrapanie na wdechu i wydechu.
3. Przy szeroko otwartych ustach wdech nosem, wydech ustami. Obserwacja w lusterku ruchu podniebienia miękkiego.
4. Wykonywanie kaszlu – język między zębami.
5. Płukanie gardła – usprawnianie grzbietu języka.
6. Wdech i wydech nosem, usta zaciśnięte.
7. Przy otwartych ustach i płasko położonym języku powolne poruszanie żuchwą do przodu, tyłu, w lewo i prawo.
8. Wciąganie powietrza przez rurkę.
9. Nabieranie powietrza, zatrzymanie go w policzkach i wypuszczanie nosem.

Oprócz ćwiczeń usprawniających aparat mowy, w pracy logopedycznej z dziećmi przydatne są gry językowe, zabawy słowne oraz ćwiczenia słuchowe. Tego typu aktywności

nie tylko rozwijają słownictwo i wyobraźnię, ale także skutecznie stymulują mowę dzieci, które uwielbiają takie zabawy – chętnie grają w kalambury, układają historyjki obrazkowe, opowiadają bajki oraz roz-wiązują zagadki logiczne. Do tego celu można wykorzystać dostępne na rynku gry, które często są atrakcyjniejsze niż tradycyjnie stosowane pomoce logopedyczne.

Przykładem może być zabawa, w której dziecko „wyciąga kurze pióro” i wykonuje ćwiczenia artykulacyjne, buduje zdania lub powtarza je po logopedzie. Dzięki takim formom pracy terapia staje się ciekawsza i angażująca, co sprawia, że dzieci chętniej uczestniczą w ćwiczeniach. Dodatkowo jest to doskonała okazja dla rodziców, aby spędzić więcej czasu z dzieckiem, wspierając je w rozwoju mowy poprzez zabawę w domowym zaciszu. Dlatego warto sięgać po tę formę ćwiczeń i wprowadzać do codziennej praktyki.

Współpraca logopedów, nauczycieli i rodziców

Profilaktyka logopedyczna w wieku szkolnym odgrywa kluczową rolę w prawidłowym rozwoju mowy. Ma ona istotny wpływ na sukcesy dziecka, jego funkcjonowanie w środowisku szkolnym oraz relacje rówieśnicze. Wczesna stymulacja mowy pomaga uniknąć trudności w nauce i codziennej komunikacji.

Niezwykle ważne jest zaangażowanie oraz współpraca logopedów, nauczycieli i rodziców. Ich wspólne działania i obserwacja dziecka umożliwiają szybsze wykrycie ewentualnych problemów w rozwoju mowy oraz ich skuteczne rozwiązywanie. Regularne ćwiczenia zarówno w szkole, jak i w domu stanowią podstawę kształtowania umiejętności językowych i prawidłowego rozwoju mowy. Dziecko nabiera pewności siebie, chętnie angażuje się w różne aktywności i odczuwa większą satysfakcję z codziennych interakcji.

Źródła:

1. Tomasz Zalewski T., Opóźnienia w rozwoju mowy, PZWL, Warszawa 1992
2. Demel G., Elementy logopedii, WSiP, Warszawa 1979
3. Logopedia pytania i odpowiedzi. Podręcznik akademicki pod red. T. Galkowskiego i G. Jastrzębowskiej, Uniwersytet Opolski 1999
4. Jastrzębowska G., Istota i klasyfikacje opóźnień rozwoju mowy, „Audiofonologia” 1997

Droga Bolesława do tronu

Scenariusz na obchody Tysiąclecia Królestwa Polskiego

Wstęp

Narrator: Wyobraźcie sobie razem ze mną dawną Polskę, nie było w niej dźwięków samochodów, komputerów i wielkich miast. Panowały za to inne odgłosy: szum lasu i śpiew ptaków. Aż pewnego dnia pojawili się tu ludzie – POLANIE, wzięli w opiekę te piękne lasy i zwierzęta, które w nich mieszkaly. Nie było łatwo tym wszystkim się zaopiekować, ale znaleźli się wśród nich tak mężni wojowie jak Mieszko z drużyną, którzy stworzyli silne i trwałe państwo. Kontynuatorem tej wizji był jego syn Bolesław zwany przez potomnych Chrobrym.

Dziś opowiemy o wielkim władcy Bolesławie Chrobrym, który swoimi czynami dorównał swojemu ojcu – wielkiemu Mieszkowi i zasłużył się Polsce. Zobaczmy drogę, jaką musiał pokonać by zostać pierwszym królem Polski.

Muzyka z filmu Stara Baśń.

Część I

DZIECIŃSTWO

Poznajemy Bolesława jako małego 6-letniego chłopca, który bawi się w chowanego ze swoim przyjacielem Lestkiem i jest poszukiwany przez swojego piastuna o imieniu Zabor, byłego woja.

Zabor: No gdzie się podział ten ci wyrostek, hultaj jeden. Amiał pilnować małego Księcia. O niech no tylko się tu pojawi, to ja już go ugosczę... Lestek, gdzieś ty się skryłeś?!

Dobrawa: Coś się stało piastunie? Cóż taki znerwowany? Szukasz kogoś?

Zabor: Pani, ja znerwowany? Ależ nie, po prostu tak sobie przechadzam się po dziedzińcu. Czyż nieładna dziś pogoda, pani?

Dobrawa: Zaborze, ja wiem, że jesteś wytrawnym wojem, jednakże oczekuję odpowiedzi nie kluczenia! Kogo szukasz? Czyżby Bolka? Znowu bawi się w chowanego poza grodem?

Zabor: Nie, Pani, skądże, księżę zapewne ćwiczy się w boju. Zza krzesłami słychać śmiech zabawę chłopców, którzy mogą czymś rzucać w piastuna.

Dobrawa: Wiem, jaki jest mój syn, piastunie. Przede mną nie musisz nic ukrywać. To bardzo żywe dziecko. Oby nie był okrutny, jak jego dziad, a mój ojciec, władca Czech Bolesław Okrutny.

Zabor: Nie martw się, Pani. Wyrósł on na odważnego, dzielnego i sprawiedliwego władcę. Mogę za niego ręczyć.

Dobrawa: Oby był taki, jak mówisz. Niech go będą potomni nazywać CHROBRYM.

Zza krzesł wypadają chłopcy. Lestek przedrzeźnia Bolesława, nazywając go Chrobry- Bobry. Zabor łapie za kark Lestka i go karci.

Zabor: O tu jesteście. Lestek, jakżeś pilnujesz księcia?! Gdzie go ciągasz znowu?! No hultaju, będziesz za karę przez miesiąc czyścił ostrogi!

Bolesław: Puść go piastunie. On nic nie zrobił. To ja chciałem pobiegać po naszych lasach. Bawiliśmy się w podchody. To chyba nic zdrożnego ten ostatni raz. Nie wiadomo czy jeszcze będzie mi to dane...

Dobrawa: Piastunie, nie karz chłopca. Już ja wiem, że kiedy Bolesław na coś się uprze, to nic i nikt nie jest w stanie mu się sprzeciwić.

Bolesław: O matko, na tobie zawsze można polegać. Będę tęsknić.

Zabor: Panie już czas. Wysłannicy cesarza czekają. Nie obawiaj się Bolesławie, nie będziesz sam, pojedę z tobą, by cię strzec.

Dobrawa przyczepia do paska woreczek z czerwonym sznureczkiem amulet ochronny.

Dobrawa: Noś to zawsze przy sobie. Będzie cię strzegł przed złymi urokami.

Bolesław: Matko, ojciec nie zezwala na noszenie nawiązów. Twierdzi, że to zabobon i sprzyja niedawnym bogom.

Dobrawa: Nie martw się, to właśnie podarunek od twojego ojca.

Bolesław: Matko, czy muszę? To nawet wielbłąd nie przekonał cesarza?

Dobrawa: Synu mój jedyny, słońce i nadziejo moja, przysły władco tych ziem, pamiętaj, że nie jesteś byle kim, ale synem Polańskiego Księcia Mieszka, który zjednoczył tę ziemię i dał początek chrystianizacji dla wszystkich plemion. Nie obawiaj się niczego, jesteś wyjątkowy, bacz na to, co mówił ojciec. Na cesarskim dworze wiele się dzieje. Tam dopiero się dowiesz, co znaczy wielka polityka. Masz obserwować i się uczyć, by wykorzystać tę wiedzę w przyszłości, gdy zostaniesz władcą.

Bolesław: Tak, Matko. Nie zawiodę ojca i nie dam powodu do złamania pokoju z margrabią Hodonem.

Zabor: Panie, postanowienia z Kwedlinburgu są bardzo ważne dla pokoju naszych ziem i twojej przyszłości.

Dobrawa: Bądź dzielny, synu. Będziemy na ciebie czekać. *Czyni znak krzyża na czole syna i dyskretnie ociera łzę na policzku. Odchodzą na tle muzyki ze Starej Baśni fragment pieśni Mili*

Część II

ZARĘCZINY

Sala tronowa. W tle muzyka. Wchodzą niewiasty ładnie ubrane w jasne suknie wraz z opiekunkami.

Narrator: I tak oto zgodnie z postanowieniami z roku 973 książę Bolesław udał się do Niemiec jako gwarant pokoju między Hodonem margrabią połabskim a Mieszkem I. Do kraju powrócił w 985 roku, nie zobaczył się już z matką. Wyrósł na młodego mądrego młodzieńca, tak jak chciała Dobrawa. Jego ojciec Mieszko I ponownie ożenił się. Tym razem z księżniczką niemiecką, niejaką Odą, z którą miał trzech synów.

Bolesław wie, że przyszłość naszego państwa jest w jego rękach, musi tylko zapewnić ciągłość dynastii. Zobaczmy jak mogła wyglądać uczta zaręczyn (ewentualnie można użyć terminu swaty) zwanych dziewosłębami.

Słychać fanfary, na scenę wchodzi książęca para: Mieszko z Odą.

Mieszko: I po co to zamieszanie? Znowu jakieś babskie fanaberie. Kto to widział, takie dziewczosłęby?

Oda: Ależ drogi mężu, już czas, żeby ksiązę Bolesław założył rodzinę. Przecież wiesz, że nasi wysłannicy już byli u ojca tej niewiasty i on się zgodził. Wszystko zostało dopatrzone zgodnie z tradycją.

Mieszko: O, to dorosły mężczyzna, skończył dwadzieścia lat. Miał już dwie żony i żadna mu się nie podobała. On myśli tylko o wojnach i podbojach, a mały Bezprym potrzebuje też matki.

Oda: No tak, Panie. Ale sam wiesz, że były one niegodne, zarówno Rydgarda jak i Karolda.

Mieszko: Zakrywa twarz.

Oda: Nie martw się, teraz będzie dobrze. Sam ją wybrał, poznał w drodze powrotnej z Miśni. To córka czcigodnego władcy Dobromira z Moraw. Będzie godna przyszłej królowej.

Mieszko: Skoro tak mówisz, tylko brak woja. Gdzie się podział mój waleczny syn? Jak zwykle bawi się w chowanego.

Oda: Nie martw się, zaraz na pewno będzie. *Rozgląda się nerwowo, szukając Bolesława.*

Nagle fanfary. Zamieszanie. Wchodzi Bolesław z wojami, kłania się ojcu i księżnej.

Bolesław: Ojczy, księżno, wybaczcie moje spóźnienie, ale zatrzymały mnie sprawy wagi państwowej.

Mieszko: Tak, tak, oczywiście, jakże inaczej.

Oda: Poza tym skoro mamy już komplet, możemy zacząć, pozwól ksiązę, że ci przedstawię czcigodną pannę. *Wychodzi z tłumu Emnilda wraz z matką, kłaniają się Mieszkowi i Bolesławowi.*

Oda: Emnilda, to córka czcigodnego władcy Moraw, pobożna i silna.

Bolesław: Wiem, kim jest ta niewiasta, sam zabiegałem o jej przybycie.

Emnilda: Panie, jest to dla mnie ogromne wyróżnienie przebywać w zacnym grodzie wielkiego i sławnego Mieszka i jego następcy męznego Bolesława, a przyszłego króla.

Oda: To się jeszcze okaże, czy następcy... *(Nieszczery uśmiech)* Nam też jest miło. Zatem prosimy do tańca.

Scena taneczna: Uczniowie dobierają się w pary i wykonują taniec średniowieczny Guzowianki „Ech, poleczko”, po nim kłaniają się sobie i wychodzą.

Część III

KORONACJA

Narrator: I tak oto Bolesław ożenił się z Emnildą, córką Dobromira. Byli małżeństwem ponad 30 lat. Mieli dwóch synów i trzy córki. Ich syn Mieszko Lambert został następcą Bolesława.

Bolesław po śmierci swojego ojca Mieszka I w roku 992 podjął samodzielne rządy mimo trudności ze strony Ody. Stworzył silne i ważne państwo, zabiegał o wsparcie cesarza Niemiec. Wyniósł odpowiednią lekcję z czasów, kiedy był gwarantem pokoju i zakładnikiem na dworze cesarskim. Szczęśliwi byli Polacy za panowania Bolesława.

Scenka na dziedzińcu lub targu

Starzec: Bracia i siostry, pamiętam dobre rządy za panowania Mieszka, ale to jak nam się wiedzie za Bolesława, nieda się porównać z niczym, co jest w mej pamięci. Mieszko dbał o nas jak ojciec i był wielkim wojownikiem. Jego syn wszystko, co od niego otrzymał, pomnaża na naszych oczach.

Tłum: Zdrowie księcia Bolesława, oby żył nam jak naj-

dłużej, najdzielniejszy z wszystkich książąt. Niech żyje!

Razem: Niech żyje! Niech żyje!

Starzec: Pamiętam, jego mądrość i sprawiedliwość.

** I tu może być scenka z kobietą i komesem, jeżeli czas pozwoli – zależne od grupy.*

Narrator: Wieść o powrocie Polski dotarła do uszu samego cesarza Ottona, który już dawno postanowił tu przybyć, by odwiedzić grób swojego przyjaciela św. Wojciecha spoczywającego w Gnieźnie. Teraz zachęciła go sława polskiego księcia. Gdy po długiej zimowej podróży Otton dotarł na polskie ziemie, dwaj władcy Otton i Bolesław stanęli naprzeciwko siebie i jak dwaj bracia w wierze uścisknęli się serdecznie.

Scenka upamiętniająca zjazd w Gnieźnie w 1000 roku. Dekoracja katedry gnieźnieńskiej w tle.

Bolesław: Cesarzu Ottonie, dostojny władco i gościu znamienity, witam cię w Gnieźnie, stolicy mojego kraju.

Oton: Bolesławie, widzę, że prawdą jest wszystko, co mówiono o tobie. Na koronę mego cesarstwa, to co widzę, większe jest niż wieść głosiła.

Bolesław: Dzięki, Panie, za dobre słowo. Czy pragniesz, Panie, oddać cześć świętemu Wojciechowi, który nawracał pogan w Prusach i poniósł śmierć męczeńską?

Oton: Znałem ja dobrze tego świętego człowieka. Był mi przyjacielem i wielce mi jego śmierć zasmuciła.

Bolesław: Poprowadź nas zatem w modlitwie, panie mój.

Modlą się przed drzwiami gnieźnieńskimi, w tle modlitwa Chorał gregoriański za zmarłych

Na tle cichych odgłosów Chorału gregoriańskiego wchodzi narrator i dopowiada.

Narrator: Obaj władcy uklękli i zmówili modlitwę, a gdy skończyli, w takie słowa Otton odezwał się do Bolesława.

Oton: Twoja pobożność znana jest dobrze papieżowi, dlatego chce on utworzyć w Gnieźnie arcybiskupstwo, które będzie miało pieczę nad Kościołem w Polsce. Muszę się do czegoś przyznać. Myślałem, że ci, którzy mówili o tobie Bolesławie, byli zwykłymi gadułami, którzy upiększali twoje zasługi, piękno Polski, a okazało się, że to, co mówili, nawet w połowie nie oddaje ci sprawiedliwości.

Bolesław: Dzięki, mój panie. Ale nie widziałeś jeszcze wszystkiego.

Narrator: Po tych słowach, ksiązę Bolesław zwrócił się do swych sług, a ci w skrzyniach wnieśli tyle kosztowności, że nawet przywykły do zbytku cesarz oniemiał z zachwytu.

Były tam kunsztowne i drogocenne naczynia, złote monety i klejnoty, których blask sprawiał, że trzeba było mrużyć oczy.

Bolesław: Proszę byś, wyjeżdżając, zabrał ze sobą to wszystko.

Oton: Hojnym jesteś władcą, przekazałeś mi wiele darów, które z radością przyjmuję, a odwdziczę się jednym, za to najcenniejszym i takim, które umocni twój kraj. Włócznie Świętego Maurycego – przyjmij ją wraz

z prawem do mianowania biskupów w polskim Kościele. Zrzekam się go i oddaję tobie, gdyż widzę, że umacniasz tu wiarę chrześcijańską. Niegodnym by było, gdybym traktował cię, jak jednego z pośród wielu. Będę cię więc uważał za równego sobie.

Narrator: I tu wydarzyło się rzecz niesłychana. Otton nałożył Bolesławowi na głowę swój diadem, złotą przepaskę wysadzaną drogimi kamieniami. Ten gest przypieczętował przyjaźń pomiędzy Cesarstwem a Polską.

Otton: Niech wszyscy wiedzą, że Bolesław jest odtąd mym bratem i współpracownikiem cesarstwa.

Narrator: I tak w wielkiej przyjaźni dwaj władcy rozpoczęli ucztę, po której Otton pożegnał Bolesława i wyruszył w podróż.

Minęło wiele dni, Bolesław wiódł życie dostojnego i mądrego władcy. Niestety, jak to zwykle bywa w życiu, radość nie trwała długo. Z Niemiec zaczęły przychodzić złe wieści, które zablokowały szybką koronację naszego władcy.

Scenka z posłańcem

Posłaniec: Margrabia Miśni nie żyje! Zginął w zamachu. Otton – sojusznik Bolesława nie żyje. Nowym władcą Niemiec został Henryk. Henryk szykuje się do wojny!

Bolesław (*Poruszony wstaje z tronu i kieruje słowa do wojów*): Zmarły margrabia był członkiem mojej rodziny i przyjacielem. Był też rywalem nowego króla. Henryk na pewno maczał palce w tym zamachu, jeszcze dzisiaj ruszam z wojskiem! Otton był moim przyjacielem, a Henryk jest moim wrogiem.

Opuszczają scenę, na tle jakieś walecznej muzyki, np.: fragment utworu Wieża z filmu Stara Baśń.

Narrator: I tak rozpoczęła się długa wojna z Niemcami, która trwała z przerwami 16 lat. Zakończona pokojem w Budziszynie w 1018 roku. Trudne to były i okrutne czasy, pełne wojen i rozlewu krwi. Mimo tego Bolesław nie zaniedbywał innych spraw związanych z rządzeniem naszym krajem. Dotrzymał słowa danego matce i został pierwszym koronowanym władcą tych ziem.

W 1025 roku miała miejsce rzecz najbardziej doniosła w panowaniu Bolesława. Otrzymał od papieża koronę królewską i stał się pierwszym królem Polski. W tamtych czasach oznaczało potwierdzenie niezależności naszego kraju.

Scenka koronacyjna: tłem muzyka hymn koronacyjny.

BISKUP: Zamierzasz w wierze otaczać opieką Kościół, rządzić sprawiedliwie i bronić Królestwa?

Bolesław: Tak jak zawsze robiłem, do końca moich dni.

Biskup: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, oto Bolesław, pierwszy Król Polski.

Thum zebrany w katedrze wiwatuje: Niech żyje! Niech żyje nasz Król!

Narrator: W tym samym roku zmarł. Otoczony szacunkiem i czcią, a za czasów jego syna nadano mu przydomek Chrobry, co oznacza mężny, dzielny, odważny. To już koniec dzisiejszej opowieści, pamiętajmy by z życia naszego władcy wziąć tę naukę: „**Bądźmy waleczni, ale jednocześnie sprawiedliwi**”

Na zakończenie taniec do muzyki: Guzowianki - Ech, poleczko

***Scenka opiewająca sprawiedliwość Chrobrego: opowieść starca.*

Starzec: Wielki i sprawiedliwy był Bolesław, roztropny i kochany przez wszystkich swoich poddanych. Pewnego

dnia nawiedziła go uboga i samotna kobieta.

Kobieta: Panie mój, oto padam do twoich stóp, proszę wysłuchaj biednej wdowy.

Bolesław: Wstań i mów kobieto.

Kobieta: Jeden z tych, którzy w twoim imieniu sprawują władzę, a których nazywa się komesami traktuje swoich poddanych w zły sposób. Mnie biedną wdowę wypędził z domu, bo nie przyniosłam jak nakazał dwóch kur na zaślubiny jego syna, a ja mam tylko jedną kurę i nie mogę jej oddać, bo ona znosi mi jajka na pożywienie.

Bolesław: Kobieto, stawiasz poważne oskarżenia. Moim więc obowiązkiem jest sprawdzić, czy mówisz prawdę. Wezwę komesa pod sąd, a do tego czasu będziesz miała u mnie dach nad głową i pożywienie.

Kobieta: Dzięki ci sprawiedliwy władco.

Bolesław: Komesie, czy prawdą jest, że wygnałeś tę kobietę z jej domu?

Komes: Tak, albowiem w oznaczonym czasie nie złożyła daniny, jakiej to na nią nakazałem.

Bolesław: Czego to od niej chciałeś?

Komes: Dwóch kur, panie.

Bolesław: Zatem mówiłaś prawdę, kobieto. Komesie, jak ta kobieta mogła ci dać dwie kury, skoro ma tylko jedną kurę i nie ma męża ani syna, którzy by jej pomogli?

Komes: Nie wiem panie, ale prawo to prawo.

Bolesław: Prawo musi świadczyć o mądrości, nie może być bezwzględne, dlatego zwrócisz jej dom, a także jako zadośćuczynienie dasz dwie kury.

Kobieta: Dzięki, sprawiedliwy władco.

Komes: Zrobię jak każesz, panie.

Bolesław: Dobra kobieto, ode mnie zaś przyjmij dwie monety. To denary, książęce monety, które kazałem wybijać w całym naszym kraju. Możesz nimi płacić i za nie nając pomoc do pracy w twoim gospodarstwie, tak by przynosiło ci twój własny dochód.

Źródło:

1. Opowieść zaczerpnięta z fragmentu słuchowiska: „Piastodzieje” cz. 2.
2. Bąkiewicz G., Jak zdobyłeś koronę, Bolesławie?, Warszawa 2022.
3. Janicki K., Żelazne damy. Kobiety, które zbudowały Polskę, Kraków 2015.
4. Jasienica P., Polska Piastów, Warszawa, 1967.

Autorstwa Anonimowy - Miechowita Maciej (1519)
Chronica Polonorum, Kraków, Domena publiczna,

Terapia logopedyczna dziecka z zespołem Downa

Technika tapingu – wspomaganie pracy mięśnia okrężnego oraz metoda wspomagająca domknięcie buzi (1)

Rozwój językowy u dzieci z zespołem Downa przebiega różnorodnie w zależności od stopnia niepełnosprawności intelektualnej, nasilenia stymulacji, motywacji oraz warunków anatomicznych. Tempo rozwoju mowy jest bardzo wolne. Wypowiedzi są nieprawidłowo artykułowane, a co za tym idzie zniekształcone i niezrozumiałe dla otoczenia społecznego. Występuje nieprawidłowa gospodarka oddechem – krótki wydech oraz mówienie na wdechu. Fonacja jest często zniekształcona, ochrypla. Głos bywa też niski i matowy. Najbardziej upośledzona jest artykulacja, fonacja i płynność wypowiedzi.

Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje się w podłożu anatomicznym i cechach klinicznych zespołu Downa, m. in. w wadliwej budowie anatomicznej krtani, wiotkości mięśni oddechowych i fonacyjnych, asymetrycznym ustawieniu więzadeł głosowych, zaburzeniu układu oddechowego, hiperlordozie szyjnej i kifozy piersiowej, hipotonii mięśni ustno-twarzowych, zaburzenia otolaryngologiczne, nieprawidłowościach ortodontycznych wąskich, wysoko wysklepionym podniebieniu, wąskiej szczękę i żuchwie, anomaliach zębowych. Powyższe różnice mają wpływ na zrozumiałość mowy, powodując problemy w artykulacji.

Uszkodzenie mózgu powoduje zaś obniżoną sprawność intelektualną. Zaburzenia mowy u osób z niepełnosprawnością intelektualną jest uwarunkowana głębokością i etiologią niepełnosprawności oraz wiekiem osoby i jej środowiskiem wychowawczym. Wraz z pogłębieniem się stopnia niepełnosprawności intelektualnej zwiększa się liczba zaburzeń mowy.

Dzieci z zespołem Downa już w wieku niemowlęcym powinny uczęszczać do logopedy. Dzięki wczesnej interwencji wzrasta ich poziom rozwoju w sferze społecznej, emocjonalnej oraz językowej.

W pierwszym etapie usprawniamy dziecko fizycznie. Ważna jest współpraca z rehabilitantem, który pracuje nad zaburzeniami układu ruchu oraz obniżonym napięciem mięśniowym ciała. Zwracamy również uwagę na usprawnianie funkcji zmysłów słuch, wzroku, dotyku, węchu i smaku. Kolejno skupiamy się na ćwiczeniach oddechowych oraz usprawnianiu motoryki narządów artykulacyjnych. Dzieci z zespołem Downa mają tendencję do oddychania przez usta. Spowodowane jest to niedorozwojem zatok i przewodów nosowych, powiększonymi gruczołami chłonnymi i migdałkami, trzecim migdałem oraz częstymi infekcjami górnych dróg oddechowych. Oddychanie torem ustnym spowodowane jest również budową anatomiczną nosa oraz niskim napięciem mięśniowym utrudniającym właściwą pracę płuc. W konsekwencji oddychanie ustami staje się łatwiejsze. Nieprawidłowe oddychanie wpływa silnie na rozwój dziecka, powodując niedostateczne dotlenienie układu nerwowego, zaburzenia gospodarowania powietrzem, powstanie i utrwalanie wad wymowy, infekcje górnych dróg oddechowych, kształtowanie się wad postawy, hipotonię mięśnia okrężnego warg, niewydolność warg, wiotkość mięśni policzkowych, obniżone napięcie i wiotkość mięśni żwaczy. W miarę możliwości należy zastosować ćwiczenia zwiększające wydajność oddechową, wzmacnianie siły i długości fazy wdechu i wydech.

Technika tapingu – wspomaganie pracy mięśnia okrężnego oraz metoda wspomagająca domknięcie buzi (2)

Elektrostymulacja żwacza i języka

W przypadku dzieci z zespołem należy jak najwcześniej wprowadzić masaż zewnętrzny – bierne ćwiczenia artykulacyjne, masaże regulujące napięcie mięśniowe twarzy, stymulację punktów neuromotorycznych oraz masaż wnętrza jamy ustnej. Skuteczne jest zastosowanie w terapii logopedycznej zabiegów elektrostymulacji, metody kinesiologii oraz gryzaków i wibratorów logopedycznych. W zależności od funkcjonowania psychofizycznego dziecka logopeda powinien zasugerować rodzicom konsultację ortodontyczną.

W etapie właściwym dla mowy jako procesu komunikacyjnego zwracamy uwagę na rozumienie, zarówno wypowiedzi, jak i sytuacji, w jakich znajduje się dziecko oraz doskonalimy formy porozumiewania się dziecka z otoczeniem (wymowa i/lub opanowanie systemu komunikacji wspomagającej i alternatywnej, wzbogacanie zasobu słownictwa). Ważnym aspektem jest motywowanie i zachęcanie dziecka do porozumiewania się z otoczeniem.

Dzieci z zespołem Downa są w stanie opanować różne sposoby porozumiewania. Komunikują się one za pomocą słów, gestów, mimiki, dotyku, mowy ciała. Sposoby porozumiewania mają różną formę oraz charakter. Logopeda podczas pracy z dzieckiem niepełnosprawnym intelektualnie, które nie jest gotowe na klasyczną terapię logopedyczną i uczenie się mowy, powinien użyć wspomagających sposobów porozumiewania się. W przypadku dzieci, u których rozwój mowy przebiega bardzo wolno i ćwiczenia logopedyczne nie przynoszą rezultatów wprowadzane są systemy komunikacji alternatywnej. Nie oznacza to jednak zaprzestania terapii mowy. W sytuacji, gdy mowa dziecka nigdy nie stanie się zrozumiała dla otoczenia warto wybrać jeden z kilku możliwych sposobów komunikacji pozawerbalnej. Komunikację wspomagającą stosuje się jako uzupełnienie w nauce mówienia, poszerza sposób porozumiewania się. Do wspomagania rozwoju porozumiewania się wykorzystuje się różne symbole i znaki. Zwykle na początku są to gesty naturalne. W późniejszym etapie, gdy

dziecko nabywa funkcji symbolicznych, można wprowadzić znaki manualne i/lub graficzne pochodzące z dostępnych systemów znaków. W przypadku gdy rozwój komunikacji zacznie przebiegać prawidłowo, odchodzimy od użycia znaków, poprzez jednoczesne korzystanie ze znaków i słów, aż do wyeliminowania gestu i komunikacji tylko za pośrednictwem słowa. Dzieci z brakiem możliwości werbalnego komunikowania powinny mieć wprowadzony alternatywny sposób porozumiewania się. Głównym celem zajęć logopedycznych staje się wtedy opanowanie przez dziecko dostosowanego systemu komunikacyjnego oraz wykorzystanie go w procesie komunikacyjnym.

Kształtowanie mowy oraz jej stymulowanie jest procesem długotrwałym, trudnym, żmudnym i w różnym stopniu skutecznym. Wymaga wielokrotnego powtarzania ćwiczeń i utrwalania zdobytych umiejętności. Należy pamiętać, że każde dziecko posiada własne, indywidualne tempo rozwoju, że obniżona sprawność ruchowo-słuchowo-cuciowa występująca u dzieci z zespołem Downa ma wpływ na trudności w prawidłowym rozwoju mowy i procesie komunikacyjnym.

Bibliografia:

1. Gałkowski T., Szela E., Jastrzębowska G.(red.), *Podstawy neurologopedii*, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005
2. Kaczmarek B., Wykorzystanie gestów w procesie porozumiewania się osób z zespołem Downa [w:] Kaczmarek B.(red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci z zespołem Downa – teoria i praktyka*, Wyd. Impuls, Kraków 2008
3. Kapałka E. Wspieranie rozwoju umiejętności komunikacyjnych uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, [w:] Oszustowicz B. Lecht W. (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty terapii pedagogicznej osób z niepełnosprawnościami*, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2009
4. Minczakiewicz E., *Zespół Downa. Księga pytań i odpowiedzi*, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2010.
5. Regner. A., Wczesne usprawnianie rozwoju mowy dzieci z zespołem Downa z zastosowaniem ustno-twarzowej terapii regulacyjnej [w:] Kaczmarek B.(red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci z Zespołem Downa – teoria i praktyka*, Wyd. Impuls, Kraków 2008
7. Smyczek A., Zastosowanie wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC approach) w terapii małych dzieci zagrożonych poważnymi zaburzeniami w porozumiewaniu się, [w:] Bleszyński J. (red), *Alternatywne i wspomagające metody komunikacji*, Wyd. Impuls, Kraków 2006.

Usprawnianie aparatu oddechowego – długość i siła wydechu

Umiejętności komunikacyjne

bazą do budowania dobrych relacji w środowisku szkolnym

Umiejętności komunikacyjne są kluczowe właściwie w każdej dziedzinie życia ludzkiego. Komunikacja jest jedną z pierwszych, podstawowych kompetencji jaką nabywamy. Przez całe życie mamy możliwość doskonalenia i rozwijania tej umiejętności. Jej jakość, szczególnie w początkowym okresie, w dużej mierze zależy od naszych doświadczeń życiowych i środowiska, w którym funkcjonujemy. Z czasem mamy możliwość sami zadbać o poszerzenie swoich umiejętności w tym zakresie poprzez samokształcenie i poszukiwanie informacji.

Dobra, czyli inaczej mówiąc, efektywna komunikacja, umożliwia nam uniknięcie wielu frustrujących doświadczeń. W szkole, która jest dużym skupiskiem ludzkim, napotykamy wiele sytuacji trudnych, stresujących czy wręcz potencjalnie niebezpiecznych. Dlatego wysokie umiejętności komunikacyjne są absolutnie kluczowe do tworzenia satysfakcjonujących relacji w tym zróżnicowanym środowisku. Istotne jest, aby już od najmłodszych lat uczyć dzieci jak komunikować się w sposób, który pozwoli im zrealizować swoje potrzeby, ale jednocześnie będzie uwzględniał godność i poszanowanie innych. Umiejętności te z całą pewnością będą miały niebagatelny wpływ na jakość ich późniejszych relacji z ludźmi.

Trudności w komunikacji mogą mieć wiele różnorodnych przyczyn:

Różnice kulturowe – uczestnictwo w kulturze tworzy tożsamość społeczną każdego człowieka, jest to element obrazu siebie będący bezpośrednią konsekwencją członkostwa w grupie. Każdy człowiek posiada swój system poznawczy zbudowany na doświadczeniach z przeszłości. To powoduje, że interpretacja komunikatu, który do nas dociera jest sprawą indywidualną.

Kolejna bariera komunikacyjna to **brak umiejętności decentracji** – skuteczną komunikację utrudnia brak umiejętności wczucia się w sytuację partnera komunikacyjnego. Spojrzenie z perspektywy drugiej osoby często bywa kluczowym elementem wzajemnego porozumienia.

Utrudnienia percepcyjne to bardzo częsta przeszkoda wpływająca na jakość komunikacji. Mówimy tu o różnego typu utrudnieniach wynikających z warunków zewnętrznych, np. hałas czy niesprzyjające warunki atmosferyczne, a także sposób mówienia naszego rozmówcy. Zbyt szybka, niewyraźna czy za cicha wypowiedź znacznie utrudnia zrozumienie komunikatu.

Kolejny problem to **stereotypy**, powodujące wartościowanie naszego partnera komunikacji ze względu na

określające go, na przykład status materialny czy pochodzenie. Takie podejście już w momencie rozpoczęcia procesu komunikacji zaburza obraz postrzegania danej osoby.

Zaburzenia w pełnym rozumieniu komunikatu naszego rozmówcy powoduje również **wybiórczość uwagi**. Taka sytuacja pojawia się, gdy traktujemy wypowiedź w sposób wyrywkowy, skupiając się na jednym z jej elementów, np. pojedynczym fakcie, a nie na całości przekazu.

Niezwykle istotną rolę w jakości komunikacji odgrywa również **samopoczucie** partnerów komunikacyjnych. To w jakim stanie psychofizycznym znajdujemy się w danym momencie, ma ogromny wpływ na naszą ocenę zdarzeń i sytuacji.

Częsty problem pojawiający się w komunikacji to tendencja do **osądzania**. Narzucanie własnych opinii innym, a także propozycje rozwiązań skutecznych u innych osób nieuwzględniające sytuacji samego zainteresowanego.

Kolejną barierą komunikacyjną jest sytuacja, w której jeden z partnerów komunikacyjnych chce **decydować za innych**. Przejawia się ona przez: rozkazywanie, zakazywanie, grożenie, moralizowanie lub zarzucanie pytaniami. Taka postawa wpływa na ograniczenie szczerości wypowiedzi partnera.

Komunikację utrudniać mogą również **blokada językowe** – wtrącanie do wypowiedzi, w sposób świadomy lub nieświadomy zwroty niezrozumiałe dla naszego rozmówcy.

Aby komunikacja była satysfakcjonująca dla obu stron procesu komunikacyjnego konieczne jest podjęcie próby przezwyciężenia barier komunikacyjnych, jeśli się pojawiają. Mogą być w tym procesie pomocne przedstawione zachowania:

Korzystanie ze sprzężeń zwrotnych pozwala nam ustalić, czy i na ile nasz komunikat został odebrany i przyswojony. Aby upewnić się, że nasz partner odebrał

przekazywaną treść zgodnie z naszą intencją, możemy poprosić, aby powtórzył treść komunikatu własnymi słowami. Sytuacja staje się mniej komfortowa, gdy komunikat dotyczy informacji odbieranych przez drugą stronę jako przykre czy nieprzyjemne. Ludzie unikają przekazywania „złych” wiadomości, co powoduje unikanie tego typu informacji zwrotnych, opóźnia się je lub ulegają one zniekształceniu.

Aby uzyskać większą skuteczność przy przekazywaniu negatywnych informacji zwrotnych należy pamiętać o kilku istotnych kwestiach. Informacje zwrotne powinny być **konkretne**, należy skupić uwagę na konkretnych zachowaniach. Informacje zwrotne, w szczególności negatywne lepiej gdy utrzymywane są w formie bezosobowej, opisowe i nieosądzające. Powinny być nastawione na cel, którym nie może być rozładowanie swojej frustracji wobec drugiej osoby, ponieważ podważa to wiarygodność komunikatu.

Istotne jest, aby wybrać odpowiedni **moment**. Odnosi się to zarówno do stanu emocjonalnego nadawcy, jak i odbiorcy komunikatu. Należy upewnić się, że odbiorca zrozumiał w pełni przekazany komunikat. Negatywne informacje zwrotne powinny być nakierowane na zachowania, nad którymi odbiorca może zapanować. Przyjmując informację zwrotną, istotne jest, aby umieć opanować emocje, słuchać uważnie, nie przerywać, upewnić się, czy dobrze zrozumieliśmy, nie bronić się, prosić o przykłady, odnieść się do podobnych sytuacji i doświadczeń, konfrontować otrzymane informacje zwrotne z opiniami innych osób. Podziękuj za możliwość wysłuchania informacji zwrotnej i wyrażaj emocje z nimi związane.

Kolejny sposób na przezwyciężanie barier komunikacyjnych – **upraszczanie języka**. Umiejętność ta może nam bardzo ułatwić proces komunikacji.

Ważnym elementem komunikacji jest **słuchanie aktywne**, które daje naszemu rozmówcy przestrzeń na spokojne przedstawienie swojej perspektywy. Wiąże się ono z powstrzymaniem się od przedwczesnej interpretacji i osądu treści komunikatu oraz postawą empatii wobec swojego rozmówcy. Słuchanie to nie to samo, co słyszenie. Sama czynność słyszenia, czyli odbieranie dźwięków mowy dzięki odpowiednim receptorom znajdującym się w narządzie słuchu, to dopiero wstęp do słuchania rozumianego jako czynność o charakterze selektywnym. Aby zrozumieć rozmówcę, należy okazać mu autentyczne zainteresowanie, skoncentrować się na słowach oraz mowie ciała, pomijając nieistotne aspekty takie jak szczegóły wyglądu czy czynniki rozpraszające takie jak elementy otoczenia. Istotne jest, aby utrzymywać kontakt wzrokowy, nie przerywać wypowiedzi partnera, zadawać dodatkowe pytania, zwłaszcza otwarte dające możliwość do wyrażania opinii.

Istotną rolę podczas komunikacji odgrywa **panowanie nad swoimi emocjami**. Zdarza się, że z różnych przyczyn sytuacje komunikacyjne budzą w nas skrajne,

często bardzo intensywne emocje, które w danym momencie mogą zaburzyć nasze postrzeganie rzeczywistości i zdolność przyswajania i interpretacji informacji przekazywanych przez drugą stronę. Najskuteczniejszym sposobem, aby uniknąć zniekształcenia przekazywanych informacji, jest wstrzymanie się z komunikacją do czasu odzyskania spokoju.

Kolejny bardzo istotny element komunikacji to zwracanie uwagi na **sygnały niewerbalne**. Ważne jest aby były one spójne z wypowiedzianym komunikatem. Komunikacja niewerbalna w sposób bardzo wyraźny ujawnia nasze stany emocjonalno-uczuciowe czy intencje.

Obecnie polska edukacja zmienia się w wielu dziedzinach. Można stwierdzić, że świat „zmniejszył się” w tym sensie, że przy użyciu internetu i innych mediów jesteśmy w stanie bez większych trudności umożliwić spotkanie i rozmowę ludzi z dwóch krańców świata. Technologia pomoże nam nawet w przezwyciężeniu trudnościach ze zrozumieniem języka, w którym dana osoba mówi. Natomiast bez umiejętności komunikacyjnych takich jak aktywne słuchanie, sprecyzowany cel komunikacji, odpowiedzialność za własny komunikat, jasność i precyzyjność, konstruktywna informacja zwrotna i komunikacja niewerbalna, a przede wszystkim chęć wysłuchania i zaangażowanie w rozmowę, nie może być mowy o dobrej komunikacji. Dlatego bardzo istotne jest, aby już od najmłodszych lat uczyć dzieci, jak komunikować się w sposób, który pozwoli im zrealizować swoje potrzeby, ale jednocześnie będzie uwzględniał godność i poszanowanie innych. Aby jednak tą wiedzę przekazywać, musimy najpierw sami zadbać o opanowanie i wykorzystywanie tych umiejętności. W środowisku szkolnym komunikacja jest kluczowa w pracy z uczniami, ale także z ich rodzicami i opiekunami, a także we wzajemnych relacjach między nauczycielami i personelem szkoły.

Modelowanie jest jedną z podstawowych form nauki. Zadbajmy więc o to aby wzorce, które swoją postawą przekazujemy, były zgodne ze standardami efektywnej i satysfakcjonującej komunikacji.

Bibliografia:

1. Adler R., Rosenfeld L., Proctor II R., Relacje interpersonalne proces porozumiewania się, Poznań 2018
2. Rosenberg M., Porozumienie bez przemocy, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2019

Obraz autorstwa freepik

PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

Jak po nowoczesne technologie, to do CKZ

Inspirujące szkolenie dla nauczycieli przenosi edukację na jeszcze bardziej satysfakcjonujący poziom! Drukarki 3D okazały się fascynującym narzędziem technologicznym, którego wykorzystanie jest sposobem na zaangażowanie w proces kształcenia i rozwijanie kreatywności.

Podczas spotkania w CKZ uczestnicy mieli okazję:

1. Poznać podstawy obsługi drukarki 3D – od projektowania po gotowy wydruk.

Dzięki praktycznym warsztatom nauczyciele nauczyli się, jak działa drukarka 3D, jakie materiały można wykorzystać oraz jak przygotować pliki do druku. Umiejętność ta pozwala wprowadzić uczniów w świat nowoczesnych technologii i zwiększa ich świadomość na temat procesów produkcyjnych oraz inżynierii.

2. Dowiedzieć się, jak wykorzystać druk 3D na prowadzonych przez siebie zajęciach.

Druk 3D może być używany w wielu przedmiotach – od matematyki i fizyki, przez biologię i chemię, aż po sztukę i historię. Nauczyciele poznali praktyczne przykłady zastosowania tej technologii w edukacji, takie jak tworzenie modeli anatomicznych, brył geometrycznych czy nawet historycznych artefaktów. Uczniowie mogą lepiej zrozumieć trudne zagadnienia i uczyć się poprzez doświadczenie.

3. Poznać projektowanie w programie Tinkercad.

Tinkercad to intuicyjne narzędzie, które umożliwia szybkie tworzenie trójwymiarowych modeli. Pozwala nauczycielom wprowadzić uczniów w świat modelowania 3D. Dzięki temu młodzież nie tylko rozwija zdolności techniczne, ale także uczy się logicznego myślenia i rozwiązywania problemów.

Podziękowania wszystkim za udział w pierwszej edycji. Pozytywne opinie i pytania sprawiły, że zdecydowano się zorganizować kontynuację.

W kolejnej odsłonie skupimy się na:

1. Zaawansowanych technikach modelowania.

Uczestnicy poznają bardziej złożone narzędzia i funkcje programu, które pozwolą na tworzenie precyzyjniejszych i szczegółowych modeli w Tinkercad.

2. Projektowaniu bardziej skomplikowanych modeli do druku 3D.

Warsztaty obejmą pracę nad modelami wieloelementowymi, które wymagają zaawansowanego planowania i optymalizacji pod kątem druku.

3. Wykorzystaniu druku 3D w realizacji projektów interdyscyplinarnych.

Nauczyciele dowiedzą się, jak połączyć druk 3D z innymi przedmiotami, np. fizyką, chemią czy plastyką, aby uczniowie mogli pracować nad kompleksowymi projektami.

4. Praktycznych wskazówek dotyczących przygotowania materiałów na zajęcia z uczniami

Zapewnimy gotowe scenariusze lekcji oraz przykłady ćwiczeń, które nauczyciele będą mogli wdrożyć w pracy

Źródła rozwoju zawodowego

Wizyta studyjna uczniów w firmie **INTER CARS** pozwoliła spojrzeć na branżę motoryzacyjną, jak na źródło wielu możliwości rozwoju zawodowego. Podczas wizyty młodzież miała okazję zobaczyć, jak działa nowoczesna logistyka i dystrybucja części samochodowych, oraz w jaki sposób prowadzony jest proces testowania wytrzymałościowego części zamiennych, które trafiają na rynek.

Nowoczesne laboratorium **INTERMEKO Europe Sp. z o.o.** specjalizuje się w badaniach motoryzacyjnych, wykonując fachowe badania wdrożeniowe, ekspertyzy oraz kontrolę jakości gotowych wyrobów. Uczniowie poznali różnorodne testy wytrzymałościowe, od badań odporności na wysokie temperatury, odporności na korozję, przez testy nacisku i zużycia, aż po symulacje ekstremalnych warunków eksploatacyjnych. Przedstawiono urządzenia do wzorcowania kluczy dynamometrycznych. Dzięki otwartości specjalistów zapoznano się ze specyfiką pracy w laboratorium oraz rolą inżynierów w procesie zapewnienia jakości.

Centrum Szkoleniowe firmy **INTER CARS** prezentowało temat: „Budowa i diagnostyka zawieszenia na wybranych przykładach elementów zespołu tłumiąco resorującego”. Szkolenie poprowadzili specjaliści firmy **KYB** – największego w Japonii producenta hydrauliki siłowej oraz jednego z wiodących na świecie dostawców amortyzatorów dla przemysłu motoryzacyjnego. Spotkanie zakończyło się zaproszeniem młodzieży do udziału w międzynarodowym konkursie **Young Car Mechanic** skierowanym do młodych adeptów mechaniki samochodowej.

Wycieczka była inspiracją dla przyszłych mechaników pojazdów samochodowych do rozwijania ścieżki zawodowej związanej z branżą motoryzacyjną, logistyką, zarządzaniem czy technologiami. Uświadomiła im, że pasję do samochodów można połączyć z nowoczesnym podejściem do własnego rozwoju zawodowego. CKZ dziękuje partnerowi, twórcy programu „Młode Kadry”, za współpracę w zakresie kształcenia zawodowego młodzieży, wsparcie merytoryczne i techniczne.

Debata po angielsku w Białym

W II LO w Elku odbyła się kolejna edycja debat w języku angielskim. Uczestnicy ścierali się na poglądy wokół aktualnych zagadnień:

1) Smoking and vaping should be illegal in all public places.	1) Zakaz palenia i waporyzacji w miejscach publicznych
2) If you commit a crime, it should stay on your record forever.	2) Jeśli popełnisz przestępstwo, powinno ono pozostać w twoich aktach na zawsze.
3) The government should pay for work from home.	3) Rząd powinien płacić za pracę w domu.
4) Voting should be compulsory.	4) Głosowanie powinno być obowiązkowe.
5) Sporting teams should be penalized for the poor behaviour of their fans.	5) Drużyny sportowe powinny być karane za złe zachowanie swoich kibiców.
6) Performance-enhancing drugs in sports should be legalized.	6) Środki dopingujące w sporcie powinny zostać zalegalizowane.
7) The use of models below a healthy weight should be banned.	7) Należy zakazać zatrudniania modelek o masie ciała poniżej normy.
8) There should be no limits on areas of scientific research.	8) Nie powinno być żadnych ograniczeń w zakresie obszarów badań naukowych.
9) All high schools should implement mental health programs.	9) Wszystkie szkoły średnie powinny wprowadzić programy zdrowia psychicznego.
10) Textbooks should be replaced with tablets in schools.	10) Podręczniki w szkołach powinny zostać zastąpione tabletami.

8 drużyn przedstawiło argumenty za i przeciw w obrębie wylosowanych tematów. Wszystkie drużyny zaprezentowały bardzo wysoki poziom, używając zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych oraz trafnych wyrażen argumentacyjnych. Zwycięska drużyna z klasy 3a przechodzi do III etapu – międzyszkolnego, w którym będzie reprezentować szkołę i rywalizować z drużynami ze wszystkich elckich szkół ponadpodstawowych.

Uczniom gratulujemy i podziwiamy ogrom pracy włożonej w przygotowanie argumentów. Organizatorzy tegorocznych debat to nauczycielki Paulina Garbowska i Beata Niebrzydowska. Oto kilka zalet debatowania w szkole:

1. Rozwijanie umiejętności argumentacji – uczniowie uczą się logicznego myślenia i przekonywania.
2. Poprawa zdolności komunikacyjnych – ćwiczenie płynnego i klarownego wyrażania myśli.

3. Krytyczne myślenie – analizowanie różnych punktów widzenia i ocena wiarygodności argumentów.
4. Pewność siebie – występowanie przed publicznością pomaga przezwyciężyć treść.
5. Wiedza o świecie – debaty na aktualne i istotne tematy.
6. Praca zespołowa – współpraca z innymi uczestnikami rozwija umiejętności społeczne.
7. Szybkie myślenie – konieczność reagowania na argumenty przeciwnika w czasie rzeczywistym.
8. Lepsze umiejętności pisania – przygotowywanie argumentów uczy precyzyjnego formułowania myśli.

Familiada à la Biały

II Liceum Ogólnokształcące w Elku zorganizowało wydarzenie integracyjne dla całej społeczności szkolnej. Impreza pod nazwą „Familiada à la Biały” stylizowana była na popularny teleturniej. Wydarzenie zostało w całości zorganizowane i przeprowadzone przez członków Klubu Inicjatyw Uczniowskich „Głos Białego” jako zadanie „Misja Kopernik” realizowane w projekcie granatowym.

Podczas „Familiady” uczniowie mieli okazję walczyć o nagrody, odpowiadając na pytania dotyczące życia szkolnego. Grupę ankietowaną w celu stworzenia odpowiedzi stanowili nauczyciele, co zaowocowało wieloma zabawnymi sytuacjami. Do rywalizacji dołączyli również nasi nauczyciele.

Zwycięskie grupy uczniów otrzymały atrakcyjne nagrody w postaci bonów подарunkowych do Empiku.

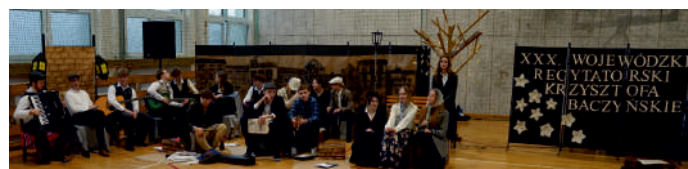
Wydarzenie było bardzo profesjonalnie przygotowane co docenili wszyscy jego uczestnicy i widzowie oraz cieszyło się tak wielkim zainteresowaniem, że w sali zabrakło miejsc.

Finał XXX Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego Poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Młodzież pod opieką Beaty Skowysz i Zbigniewa Czałaja przygotowała część artystyczną, której słowno-śpiewane elementy pozwoliły przybliżyć atmosferę i realia życia wokupowanej Warszawie z czasów młodego poety-żołnierza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

Konkurs od lat cieszy się niesłabnącą popularnością, jest adresowany do młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa warmińsko-mazurskiego.

Konkurs wpisany został przez Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty do wykazu zawodów wiedzy, artystycznych i sportowych, które mogą być wymienione na świadectwie ukończenia szkoły podstawowej.

Konkursu Wiedzy o Ochronie Ludności i Bezpieczeństwie Powszechnym

Podczas konkursu z zakresu bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego uczniowie mieli do rozwiązania test pisemny, a następnie musieli zaliczyć ustnie etap drugi – praktyczny.

Cele konkursu:

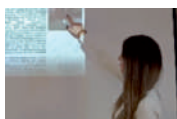
- edukować i popularyzować wiedzę w zakresie ochrony ludności i bezpieczeństwa powszechnego,
- przygotować młodzież szkół ponadpodstawowych do racjonalnych reakcji na zagrożenia cywilizacyjne,
- kształtować nawyki i umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach,
- kształtować świadomość i postawy, a przede wszystkim przygotować młode pokolenie na przeciwstawienie się realnym i potencjalnym zagrożeniom związanym z występowaniem klęsk żywiołowych i innych niebezpieczeństw wywołanych siłami natury lub działalnością człowieka.

Zwycięzcy wezmą udział w etapie wojewódzkim, który odbędzie się w Olsztynie.

Cykl debat oksfordzkich

„Kara motywuje do działania” – nad taką tezę rozprawiali drużyny uczniów i nauczycieli na styczniowej debacie oksfordzkiej w Śniadeckim. Obronę tezy wylosowali uczniowie, czyli byli tymi, którzy uzasadniali ważność i celowość kar. Trudne zadanie, ale obronione. Z drużyny uczniów publiczność i jury jednomyślnie wybrało najlepszego mówcę debaty – Alexandra Dąbrowskiego z klasy I weterynarii. Zaś debatę wygrała drużyna nauczycieli, czyli oponentów tezy. Nauczyciel: Kamila Nawrot.

ROZMAITOŚCI PRASOWE –

przewodnie hasło zadania dla uczniów klas V

Na zajęcia wiedzy o społeczeństwie każdy uczeń przeczytał i przygotował prezentację trzech artykułów prasowych dotyczących wiadomości ze świata, Polski oraz regionu Warmii i Mazur. Następnie na forum klasy uczeń relacjonował ich treść, wskazując źródło, autora, datę publikacji oraz poruszaną problematykę. Dzięki temu zadaniu uczniowie mieli możliwość doskonalenia kompetencji kluczowych,

które przydadzą się w planowaniu ścieżki zawodowej. Poszukiwanie wiarygodnych źródeł stanowiło cenną naukę krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie.

Opisana forma pracy często była początkiem uczniowskiej dyskusji, dzięki której dzielili się wiedzą na temat współczesnego świata oraz wyrażali swoje poglądy. Wszystkie opisane działania świetnie wpisują się w priorytety polityki oświatowej MEN. Nauczyciel: Joanna Gaworska

Szkoła międzypokoleniowa – cyfrowy projekt łączący uczniów i seniorów

Zespół Szkół nr 5 im. K. Brzostowskiego w Elku dołączył do ogólnopolskiego projektu „Szkoła międzypokoleniowa”. To wyjątkowa inicjatywa skierowana m.in. do szkół ponadpodstawowych realizowana we współpracy z Ministerstwem Cyfryzacji, Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem ds. Polityki Senioralnej oraz Państwowym Instytutem Badawczym NASK.

Celem projektu jest zorganizowanie międzypokoleniowych warsztatów, podczas których nasi uczniowie pomogą seniorom w bezpiecznym korzystaniu z Internetu. Udział w tym przedsięwzięciu pozwala nie tylko na poszerzanie wiedzy cyfrowej, ale przede wszystkim na budowanie więzi międzypokoleniowych.

W ramach projektu organizowany jest cykl bezpłatnych warsztatów skierowanych do seniorów w wieku 60+, podczas których nasi uczniowie wcielą się w rolę mentorów. Koordynatorem projektu jest Aneta Klonowska.

Dzień Bezpiecznego Internetu

Dzień Bezpiecznego Internetu (DBI) 2025, który obchodzony jest z inicjatywy Komisji Europejskiej od 2004 r. na całym świecie, w Zespole Szkół nr 6 im. M. Rataja w Elku zogniskował szereg działań i projektów poświęconych bezpiecznemu dostępowi do zasobów internetowych:

@ Uczniowie uczestniczyli w ogólnopolskiej lekcji online na temat: „O cyfrowym dobrostanie w DBI”, prowadzoną przez Przemysław Poręba, eksperta ds. bezpieczeństwa w BLIK. Brali udział w transmisji online gali DBI organizowanej przez Polskie Centrum Programu Safer Internet (PCPSI) w Warszawie.

@ Na zajęciach informatyki uczniowie wielu klas tworzyli plakaty oraz nagrywali filmy o tym, jak być bezpiecznym w Internecie. Ciekawe prace zostały upublicznione na terenie szkoły. Ruszyły różne szkolne konkursy.

@ Młodzież poznała zagrożenia wynikające z poszukiwania satysfakcji w przestrzeni cyfrowej. Uczniowie zastanawiali się nad skutkami nadmiernego korzystania z urządzeń mobilnych, w rozmowach poruszali temat higieny cyfrowej i jej wpływu na codzienne funkcjonowanie.

Nauczyciel: Monika Koniecko.

Dzień Gier Planszowych

W ramach akcji ogłoszonej przez Samorząd Uczniowski Zespołu Szkół nr 6 im. M. Rataja, wielu uczniów wzięło udział w Dniu Gier Planszowych.

Na ławkach pojawiły się klasyczne planszówki, puzzle, szachy, gry strategiczne, Uno, Memo, a ci którzy zapomnieli przynieść własnych pudełek z grami, grali w „kółko i krzyżyk”, „państwa – miasta”.

Była rywalizacja, współzawodnictwo, zgodne liczenie punktów, klótnie przy liczeniu punktów, śmiech i zabawa.

Muzyczna uczta – od liryki do groteski

Podczas kolejnego koncertu filharmonii narodowej w Szkole Podstawowej nr 4 im. W. Szafera w Elku, uczniowie przekonali się, co się stanie, gdy wiersz połączymy z muzyką. Czy w taki sposób powstają tylko piosenki? Słowa poetów zostały wzmocnione dźwiękiem i pomogły słuchaczom poruszyć, rozbawić, a czasem zaprosić do refleksji. Usłyszeli wiersze polskich poetów ostatniego stulecia w pięknym wykonaniu, a odbiorcami tego widowiska byli głównie uczniowie klas 4–6. Publiczność była świadkiem podróży przez różne nastroje muzyczne – od melancholijnych, lirycznych fragmentów, po pełne humoru i karykaturalne elementy groteskowe. Wykonawcy świetnie poradzili sobie z oddaniem zmieniających się emocji, co było widoczne po reakcji widowni.

My się zimy nie boimy – wieści ze świetlicy

Zima w świetlicy to czas pełen radości i aktywności na świeżym powietrzu! Uczniowie korzystają z uroków śniegu, zjeżdżając na „jabłuszkach” i organizując śnieżne bitwy. Te zabawy sprzyjają współpracy, rozwijają sprawność fizyczną oraz przynoszą wiele radości. Wesołe chwile spędzone na świeżym powietrzu to także świetna okazja do zacieśniania więzi z rówieśnikami. Zachęcamy wszystkich uczniów do wspólnej zabawy i korzystania z zimowych atrakcji!

Czytelnicze wyzwanie

Biblioteka zaprosiła wszystkich członków szkolnej społeczności, a uczniów przede wszystkim, do zabawy pod nazwą „Czytanie na wyzwanie”. Chcieliśmy zmotywować dzieci do częstszego sięgania po książki, a przy okazji do rozwijania różnych potrzebnych w życiu umiejętności, wśród których doskonalenie techniki czytania jest niezwykle ważne. Czytanie tematyczne, do którego prowadzi określone na

każdy miesiąc wyzwanie, to także okazja do sięgnięcia po książki, po które być może nie sięgnęlibyśmy, to także ciekawa zabawa w literackie poszukiwania.

Kolejne wyzwanie kierowało nas w stronę książek o tematyce zimowej, na co miały wskazywać tytuł książki lub okładka. Dodatkowo, po przeczytaniu książki, należało wykonać specjalną, ozdobną kartę zawierającą najważniejsze informacje i wnioski z przeczytanej lektury. I tu nowa okazja, tym razem do twórczej zabawy przy przygotowaniu tego zadania. Zostawienie takiej karty w szkolnej bibliotece skutkowało otrzymaniem specjalnej legitymacji i kolorowej wklejki za zrealizowanie zadania. Najpiękniejsze karty zostały wyeksponowane na szkolnym korytarzu.

Największą popularnością cieszyły się „Królowa Śniegu” i „Opowieść wigilijna”, ale były też inne, mniej znane pozycje. Aby ułatwić naszym uczniom dobór książek, nauczycielki biblioteki przygotowują specjalną wystawę pozycji wpasowujących się w hasło miesiąca. Można też oczywiście czytać książki z biblioteki miejskiej albo z domowych półek.

Ostatnio wyzwanie podjęło 25 uczniów, co nie jest liczbą satysfakcjonującą, ale początki bywają trudne. Wierzymy, że kolejne wyzwania czytelnicze miesiąca podejmie coraz więcej czytelników. Dziękujemy też naszej szkolnej mamie za polecenie książki dla dorosłych czytelników z tego obszaru na szkolnym fb.

WOS w urzędzie miasta

Lekcja wiedzy o społeczeństwie miała miejsce w urzędzie miasta. Interesujące zajęcia o samorządzie lokalnym i o historii Elku poprowadził prezydent Tomasz Andrukiewicz. Podczas spotkania uczniowie wzięli udział w zajęciach praktycznych. Sami wcielili się w rolę radnych i musieli podjąć wspólnie decyzję, co okazało się nie lada wyzwaniem, ale i cennym doświadczeniem. W tej nietypowej roli uczniowie odnaleźli się doskonale i odmienne opinie pogodzili drogą demokratycznego głosowania.

Szkoła na antenie

Uczniowie co miesiąc opowiadają na antenie, co ciekawego dzieje się w „Siódemce”. Przychodząc do Radia Bayer FM na audycję „Szkoła na Antenie”, za każdym razem wybieramy innych uczniów, aby większe grono naszej społeczności mogło doświadczyć możliwości bycia na antenie radia. Zdarza się, że ta metoda pozwala nam odkryć ukryty talent uczniów do współpracy z mikrofonem, a w ramach doradztwa zawodowego zapoznajemy się z zawodem redaktora i zwiadzamy redakcję.

Konferencja w Prostkach *Dziecko w Internecie – jak chronić, jak wspierać?*

Konferencja zorganizowana w gminie Prostki z udziałem Anity Klebanowskiej *Dziecko w Internecie – jak chronić, jak wspierać?* poruszała kluczowe zagadnienia związane z korzystaniem przez dzieci i młodzież z nowoczesnych technologii. Głównym celem było zwrócenie uwagi na potencjalne zagrożenia płynące z niekontrolowanego dostępu do Internetu oraz przedstawienie skutecznych metod wsparcia i ochrony najmłodszych użytkowników.

Wpływ Internetu na zdrowie i rozwój dzieci

Nowoczesne technologie znacząco wpływają na życie młodego pokolenia, zarówno w pozytywnym, jak i negatywnym sensie. Wśród najczęściej obserwowanych problemów wynikających z nadmiernego korzystania z Internetu wyróżnia się:

Problemy zdrowotne

- FOMO strach przed przegapieniem wydarzeń w sieci,
- bezsenność od niebieskiego światła,
- krótkowzroczność,
- syndrom „smartfonowego kciuka” (zespół Quervaina),
- cyberchoroba (cybersickness),
- zespół suchego oka,
- syndrom „SMS-owej szyi” wynikający z długotrwałego pochylania głowy nad ekranem.

Zaburzenia koncentracji i obniżona zdolność do głębokiego myślenia, co jest skutkiem nadmiaru bodźców w sieci.

Uzależnienie od smartfonów i mediów społecznościowych, które wywołuje pętlę dopaminową – dzieci i młodzież szukają kolejnych nagród w postaci lajków, powiadomień i nowej treści.

Zaburzenia emocjonalne – młodzi ludzie często oceniają swoją wartość przez pryzmat aktywności w mediach społecznościowych, co prowadzi do obniżonej samooceny i problemów z samoakceptacją.

Higiena cyfrowa: dbanie o zdrowe nawyki online?

Aby ograniczyć negatywne skutki korzystania z Internetu, konieczne jest wdrożenie zasad higieny cyfrowej, które pomagają dzieciom i młodzieży zachować równowagę między życiem online a offline. Kluczowe rekomendacje:

Ograniczenie liczby źródeł informacji, by uniknąć przeciążenia umysłu.

Limitowanie czasu ekranowego, aby nie dopuścić do nadużywania technologii.

Wyłączanie powiadomień, które działają rozpraszająco i przyciągają uwagę użytkownika.

Tryb offline przed snem – zaleca się unikanie ekranów co najmniej dwie godziny przed pójściem spać.

Strefy bez technologii – np. wspólne posiłki bez telefonów, ograniczenie ekranów w sypialni.

Planowanie pracy i odpoczynku – ustalanie celów na dany dzień, by unikać marnowania czasu w sieci.

Aktywność fizyczna jako naturalny sposób na redukcję zmęczenia psychicznego.

Szukanie alternatyw dla ekranowej rozrywki, np. czytanie książek, hobby, kontakt z naturą.

Rola rodziców i edukacji medialnej

Prezenterka podkreślała, że skuteczna ochrona dzieci przed negatywnym wpływem Internetu nie polega wyłącznie na zakazach i ograniczeniach. Dzieci często znajdują sposoby na obejście kontroli rodzicielskiej, dlatego kluczowe jest budowanie świadomości na temat zagrożeń oraz edukowanie najmłodszych o zdrowym korzystaniu z technologii.

Rodzice w tym kontekście powinni:

Być wzorem – dzieci uczą się poprzez obserwację, dlatego warto samemu stosować zdrowe nawyki cyfrowe.

Rozmawiać z dziećmi o ich doświadczeniach w Internecie, nie tylko w kontekście zagrożeń, ale również pozytywów.

Zachęcać do rozwijania pasji i zainteresowań poza światem cyfrowym, by ograniczyć uzależnienie od smartfona.

Monitorować aktywność online, ale w sposób świadomy i otwarty, nie jako formę kontroli, lecz wspólnej troski.

Nauczyć dzieci krytycznego myślenia – jak rozpoznawać fake newsy, manipulacje i niebezpieczne treści.

Podsumowanie

Konferencja *Dziecko w Internecie – jak chronić, jak wspierać?* podkreśla, że współczesne technologie są nieodłącznym elementem życia, ale ich niewłaściwe używanie może prowadzić do poważnych konsekwencji zdrowotnych i psychologicznych. Kluczową rolę odgrywają rodzice i edukacja medialna, które pomagają kształtować zdrowe nawyki cyfrowe u dzieci. Istotne jest nie tylko ograniczanie czasu spędzanego przed ekranem, ale także budowanie świadomości, oferowanie alternatywnych form spędzania czasu i kształtowanie odpowiedzialnej postawy wobec technologii. Ostateczne przesłanie to apel do dorosłych.

Zamiast pytać, czy dziecko jest gotowe na smartfon, pomyśl, czy ty jesteś na to gotowy.

Okrągły Stół Uczniowski na Mazurach

Uczniowie i nauczyciele szkół podstawowych i ponadpodstawowych powiatów oleckiego i gołdapskiego brali udział w obradach pierwszego w naszym regionie Okrągłego Stołu Uczniowskiego na Mazurach, które miały miejsce w I Liceum Ogólnokształcącym im. J. Kochanowskiego w Olecku.

Rozmowom przysłuchiwali się i uczestniczyli: Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty Jolanta Skrzypczyńska, członek zespołu ds. praw i obowiązków ucznia przy MEN Mikołaj Wolanin, Starosta Olecki Tomasz Kosobudzki z Naczelnik Wydziału Edukacji Urszula Nejfert., Wizytator Delegatury w Elku Kuratorium Oświaty w Olsztynie Anna Cieśluk,

Uczestnicy Okrągłego Stołu poruszyli wiele ważnych dla uczniów i nauczycieli tematów: prawa i obowiązki uczniów, pomoc psychologiczno-pedagogiczna, podstawa programowa i organizacja zajęć, cyberprzemoc w szkołach,

edukacja zdrowotna, mediacje szkolne i rówieśnicze, relacje społeczne, szacunek i zrozumienie wśród uczniów i nauczycieli, zmiany w Prawie oświatowym, które wejdą w życie od września tego roku.

Formuła okrągłego stołu pozwala uczniom na swobodne prezentowanie swoich opinii, obaw i propozycji. Uczniowie kształcą postawę obywatelską i umiejętności retoryczne. Nauczyciele mają okazję konfrontacji swoich spostrzeżeń i metod pracy. To cenny czas dla lokalnego środowiska edukacyjnego.

Cykl spotkań **Okrągły Stół Uczniowski** w Polsce został zainspirowany ideą dialogu i współpracy między uczniami, nauczycielami oraz przedstawicielami władz oświatowych. Jego koncepcja nawiązuje do historycznych obrad Okrągłego Stołu z 1989 roku, które odegrały kluczową rolę w demokratycznych przemianach w Polsce.

Pomysł organizowania takich spotkań w szkołach wynika z potrzeby wzmocnienia głosu uczniów w sprawach dotyczących edukacji oraz funkcjonowania placówek oświatowych. Wiele inicjatyw tego typu pojawiło się w ramach działań samorządów uczniowskich, projektów obywatelskich oraz programów ministerialnych i organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją.

Okrągły stół uczniowski jest przestrzenią do otwartej debaty na temat problemów uczniów, reform edukacyjnych czy codziennego funkcjonowania szkoły. Dzięki niemu uczniowie mogą brać aktywny udział w życiu szkoły, wypracowywać propozycje zmian i współtworzyć demokratyczne środowisko edukacyjne.

Natalia Kobryńska

Zajęcia rozwijające uzdolnienia

Wpływ muzyki na rozwój dziecka

Angielski filozof i pedagog John Locke żyjący w latach 1632-1704 stwierdził: „(...) Nic nie daje dzieciom tyle stosownej pewności siebie i umiejętności zachowania się i nic ich tak nie pobudza do obcowania z ludźmi, jak taniec, przeto sądzę, że należałoby uczyć je tańczyć tak wcześnie,

jak są w stanie tego się nauczyć”. Trafnie zauważa potrzebę stosowania formy tańca w pracy z dziećmi, ze względu na jego ogromne zalety. Do największych z nich zalicza rozwój emocjonalno-społeczny dziecka, który odgrywa istotną rolę w dalszym życiu młodego człowieka. Współcześnie uczenie się przez zabawę i aktywność ruchową zalicza się do metod sprzyjających rozwijaniu kompetencji kluczowych.

Spełnianie potrzeb uczniów – innowacja pedagogiczna w Szkole Podstawowej Pomnik 1000-lecia Państwa Polskiego im. M. Konopnickiej w Białaszewie

Jestem nauczycielem języka niemieckiego, jak również pedagogiem szkolnym. Myśl o realizacji innowacji zrodziła się w wyniku obserwacji uczniów oraz rozmów z nimi na temat ich zainteresowań i potrzeb. W ramach pracy pedagoga szkolnego postanowiłam poprowadzić zajęcia rozwijające uzdolnienia uczniów. W szkole liczącej blisko 100

uczniów, znajdującej się 20 km od Grajewa, wprowadziłam w roku szkolnym 2024/2025 innowację „Wpływ muzyki na rozwój dziecka”. Polega ona na nauce układów tanecznych do określonej muzyki, prezentowanych podczas świąt i wydarzeń szkolnych wynikających z kalendarza imprez.

Innowacja została zatwierdzona przez dyrektora jako innowacja metodyczna. Zajęcia odbywają się raz w tygodniu i trwają 60 min, bierze w nich udział 8 uczennic z klas VI, VII i VIII. Mimo że są one po lekcjach w każdy piątek, frekwencja na zajęciach wynosi zawsze 100%. W naszej szkole nie było dotychczas takich zajęć, więc zainteresowanie jest bardzo duże. Motywacją do nauki nowych układów tanecznych jest możliwość zaprezentowania ich podczas apeli szkolnych, zawodów sportowych, wyjazdów.

Rozwijane kompetencje

Uważam, że poprzez taniec i muzykę wyrażamy siebie, rozładowujemy napięcie i stres, pokonujemy swoją nieśmiałość, integrujemy się z innym oraz rozwijamy swoją sprawność fizyczną. Dzieci od najmłodszych lat wykazują potrzebę kontaktu z muzyką i wyrażają ją ruchem. Za pomocą gestów wyrażają emocje, wrażliwość i energię. Poprzez ruch rozwijają swoją muzykalność, spostrzeganie, wyobrażanie, myślenie, koncentrację uwagi i pamięć. Ponadto tego rodzaju zajęcia mają ogromne znaczenie wychowawcze. Uczą współdziałania w grupie, podporządkowania się regułom, wyrabiają poczucie solidarności z grupą i współodpowiedzialność. Wspólny ruch i taniec sprzyjają tworzeniu się więzi interpersonalnych, umiejętności muzycznych, pomaga rozwojowi samodzielności, aktywności i sprawności ruchowej. Poza tym uważam, że aktywne uczestnictwo uczniów w zajęciach jest wspianiem zabawą, daje zadowolenie, radość i satysfakcję.

Zajęcia rozwijające uzdolnienia

Jak wynika z rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, jedną z form pomocy psychologiczno-pedagogicznej są zajęcia rozwijające uzdolnienia przeznaczone dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna kojarzona jest przede wszystkim z uczniami mającymi trudności, np. edukacyjne czy emocjonalne. Pamiętajmy jednak, że wszyscy uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą korzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym także uczniowie szczególnie uzdolnieni.

Liczba uczestników zajęć rozwijających uzdolnienia nie może przekraczać 8 osób, a zajęcia trwają 45 minut, ale czas ten może ulec skróceniu lub wydłużeniu, kiedy uwzględnione zostaną specyficzne okoliczności i potrzeby uczniów. Zajęcia dokumentowane są w dzienniku zajęć. Zajęcia rozwijające uzdolnienia mogą być zorganizowane z inicjatywy szkoły, ale również na wniosek zainteresowanych rodziców lub ucznia.

Widowiskowe rezultaty

Od początku roku szkolnego udało nam się przygotować pięć układów, które grupa taneczna zaprezentowała podczas apelu z okazji Dnia Edukacji Narodowej, Święta Niepodległości – taniec z flagami podczas szkolnego marszu, który odbywał się na podwórku, następnie taniec podczas jasełek szkolnych oraz taniec i akrobatyka podczas zawodów sportowych.

Wszystkie wykonania zostały pozytywnie odebrane przez społeczność szkolną. Różnorodność tańców, dobór muzyki, wyćwiczone ruchy, stroje i rekwizyty za każdym razem oczarowywały odbiorców. Wielkie uznanie i docenienie tancerek przez nauczycieli, rodziców oraz innych uczniów dodały im odwagi oraz chęci do dalszej nauki i przygotowywania nowych układów.

Każde zajęcia rozpoczynają się od 5 minutowej rozgrzewki przy dowolnej muzyce. Dobór układu i muzyki zależy od przygotowywanego święta szkolnego.

Na Dzień Edukacji Narodowej wybraliśmy dynamiczną piosenkę „Ramie w ramie” Kayah i Viki Gabor, która orzeźwiła publiczność oraz układ Just Dance 2020: Shakira – Waka Waka (This Time for Africa) Versión Futbolera. Do każdego układu tancerki miały inne stroje, adekwatne do utworu muzycznego.

Dużym wyzwaniem był taniec z flagami, które okazały się ciężkie podczas długich prób, a taniec z nimi wymagał precyzji. Dodatkowo układ prezentowaliśmy na podwórku, na nierównym terenie oraz w warunkach chłodu. Mimo to uczennice sprostaly zadaniu i wypadły bardzo dobrze.

Wzruszającym wykonaniem okazał się taniec podczas jasełek do piosenki „Mario, czy już wiesz?” Kuby Badacha. Świąteczna atmosfera, piękne stroje aniołów i Maryi oraz odpowiednio dobrane ruchy doprowadziły niektórych do nieskrywanego wzruszenia.

Super pomysłem okazał się również występ podczas zawodów sportowych, kiedy dziewczynki zatańczyły jako cheerleaderki. Do tańca nałożyły szkolne koszulki, a pompony w rękach dodały im atrakcyjności. Poza tym mogły wystąpić przed uczniami z innych szkół, co sprawiło im wiele satysfakcji, zwłaszcza, gdy usłyszały mnóstwo zasłużonych gratulacji.

Taniec jest sportem

Taniec jest formą ruchu angażującego wszystkie mięśnie i stawia do intensywnej pracy, czyli wysiłku fizycznego. Zatem taniec to jeden z najzdrowszych sportów. Jednak wysiłek ten nie męczy, ponieważ nie koncentrujemy się na wysiłku samym w sobie, lecz na sztuce, którą tworzymy. Taniec wymaga dokładności, szybkości, gibkości, płynności ruchów, opanowania ciała i danej techniki. Tancerze wykonujący układy taneczne to prawdziwi sportowcy, którzy ćwiczą od dziecka, pod okiem trenera, podporządkowując swój styl życia dla osiągnięcia sukcesu.

Taniec to również połączenie sztuki, kultury i sportu, które sprzyja procesowi nauczania dzieci. Ta niezwykła forma

ekspresji wpływa na rozwój zainteresowań oraz potencjał dzieci, które mogą się realizować na dodatkowych zajęciach. Dzięki temu uczniowie mają możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego połączonego z zabawą i nauką. Sportowymi właściwościami tańca są między innymi precyzja ruchu, przy czym każdy krok, obrót czy piruet musi być wykonany z najwyższą dokładnością. Następnie siła i kondycja, gdyż tancerze muszą wykazać się dużą wytrzymałością fizyczną, żeby utrzymać tempo podczas całego wystąpienia. Istotną rolę odgrywa również technika. Podobnie jak w innych sportach kluczowy jest wynik, ocena innych i osiągnięcie sukcesu. Pamiętajmy, że aby osiągnąć wysokie lokaty w zawodach, tancerze muszą być technicznie perfekcyjni. Zaś połączenie techniki z wyrażeniem emocji ukazuje najwyższą formę tańca, która łączy aspekty sportowe i artystyczne w jednym wystąpieniu publicznym.

Wnioski dotyczące wprowadzonej innowacji

Zakładane efekty wdrożenia innowacji są z powodzeniem realizowane, dlatego kontynuuję zajęcia w semestrze II, zapewne również w przyszłym roku szkolnym. Radość i zaangażowanie uczennic dają mi ogromną satysfakcję oraz motywację do pracy. Uważam, że możliwość pomocy oraz udział pedagoga w rozwijaniu zainteresowań i zdolności uczniów to kluczowa rola w życiu zawodowym.

Jako pedagog szkolny mam tę możliwość organizowania zajęć adekwatnych do uzdolnień i zainteresowań moich uczniów. To oni są inspiracją mojego działania, warto im zaufać i dać szansę spróbowania czegoś nowego. Wsparcie i wiara w drugiego człowieka, a zwłaszcza młodego, dodaje wszystkim skrzydeł.

Na moich oczach dokonał się przełom – przezwyciężenie własnych barier, takich jak wstyd, lęk przed krytyką czy nieśmiałość. Pozytywne efekty współpracy w grupie przyczyniły się do wzmocnienia pewności siebie, rozwoju przyjaźni oraz dobrych relacji rówieśniczych. Nieocenioną zaletą jest sprawność fizyczna mająca ogromny wpływ na zdrowie, zarówno fizyczne, jak i umysłowe.

Za pomocą gestów wyrażają emocje, wrażliwość i energię. Poprzez ruch rozwijają swoją muzykalność, spostrzeganie, wyobrażanie, myślenie, koncentrację uwagi i pamięć. Zaś za największą zaletę mogę uznać uśmiech moich podopiecznych witających mnie w progu szkolnych w każde piątkowe popołudnie.

Powiedz to przysłowiem

innowacja pedagogiczna

Kilkaset lat temu, z perspektywy moich uczniów to przed wynalezieniem telefonów komórkowych, ba, nawet żarówki, Mikołaj Rej powiedział: „A niechaj narodowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”. Zdanie to stało się pewnego rodzaju katalizatorem dla współczesnych mu twórców, którzy w myśl tej zasady coraz śmielej tworzyli w języku ojczystym. Dziś, kilka wieków później, warto byłoby stwierdzenie M. Reja zmienić w pytanie, czy Polacy swój język znają?

Określenie potrzeby

Wspólnie z moimi uczniami ze Szkoły Podstawowej im. Kurta Obizta w Węgielsztynie wzięliśmy udział w Ogólnopolskim Projekcie Edukacyjnym „Polak ma essę!”. Jedno z zadań polegało na rozszyfrowaniu zaklekso- wanych przysłów.

Przygotowując się do zajęć, wybrałam kilkanaście przysłów. Następnie w każdym z nich zakryłam jedno słowo kłekssem w nadziei na to, że moi uczniowie wykonają to zadanie bez większych problemów. Nie trudno wyobrazić sobie moje zdziwienie, gdy okazało się, że młode pokolenie nie tylko nie zna przysłów, ale przede wszystkim ich nie rozumie aż w takim stopniu, jakim można by oczekiwać.

Diagnoza wynikająca z tych zajęć stała się dla mnie impulsem, by znaleźć sposób przybliżenia uczniom dziedzictwa kulturalnego języka polskiego, jakim są przysłowia.

Wybór sposobu zaspokojenia potrzeby

Najpierw powstała gazetka, której tematem były właśnie przysłowia i ich objaśnienia. Niedługo później postanowiłam przygotować **innowację**, aby mieć kolejne narzędzie, a przede wszystkim pretekst do tego, by o przysłowia- ch z uczniami rozmawiać. Tak powstała innowacja „Powiedz to przysłowiem”. Jest ona zbiorem 30 minikart, na których oprócz samego przysłowia znajduje się również jego objaśnienie. Dodatkowo na każdej fiszce umieściłam grafikę nawiązującą do treści danej mądrości ludowej.

Pomysł oparty jest na diagnozie środowiska, w którym pracuję. Określa potrzeby wychowanków. Analizuje dostępne sposoby zaspokojenia potrzeb. Omawia przyjęte rozwiązania i ich wdrożenie. Określa efekty. Na koniec ewaluuje działanie.

Rada Pedagogiczna pozytywnie zaopiniowała moją innowację, w związku z czym swoisty przegląd polskich przy-

słów mogłam z uczniami rozpocząć już na początku września. Raz w tygodniu poświęcamy kilka minut lekcji na omówienie kolejnego przysłowia. Układając zdanie z konkretnym przysłowiem, uczniowie mają okazję poćwiczyć ich praktyczne zastosowanie.

Uzasadnienie potrzeby innowacji

„Powiedz to przysłowiem” zostało opracowane w trosce o dobro kulturowe, jakim są przysłowia, których znaczenie dla dzieci i młodzieży nie zawsze jest jasne. Celem innowacji jest zapoznanie uczniów z bogactwem polskich przysłów oraz pokazanie młodym ludziom, w jakich kontekstach i sytuacjach dane przysłowia można i warto stosować. Przysłowia to mądrość ludowa wynikająca z długotrwałych doświadczeń, piękno języka przechowane przez wieki w niezmienniej formie, praktyczne zastosowanie mądrości, wzbogacenie, ubarwienie języka codziennego. Innowacja ma również na celu uświadomić uczniom, że nauka języka ojczystego to nie tylko znajomość ortografii, słownictwa czy gramatyki. Polacy stosunkowo często używają paremii, dlatego tak ważne jest, by młode pokolenie podtrzymywało tradycję głęboko zakorzenioną w naszej kulturze.

Cele innowacji

Cele główne innowacji to zapoznanie uczniów klas IV–VIII z bogactwem polskich przysłów; nabycie umiejętności stosowania poznanych przysłów we właściwym kontekście; uatrakcyjnienie zajęć metodą fiszek oraz wskazanie bogactwa języka ojczystego.

Cele szczegółowe to popularyzowanie terminologii polskiej; aktywny udział uczniów w zajęciach poświęconych omawianym przysłowiom; wzbogacanie zasobu leksykalnego uczniów; kształtowanie u uczniów postawy odpowiedzialności za narodowe dziedzictwo kulturowe, a także za zdobywanie wiedzy w tym zakresie.

Zadania podczas realizacji innowacji

Nauczyciel w czasie realizacji innowacji przygotowuje materiały graficzne – „wklejki” zawierające przysłowia, ich objaśnienie oraz grafikę nawiązującą do treści poszczególnych paremii; wyjaśnia znaczenia omawianych przysłów; pomaga uczniom tworzyć wypowiedzenia zawierające omawiane przysłowia.

Uczeń zapoznaje się z treścią poszczególnych przysłów oraz ich znaczeniem; bierze aktywny udział w lekcji; w czasie zajęć układa przykładowe zdania z wykorzystaniem wskazanych paremii.

Uzyskane efekty

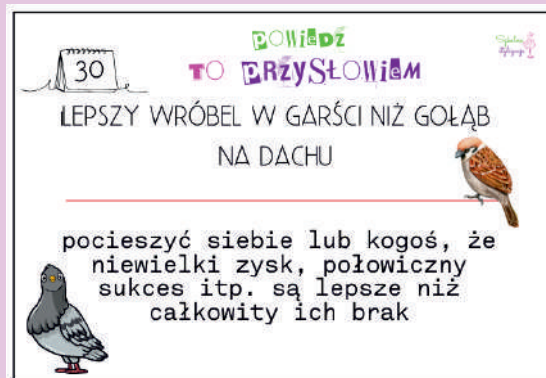
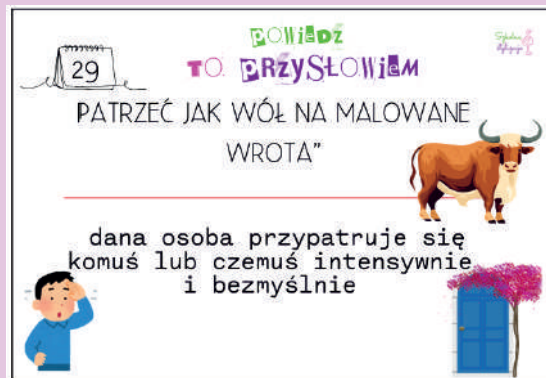
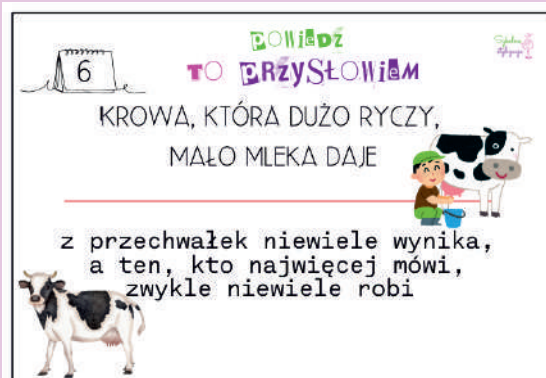
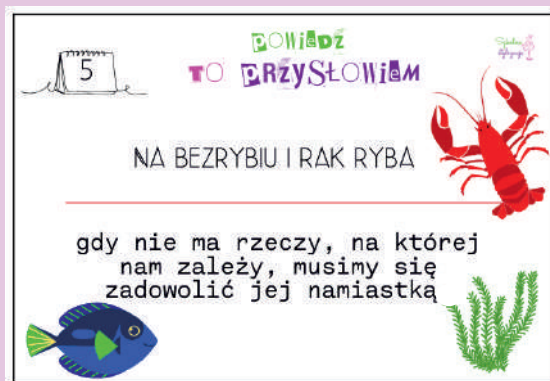
Uczeń zapoznaje się z bogactwem kulturowym języka ojczystego; utrzuwa zarówno treść, jak i znaczenie poznanych przysłów; wzbogaca zasób słownictwa, bierze odpowiedzialność za stan swojej wiedzy.

Nauczyciel nspiruje uczniów do czerpania z kulturowego dziedzictwa języka polskiego; pomaga uczniom utrwalić

treść i zna-czenie poszczególnych przysłów; powiększa bazę pomocy dydaktycznych.

Szkoła spełnia potrzebę troski o kulturowe dziedzictwo języka ojczystego, podnosi poziom jakości pracy przez wprowadzenie innowacyjnego sposobu wzbogacania zasobu leksykalnego uczniów.

Tak zastosowanie nowego rozwiązania do starych problemów pozwala tworzyć uczniom warunki i sposoby sprzyjające rozwijaniu kompetencji kluczowych.

POWIAT EŁCKI
Klasy I w roku szkolnym 2025/2026

I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
IM. ST. ŻEROMSKIEGO W EŁKU

polonistyczno-geograficzna
polonistyczno-historyczna
matematyczno-fizyczna
biologiczno-chemiczna
matematyczno-geograficzna

Zespół Szkół nr 1 im. J. Śniadeckiego w Ełku

Technikum nr 1 w Ełku

technik analityk
kierunek chemiczny
technik architektury krajobrazu
technik budownictwa
technik geodeta
technik organizacji turystyki
technik przemysłu jachtowego
technik technologii żywności
z elementami dietetyki
technik weterynarii

Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 w Ełku

klasa wielozawodowa
monter jachtów i łodzi

Zespół Szkół nr 6 im. M. Rataja w Ełku

Technikum nr 4 w Ełku

technik hotelarstwa
technik handlowiec
technik żywienia
i usług gastronomicznych

Branżowa Szkoła I stopnia nr 3 w Ełku

cukiernik
kucharz

Zespół Szkół nr 2 im K. K. Baczyńskiego w Ełku

II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W EŁKU
matematyczno-fizyczna
biologiczno-chemiczna
matematyczno-geograficzna
polonistyczno-historyczna
polonistyczno-geograficzna
matematyczno-biologiczna

Zespół Szkół Sportowych w Ełku

VI LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
IM. POLSKICH OLIMPIJCZYKÓW W EŁKU
dziennikarska
sportowa

Zespół Szkół nr 5 im. K. Brzostowskiego w Ełku

Technikum nr 5 w Ełku

technik ekonomista
technik informatyk
technik logistyk
technik reklamy

Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Ełku

Technikum nr 6 w Ełku

technik mechanik
technik elektryk
technik mechatronik
technik pojazdów
samochodowych

Branżowa Szkoła I stopnia nr 4 w Ełku

mechanik pojazdów
samochodowych